

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

HENRIK CAVLING

EFTER
REDAKTIONENS
SLUTNING

BARNDOM I LYNGBY
MASKINLÆRLING PAA NØRREBRO
45 AAR I PRESSEN
JOURNALIST OG REDAKTØR

GYLDENDALSKE
BOGHANDEL

MCMXXVIII

EFTER
REDAKTIONENS
SLUTNING

HENRIK CAVLING
EFTER
REDAKTIONENS
SLUTNING

GYLDENDALSKE BOGHANDEL s NORDISK
FORLAG s KØBENHAVN s MCMXXVIII

COPYRIGHT 1928 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN

—
PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN

INDHOLD

	Side
<i>Min sidste Aften.</i>	
Raadhuspladsen — Cyklisterne — En Erindring — Nattime — Afskedsfest i Redaktionen — Sætterne ..	7
<i>Lyngby.</i>	
Fru Bendsen — Nordbanens Indvielse — Prinsesse Dagmar — Sorgenfri — Hos Enkedronningen — Nat paa Lottenborg	13
<i>Teglværket.</i>	
Møllers Teglværk — Far og Mor — Lippe-Detmoldere — Ildebrande — »Socialisten« — Slaget paa Nørre- fællid — En Kamp med Snus	27
<i>Drengeliv.</i>	
Lyngby Almueskole — Kammerraad Skjoldager — Niels Bøllerup — Drengenes Skræk — Robinson Cru- soe i Sorgenfri — Pariserbonden — Clausemand paa Knippelsbro — Et Læs Halm i Didrik Badskiers Gang — De grønne Lunde	43
<i>Peter Rørdam.</i>	
Bælgetræder — Den hvide Mus — Rørdam paa Præke- stolen — »Lille Rørdam« — Enkedronning Caroline Amalie — Etasraad Tietgen og Frue — Rørdam og Venstre	61
<i>Hven.</i>	
Hvidøre — Den gamle Zille — Min Bedstefar Ole Cavling — Begravelse paa Hven — Hvens største Bonde — Kong Chr. 9. paa Hven — »Enken« — Et Drama	77
<i>Til Søs.</i>	
Om Bord paa »Dronningen« — De smaa »Basser« — Overkanoneren — Premierløjt. Mygind — Den gule Høne — Dagbogen — Dr. Münter	91

Nørrebro.

Smith & Mygind — De første Socialister — C. Hørdum
 — De ny Penge — Dampomnibus paa Linie 7 — Carit
 Etlar — C. V. Rimstad — Maskinisteksamen — Ha-
 rald Kolling — En Nat 104

Blaagaard.

Jepp Tang — Professor L. Lorenz — Dr. E. Jessen
 — Morten Dos — Aften for Holger Drachmann — Føds-
 seldagsfest paa Emdrupborg — »Kaffe Hansen« —
 Provst Hall — Frøken Charlotte — En Omvæltning
 — Den ny Tid 124

Journalist.

Morgenbladet — Erik Skram — La Surprise — Dags-
 avisen — Eksplosionen paa Donse — Med C. Berg
 paa Amager — Kammerherren — Peter Nansen som
 ung Referent — Københavnske Blade 144

Et livligt Foraar.

Medarbejder ved Politiken — Hemmeligt Møde —
 Selvbeskatningen — »Det første Spadestik« — Repor-
 tere uden Telefon — Natlig Reportage i Nyhavn —
 Cetti og Thomas Graae — Livjægerne — Overrækkels-
 sen af Fanen — De »blodige Strimer« — Udsmidnin-
 gen af Cirkus — »Det krøllede Lommetørklæde« —
 Hørup følges hjem — Udfordringen til Frederik Han-
 sen — Den store Bladkamp — »Nøden« 157

Ned med Estrup.

Opløsningsvalget 28. Januar 1887 — Valgmaskinen
 gaar for fulde Sving — I »Femte« Ryssel mod P. Holm.
 Møde i Rømersgade — Octavius Hansen — Gustav
 Philipsens Debut — Mødet i Phønix — Christopher
 Hage gaar over til Venstre — C. Hostrup stiller sig
 mod en General — Hostrups Møde i Blancs store
 Sal — Georg Brandes som politisk Medarbejder —
 Hans Debut paa Valgtribunen — G. B.s »tre bedste
 Ting« — Personligheder og Skældsord — Hyggelige
 Nattetimer i Redaktionen — Natklubben — Bevæget
 Valghandling — En By i Oprør — Journalistik efter
 Valget — Afrejse til Paris 180

MIN SIDSTE AFTEN —

Det er Aften nu, min sidste Aften i Politiken. Under Hjørnevinduet ligger Raadhuspladsen drivende af Væde efter et Regnskyl, udslagne Paraplyer bæres hastigt mellem Sporvognene, langt ude et Par Autoer med Lanterner, der svagt blinker i det store Halvmørke.

Det var anderledes i Morges, da Solskiven, gul og blank, steg op over Himlen fra Vartov-Hjørnet og tog Raadhuspladsen i sin varme Favn. Da kom Cyklisterne frem fra Vesterbrogades store Aabning, de dukkede op i Rader, let slyngede over Cyklen, glidende nær bag hinanden, til de blev standsede ud for Raadhuset. Den lille Ventetid benyttede Damerne til et hastigt Nedspring og til Udglatning af den lille Antydning af en Kjole, der endnu lykkeligvis er blevet tilbage; lidt fornemt hilser de paa en tilfældig Ven, et Blik, en let Rødmen og et forstaaende Nik. Saa hæver Færdselsbetjenten Haanden med den hvide Handske, og let som en Sværm Fugle spredes den

cyklende Skare, lystigt flygtende ind gennem Gadenettet til Kontorerne, Butikerne og Værkstederne. Det er Ungdommens Gang til Arbejdet, dens friske Hilsen til Morgenstunden med Guld i Mund.

Men det er ikke Morgen nu. Det er for Alvor Aften. Fjerne Skygger glider gennem Skumringen, og min Tanke indfanges af et Barndomsminde, som kan synes taabeligt, men som trofast har fulgt mig op gennem Livet og som nu i Aften pludselig træder frem for mig, klar som en Vision.

— Vi var i Lyngby en Snes Dreng, samlede for at synge en Sang ved Modtagelsen af Kronprins Frederik, der som nygift vendte hjem fra Sverige med Prinsesse Louise. Karetten med de Kongelige nærmede sig Æresporten, der var rejst ved Indkørslen til Sorgenfri, og foran os i Trængslen saa vi Slotsforvalteren bane Vej for tre Herrer, der trak Notitsbøger op af Lommen og gav sig til at skrive. Jeg vidste dengang ikke, hvad en Referent var, men jeg forstod, at disse Mænd nedskrev, hvad der foregik for senere at give Offentligheden Meddelelse derom. Det mærkelige skete da, at denne i ydre Henseende saa ringe Gærning ikke blot fremkaldte en pludselig voldsom Interesse hos mig, men overraskede mig, saa jeg aldeles glemte Tid og Sted, grebet af den Mystik i Til-

værelsen, uden hvilket Menneskelivet vilde være en simpel Reguladetri.

Jeg blev Journalist og knyttedes straks i min Ungdom til et Blad, hvis Redaktør jeg dybt beundrede, og hvis Anskuelser snart helt blev mine. En anden Lykke var, at jeg kom ind i Pressen paa en Tid, da Flertallet af Befolkningen kæmpede for at bevare Friheden, og at dette Flertal ikke blot sejrede, men ogsaa aabnede Modstandernes Blik for den Opfattelse, at Uretten under Forfatningskampen vel laa paa begge Sider, men Retten afgjort paa den ene Side. Denne Opfattelse er senere godkendt af alle danske Presseorganer, saa det paa Baggrund af Estrupiatet kan siges, at der ikke mere i Danmark findes et reaktionært Blad.

— — I Redaktionsværelserne omkring mig breder sig imedens en febrilsk Uro. Medarbejderne, der kommer og gaar, standser og taler sagte sammen, men nærmer jeg mig, spredes de lydløst. Der forberedes nok et eller andet, men ingen taler derom, endog Gamlejensen er tavs og tilknappet som en Bønnebog med Spænder. Ovenover i Sælen slæber de med Stole, ruller de med Borde, og i det store Midterværelse, hvor indtrædende Damer og Herrer affører sig deres Overtøj, venter nogle Fattige, hvis Pjalter mellem de lyse Damedragter præger Billedet af en Bladredaktion ved Nat.

I Døgnets sidste Time spredes nu Teatrenes Tilskuere over Byens Restaurationer, og Bladenes Medarbejdere styrter hjem og skriver deres Anmeldelse eller Referat. Paa Gange og i Kontorer er alle Lys tændte, ogsaa Gaarden, hvor Distributionen af Bladet forberedes, ligger blændende belyst. Fra Stereotypiet høres skærende skarpe Lyde, som naar Staal gennemsave, og i Trykkælderen begynder man at klæde Valserne med de første Forme, mens Trykkerne stadigt ankommer og hastigt ifører sig deres lette Overtræk.

I Redaktionen har Travlheden naaet sit Maximum. Medarbejderne farer omkring med Korrekturafræk paa lange Strimler, de har lige kastet Pennen, men skriver endnu med Hjærnen og syntes forvildede, en Kronikør konfererer vidtløftigt med Faktor, som staar paa Naale, og Indsendere, der kommer for at spørge til et Par Overliggere, kan blot ved et flygtigt Blik ind i Lokalet maale Omfanget af den konstante Pladsmangel. Det er henimod Midnat, og Øjeblikket er for Haanden, da Bladet, som endnu kun er et ubeskrevet Papirstykke, vokser op, faar en faktisk Tilværelse, og om faa Minutter aabenbarer sig som levende Blad. Ind strømmer, bistaaget af fantastiske Fremskridt i Tekniken, Meddelelser fra Klodens fjærreste Ødemarker, og hastigt skabes Bladets Num-

mer, der sætter Skel og deler det Liv, vi lever, i Døgn.

— Omsider er Redaktionslokalerne fyldte af Journalisterne med Damer, forhenværende Medarbejdere, Kronikører med Fruer og Døtre og tilrejsende Korrespondenter, hvis varme Haandtryk jeg fornemmer. Under et almindeligt Opbrud føres jeg ovenpaa, hvor Selskabet modtager mig paa venligste Maade. Det lyse Rum, der staar med dækkede Borde, er smykket med legemsstore Billeder, tegnet med en lykkelig humoristisk Kunst. Foredragssalen er ukendelig, ombygget af unge Arkitekter til en italiensk Pergola. Vi taler italiensk og gaar til Bords; der holdes Taler, der synges Sange, og jeg faar overrakt Foræringer saa smukke og kostbare, at jeg blues ved at nævne dem. Imedens har jeg faaet Ordet, men Stemningen overvælder mig. Med Vanskelighed faar jeg dog tilsidst sagt mine unge og gamle Venner Tak for Samarbejdet i de mange og uforglemmelige Aar.

Da Selskabeligheden efter Børdet kulminerer, forsvinder jeg og tager Elevatoren op til Sætteriet. En Del af Sætterne er for Hjemadgaende. De staar og vasker sig, mens andre sidder foroverbojede ved de gnistrende Mergenthaler-Maskiner. Det er vanskeligt nok for mig at fortælle,

hvad der nu sker. Sætterne, sværtede og med opsmøgede Ærmer, strømmer alle ind og samler sig omkring mig. De holder Taler, og jeg forstaar, at her strømmer Venskabet fra Hjertets dybe Bund. Jeg vil bringe Sætterne en Tak, men i min Bevægelse kommer jeg krampagtig til at le; det er Graaden, der trænger paa, og jeg gaar bort; men Sætterne vender sig efter mig. Jeg glemmer ikke deres Blikke.

Fra Foredragssalen høres Sang og Tale ud paa Trappegangen, men jeg gaar ned gennem Modtagelsesværelset, hvor der i to lange Rækker hænger Billeder af Bladets Afdøde. De var allesammen mine Venner, og nu da jeg i Nattens Stilhed forlader dem, synes jeg, de smiler til mig. Paa Skrivebordet i Hjørneværelset staar min Mors Billede; det er i Sølvramme, som jeg engang fik det af Anker Kirkeby. Med dette under Armen siger jeg Farvel til det Blad, der var mit Liv.

LYNGBY

I Fru Bendsens lille Skole herskede der den 8. Juni 1864 febrilsk Travlhed. En festlig Begivenhed stod for Døren: Nordbanen skulde indvies, og nu da Dagen for Indvielsen i straalende Solskin meldte sig, voksede Spændingen hvert eneste Minut.

Fru Bendsen, den elskelige, den fine Skikkelse, der knyttede os til sig ved sine taareblændede smukke Øjne, havde kendt lysere Dage. Hendes Mand var en anset Proprietær, hvis Venner, da han maatte gaa fra Gaarden, havde skaffet ham en lille offentlig Bestilling. Dog, det faldt Bendsen vanskeligt at glemme sine Stormagtsdage, og helst færdedes han blandt gamle Standsfæller. Da nu hans Kone i de vanskelige Aar oprettede den lille Skole, betragtede han denne som en Skygge paa sit Navn.

Vel maatte dog Bendsen, som Aarene gik, læmpe sig efter Tidens Fodslag. Alligevel: Naar Fru Bendsen, der omfattede sin Mand med al Ungdommens trofaste Kærlighed, Søndag Formiddag havde presset hans Frakke, naar hun havde strøget hans Hat og hæftet hans Kalvekrøs, saa gik han, livligt hilsende, ned ad Lyngby Hovedgade og tog i Kirken Plads ved Alteret mellem de For-

nemme. Fru Bendsen, der kom bagefter, satte sig stilfærdig paa den graa Bænk ved Kirkedøren.

— — Nu skulde da altsaa Nordbanen til Trods for Krigen og andre Vanskeligheder indvies, og alt Levende i Lyngby, fra Kirkeejer M. Olsen til Daglejer Ferdinand Krumhausen, havde trukket i Søndagsstadsen. Ned over Gaden, hvor den lille Peter Lunds høje Silkehat sabelblank blinkede i Solskinnet, bemægtigede Forventningen og Spændingen sig efterhaanden alle, være sig Fodgængerne, der ilte ind fra Villaerne, være sig de Kørende, der i skarp Trav kom jagende fra Bagsværd, Vangede, Jægersborg, Lundtofte, Frederiksdal og Virum. Tidens største Fremskridt, den hastige Befordring over to Staalskiner, havde naaet Lyngby — eller lad os tage alting med og sige: Kongens Lyngby! Man næsten kunde føle og fornemme, hvorledes det forældede Hylster, der i Aarhundreder havde indkapslet denne gamle Landsby, nu løsnedes og faldt til Jorden, uden at nogen fandt Anledning til blot en Antydning af Beklagelse.

— Fru Bendsens Skole boede paa Kvisten i det anselige Hus »Godthaab«, og foran Godthaab stillede vi op og stirrede ned ad Gaden, hvor Flagene blændende duvede i det lyse Junisolskin. Saa satte vi os i Bevægelse, omhyggeligt bevogtet af vor kære Lærerinde. Paa den anden Side af Gaden stod Jernstøberen og spyttede som sædvanlig, og i det lave hvide Hus tilvenstre stak Bagermester Sørensens megede Hoved frem imellem Bakkerne med de varme Hveder. Hans Genbo Hjulmand Pries, som Folk kaldte Hjulmand Snus, genkendte vi næsten ikke, da han i Dag ny-

Lyngbys oprindelige Jernbanegaard, der senere blev nedrevet og stærkt udvidet genopført fjernere fra Byen, hvor den nu ligger.

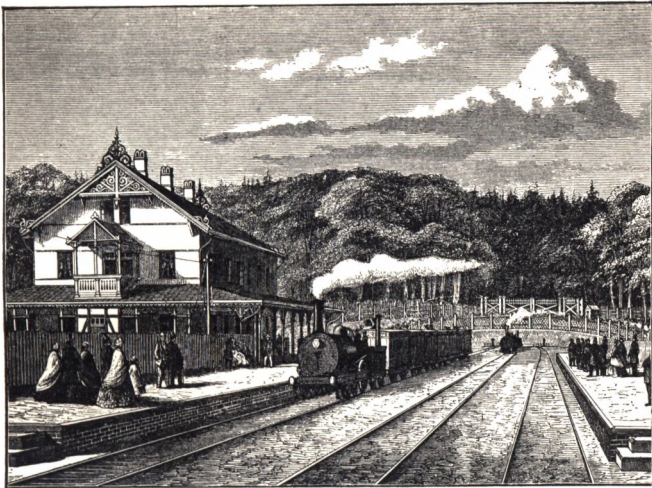
strøget og med blanke Skaftestøvler sluttede sig til os. Alle Nabofolk var rendt afsted og havde ladet Dørene staa aabne, sagde han. Her sad nu Kristen Ringers Solsort alene og pippede i Buret. Gud ved, om den havde faaet Vand i Dag? Og Pries tog sig en Pris Snus og sagde: Det er godt nok med denne Jernbane, men lad os ikke derover glemme Dyrene!

Endelig naede vi da Stationen i god Behold. Det var en lille ny Bygning, der laa i Nærheden af Hotel Rustenborg. En voldsom Trængsel begyndte, og vi var aldrig kommet videre, dersom ikke et Par fine Damer havde hjulpet os, og saa omsider stod vi paa den overfyldte Perron.

Hvad der nu foregik her, varede ikke saa længe, som det tager at fortælle det. Paa Perronen voksede Trængslen, og Samtalen gik livligt mel-

lem sommerklædte Damer i lange Kjoler og Her-
 rer med kulørte Veste og høje Hatte. Her var Be-
 boere fra de store Landsteder og kendte Proprie-
 tærer fra Herredet; mellem de sidste Hr. Bend-
 sen, der dog ikke bemærkede os. Vi var forresten
 ogsaa blevet skubbet langt tilbage, tilsidst presset
 lige ind imod Stationsmuren. Noget rørte sig i det
 Fjærne, og nu nærmede det sig som en underjor-
 disk Rumlen. Forskrækket masede Folk paa. Vi
 skreg og græd. Jorden skælvede, og et sort Dyr
 med et rygende Rør paa Ryggen løb forbi. Vi hy-
 lede af Skræk; men i det samme klirrede en Dør
 i Trængselen, og Tilskuerne fløj pludselig tilside,
 saa vi, der stod ved Væggen, uden at røre os, kom
 i første Række, hvor vi kunde se det hele. Vore
 Øjne blev endnu større end Thekopper! Ud af
 Toget foran os kom en yndig hvidklædt Dame.
 Hun gik frem mod os og spurgte, hvorfor vi
 græd. Overraskede og forvirrede formaaede vi
 ikke at svare, men stod og trak os selv i Fingrene.
 Heldigt var det da, at Hr. Bendsen netop traadte
 frem og dybt bukkende gav den unge Dame en
 Forklaring. Nu vrimlede det omkring os. Folk
 raabte Hurra og svingede med Hattene, og den
 Dame og Herre, der stod os nærmest, og hvis
 Ydre vi Børn for alle Tider indprentede os, var
 Kong Christian den Niende og Dronning Louise.
 Den unge smukke hvidklædte Dame var Prin-
 sesse Dagmar.

En Skare Hoffolk med Guldsnore og forgyldte
 Sabler, og Damer i raslende Silkedragter blandede
 sig mellem Tilskuerne, andre sværmede omkring
 de Kongelige, som hastigt hilste paa Sogneraads-
 medlemmerne og Peter Lund. Vi stod som maal-

Kort Tid før de her skildrede Begivenheder gik under mægtig Opsigt det første Tog til Klampenborg.

løse, de fleste af os med en Pegefinger i Munden. Endnu havde vi ikke haft Tid til rigtig at bese Maskinen, der stod og dryppede paa Sporet; men bedst som den stod, gav den et svært Piv. Kongen, der troede, Hr. Bendsen var Lærer ved Skolen, vendte sig nu til ham og sagde:

»Der bliver ikke Tid til nogen Sang. Men De skal have Tak for Deres gode Hensigt.«

Stærkt iagttaget af samtlige Tilstedeværende og misundt af de fleste bukkede Hr. Bendsen i store Buer, og da han holdt op at bukke, var han blevet en Alen højere. Venligt nedladende smilte han for første Gang til os Børn, og han syntes heller ikke i Dag videre ængstelig for Fru Bendsen, der med et lykkeligt blussende Ansigt vovede sig om paa Siden af ham. Smuk var vor Lærerinde til enhver Tid, men dog smukkere i Dag

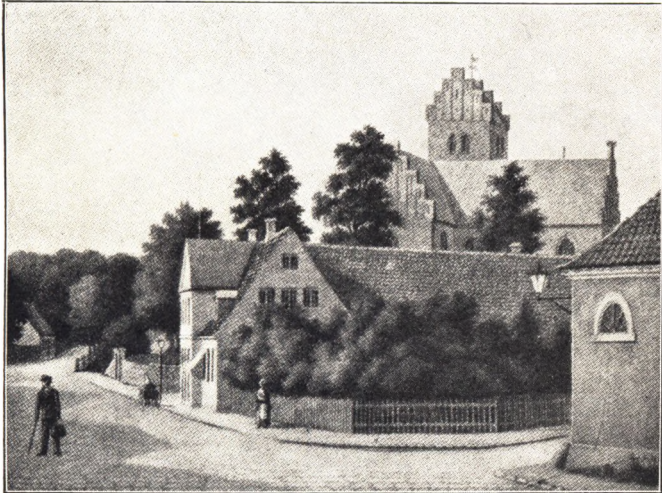
end nogensinde. Det kunde ikke undre. Hun var, hvad jeg mange Aar senere erfarede, Faster til den yndige altfor tidligt afdøde Skuespillerinde Fru Emma Thomsen.

Under rungende Hurraraab forlod Kongetoget omsider Lyngby og kørte videre til Holte, for med korte Ophold paa Stationerne at naa til Helsingør. Endnu længe blev dog Lyngbyanerne staaende paa Stedet og glædede sig over det mærkelige Faktum, at de ved denne Indvielse, der varede et Par Minutter, for Tid og Evighed havde faaet en flere Gange daglig Forbindelse med Hovedstaden. De behøvede ikke mere at stille op paa Kongevejen og gøre Udflugten afhængig af en tilfældig forbi kørende Mælkevogn. Nu slog man lidt blaséret op i en saakaldt Køreplan, man vragede flere Tog, for der var nok af dem, sluttelig valgte man det, der passede En, selvfølgelig, og saa kørte man, og med Damp.

Fornøjede og opmuntrede forlod Festdeltagerne Banegaarden; adskillige satte Kursen mod Prinsessestien, andre gik ned ad Hovedgaden forbi Kirken, der dengang som nu hævede sig over Byen som et Alter. Ind over Husene med de skrøbelige og skæve Mure, de smaa mosdækkede Tage og de svage hvidkalkede Vægge, stod en sprød Duft af Anemoner, Buckar og Tusindfryd, af Mosegrund og Eng og Skov. Her laa den ældgamle Landsby, fastgroet til sin Kirke, et Mindesmærke, helt værdigt den frodige nordsjællandske Natur.

— En lille Stentrappe fører Fodgængerne fra Kongevejen op i Sorgenfri Skov, og straks er det, som om de ærværdige Bøge modtager En med

aabne Arme. Man standser, man aander dybt, og man vandrer videre, op over Bakken, forbi Enkedronningens hvide Thehus, ned ad Bakken, i den skyggefulde Dal, hvor Aaen slynger sig under grønne Grene, til den nu og da flyder ud i Moser.

Lyngby Kirke set fra Hollands Hjørne.

Rørskær og Ellekrat. Vi følger Aaen i dens Løb og snart befinder vi os ved Grotten, en Stendysse med en venlig aaben Plads. Fin og indtagende aabner Udsigten sig fra Stedet, tilvenstre Folevad med den gamle Mølle, langt ude mellem Skrænter, bevoksede med Nøddekrat, Fabriken Brede, og rundt om os de kæmpestore Bøgetræer, samlede i Klynger, bøjende sig, lyttende til hinanden, som talte de sagte om henfarne Tider, da Børn, der nu er Oldinge, mødte Livet og Tilværelsen under de samme lysegrønne Grene.

Paa Pladsen foran Grotten havde Fru Bendsen samlet sine Kyllinger. Vi legede Ring-rang med de smaa Piger, og hvorfor skjule det: Jeg elskede Livkuskens Anna, yndig i lyseblaa Trøje med hvid Besætning; men jeg forstod, at ogsaa hun pintes af Undseelsens usigelige Kvaler og kæmpede for at skjule sin rene Kærlighed. O! Min Elskede! Hvor maa Du ikke lide! Jeg havde tænkt at skænke Dig mit Hjærte; i min Afsindighed skænkede jeg Dig en Stang Lakrits. Ring-rang.

— Ud ad Eftermiddagen havde mange Skov-gæster lejret sig paa Plænen under Slottet, hvor Børnene fra Byens Skoler stod opstillede, parate til at synge for Enkedronning Caroline Amalie. Førstelæreren i Kommuneskolen, Kammerraad Skjoldager, en svedende Tykkert af kolerisk Udseende, travede i Spidsen for os op til Slotsterrassen, hvor Enkedronningen lidt efter viste sig med sit yndefuldt svulmende Barokhoved.

Vi sang en Sang, og Skolelæreren, der havde en mægtig Lampefeber, strøg sig allerunderdånlignst over Bagdelen med den ene Haand og over Munden med den anden. Saa skød han, som ved mekaniske Kræfter, Underlivet frem og holdt med foroverbøjet Hovede en panegyrisk Tale for Enkedronningen, der lyttede, og da han var færdig, sagde:

»Mener De nu ogsaa oprigtig alt, hvad De har sagt til mig, Hr. Skjoldager?«

Skolelæreren, der svedte klare Perler, bukede dybt og foretog et Par fremadgaaende Bevægelser, der mindede om Bokserstød, og læsede:

»Deres Majestæt maa ikke tvivle!«

»Meget godt,« sagde Dronningen, og gav Tegn til Tjenerne, der bragte os Limonade og Kage. En lille Dreng i Fløjlsdragt og Knæbukser bistod Tjenerne ved Serveringen. Det var Prins Valdemar. En Konditor havde i Anledning af Nord-

Udsigt fra »Grotten« i Sorgenfri. I Baggrunden Brede Klædefabrik. Over den gamle smukke Sti, tilhøjre langs Mølleaaen, er nu bygget Villaer.

banens Indvielse foræret ham et Chokolade-Lo-motiv, som han foreviste de jævnaldrende Asyl-børn.

— Rundhaandet udgød Himlen denne dejlige Sommeraften al Skabningens Herlighed. Paradisisk var der i Slottets overdækkede Gange, hvor Roserne duftede fra de nære Drivhuse. Mod Sædvane vilde Fru Bendsen ikke tidligt hjem. Haand i Haand vandrede vi fra Slottet ind forbi »Den sorte Mand« og rundt om Kavalerbygningerne, hvor Enkedronningens Lakajer barhovede og i

Skjortærmer med gule Silkeveste hengav sig til Keglespillets Glæder. Kuglerne rullede, Keglerne ramlede, og Drengene, der »rejste«, raabte uafbrudt fem Skæve, tre Lange og alle Ni!

— Kongevejen var nu aldeles spærret af Kaperovogne, de saakaldte »Kaffemøller«, lange smalle Vogne, som det faldt vanskeligt at manøvrere

Traktørstedet Lottenborg.

med i Trængslen. Under lystige Tilraab kaprede de veltalende Kuske Passagerere, som dog ikke havde nogen Hast. Strømmen af Mennesker gik langsomt hen ad Vejen til Lottenborg, hvor Aftenlivet pulserede i fuldt Sving. Gyngerne gik, og i det gamle Traktørsted fandt en mægtig Omsetning Sted af flækkede Surbrød, Æggekage til 8 Skilling, Kaffe, og Toddyer med to Væger. Opslagt til al landlig Spas styrtede de sidst ankomne sig over Vipperne, Pladespillet og Fugleskydningen, mens Damer og Børn flokkedes om de to landskendte Spillemand Nielsen Virum og Blin-

Skovgæsterne hylder Christian den Ottendes efterladte Dronning Caroline Amalie, som viser sig paa Sorgenfris Slotsterrasse.

de Christian, der trakterede Harmonika og Violin. Højbarmede travle Opvartningsjomfruer skar paa Højkant gennem Vrimlen. De bragte Gløder til de blinkende Kobbermaskiner, og fra de lukkede Lysthuse stod en landlig Duft af Lammesteg, røgede Bornholmere, Labskovs, Gammelost og Snaps.

»Norske Skov«, der ligger mellem Slottet og Lottenborg, var ogsaa

De to kendte Spillemand Peter Nielsen Virum og »Blinde Kristian«, der gennem mere end en Menneskealder spillede og sang paa Lottenborg.

blevet oplyst, endda af kulørte Lamper, og mellem de illuminerede Træer var rejst en Talerstol, hvor ansete Mænd fra Egnen, og mellem dem Hr. Bendsen, henvendte sig til Forsamlingen. For den sidste ærede Taler, Hr. Bendsen, maatte det kaldes et Held, at Kongen havde antaget ham for Asylbestyrer. Det var, hvad kloge Folk kaldte »et lille Puf«; ingen vidste, hvad det

kunde føre til, men foreløbig nikkede Hr. Bendsen, imod Sædvane, til os med en anerkendende Haandbevægelse.

Mellem Talerne denne Nat var Sadelmager Bendixen fra Taarbæk, Sognets foreløbigt eneste Venstremand. Han talte om de mange smaa skæve Huse i Lyngby, om de skæve Stuer, de skæve Mennesker og de skæve Anskuelser. Fremskridtet havde i Dag givet Lyngby en ny Mulighed.

Den gamle Gæstgivergaard »Holland«s nu nedrevne Rejsestald, der laa paa Hovedgaden lige over for »Holland« (hvis Navn stammer fra en hollandsk Bygherre).

Lad os tro om os selv, at vi kan magte Fremskridtet. Vore Forfædre, Kæmperne, lærte at hugge en Mands Øjenhaar af med Sværdet; ved stor Øvelse lærte de endog at hugge dem af med venstre Haand.

Det maa skyldes en beklagelig Mangel paa Forstaaelse, naar Beboerne af de skæve Huse, de skæve Lyngbyanere, modtog denne Tale med livligt Bifald. For da Bendixen ved et følgende Valg meldte sig i Kresen, var der mindre Efterspørgsel efter hans Øjenhaar, end efter hans Hoved, som han paa Valgdagen fik udleveret paa et iøvrigt tomt Fad.

Imedens var det blevet sen Aften, og til Folk, der efter gammel Sædvane strømmede ud paa Kongevejen, raabte Kaperkuskene: »Til Nørre Ravelin for 12 Skilling!« Men Kaffemøllerne, der paatrængende masede sig ind paa Skovgæsterne, havde i Aften vanskeligere ved at finde Passa-

gerere, end de plejede. For vel havde Folk i Skoven sat sig i Bevægelse for at gaa, men det var — for første Gang i Lyngbys Levetid — for at gaa til Toget!

Denne uanede Afslutning paa Indvielsesfesten var Dagens Begivenhed, men ikke den eneste. Luften syntes ladet med Begivenheder. Midt i Opbrudet fra Pladsen forvildede Hr. Bendsen sig ind mellem os. Han hilste venligt paa Fru Bendsen, og da vi naaede Rasks Købmandsgaard paa Hovedgaden, hvor der var oplyst, lagde vi Mærke til, at han havde stukket sin Haand ind under hendes Arm.

Det var først ud ad Natten, at Fru Bendsen standsede ved »Godthaab« og tog Afsked med sine Rollinger; nu spredtes de over Byen, mens jeg ilte ud paa Lyngby Mark. Natten var lys og gennemsigtig, et Steds oppe i Uendeligheden tindrede Stjernerne i den hvide Dis. Her hvor Duggen faldt og kølede Blomsterne paa Grøftekanten, søgte jeg at samle, hvad jeg havde oplevet paa denne min første Dag i Livets Flugt. Det lykkedes ikke. Men tværs gennem Festligheden paa Banegaarden, Vrimlen af Tilskuere, Hr. Bendsen, Kongen og Dronningen, Prinsesse Dagmar, Enkedronningen, Skjoldager, Lottenborg, Bendixen, tværs gennem det alt sammen saa jeg Fru Bendsens Smil. Det varmede mit Hjærte. Af Glæde stak jeg i at løbe, og snart skimtede jeg i Natten Omridsene af en sælsomt udseende uformelig Bygning, over hvis vældige Tegtag en mægtig Røgsky rugede. Det var mit Hjem, Lyngby Teglværk. Og uden at nogen bemærkede det, sprang jeg gennem et Vindue og gik i Seng.

TEGLVÆRKET

Naar Nordbanetoget for udadgaende forlader Gentofte, passerer det en høj Bakke og iler derefter hurtigt videre ned over en lille skraanende Slette. Tilvenstre for Toget bemærker man her i Jordsmonnet en Del gamle halvt tilgroede Udgravninger, tilhøjre ligger en lille Sø. Disse Udgravninger og denne Sø var for 50 Aar siden en Række Lergrave, der tilhørte de fire Teglværker: Tilvenstre for Banen Ørnegaardens og Guldborgs, tilhøjre for Banen Møllers og Schäffergaardens. Om Sommeren pulserede Livet travlt i disse fire Virksomheder: Stenstrygere, Disketrillere, Møllepassere og Lergravere, graa som Graaspurve, arbejdede i Gravene, i Møllerne og paa Banerne i det graablaa Ler.

Hundreder af Arbejdere fra Gentofte, Jægersborg, Vangede og Lyngby strømmede om Foraaret til Teglværket og fik Beskæftigelse i Lergravene, hvor Leret paa tohjulede Gumpekasser blev transporteret op til Møllen. Disketrillere bragte det, grundigt gennemmalet, videre til Disken, hvor to Strygere udformede det som Mursten. Endnu stod tilbage at lægge de bløde Sten paa Banen, hvor de tørredes af Solen. Fra Banen trillede

man dem ind i Laden, hvor de blev klampede for senere at føres videre til Brændingen, der foregik i den store Ovn.

Under Ovnen blev fyret med Kul, fem Fyr fra hver Side. Ovnen selv var et mægtigt firkantet Rum, indesluttet af alentykke Mure. Fra Fyret flammede Ilden op imellem Stenene, medens Røgen snart naaede Luften gennem Ovnens spidse Tegtag. Over dette hvilte, saa længe Brændingen varede, den for disse gamle Ovne karakteristiske mørke Røgsky.

Møllers Teglværk, som min Far bestyrede, ejedes af en gammel Pebersvend, Cand. pharm. C. F. Møller, der i mange Aar havde arbejdet i Vajsenhusets Apotek og bl. a. gjort sig bekendt som Opfinder af »Møllers Mavedraaber«. Den lavstammede, solidt byggede hvidhaarede Herre med de venlige blaa Øjne havde efter en ulykkelig Kærlighed trukket sig tilbage fra Omgang med Menneskene og levede ensomt i sit Hus paa Jagtvejen. Hans tungsindige, alvorlige Øjne fulgte mig, naar jeg laa og legede paa Gulvet, og da jeg engang faldt og slog mit Ben, lod han Stengulvene erstatte med Gulv af Træ. Hver Onsdag kom han til Lyngby med Regnskabsbogen under Armen; han tog sig en Pris Snus, og naar han derefter havde fundet en sikker Plads til Daasen, havde tørret sin Pande med det rødblomstrede Lommestørklæde, satte han sig i Sofaen og fik af min ældre Søster Sofie dikteret Listen over udleverede Mursten.

Iøvrigt overlod han sin Bestyrer Ledelsen af Værket, der i visse Somre beskæftigede op mod hundrede Arbejdere. Hr. Møller kendte Far og

havde haft Beviser paa hans Troskab. I en Krisetid, da Murmestrene fallerede, led han et Tab paa flere tusinde Rigsdaler, og Far tilbød under disse Forhold at arbejde for ham blot for Livets Ophold; det gjorde han, saa længe Krisen varede, og det blev tre Aar.

Man har vanskeligt ved at tænke sig en Mand,

Et gammelt Teglværk, der laa paa Schäffers Grund ved Udgangen af Jægersborg Allé. Det minder i det Ydre om Møllers Teglværk, af hvilket intet Billede findes.

der hverken kan læse eller skrive. Af saadanne Mænd fandtes dog ikke faa blandt Teglværksarbejderne og mellem disse min Far. Forholdene havde krævet, at han 6 Aar gammel blev sendt ud at tjene. Han vogtede Gæs o. lign., og ved Konfirmationen »kendte han Tallene og kunde finde Salmen i Bogen«.

Men som Erstatning for de almindelige Skolekendskaber havde Far en usædvanlig Hukommelse. Han kunde i Maaneder gaa omkring med Talrækker uden at glemme dem, og overhovedet var det mærkeligt, hvor lidt de døde Punkter i

hans Opdragelse generede ham. Tiden stillede ikke samme Fordringer som nu til Bogføring; det dobbelte Bogholderi var ikke blevet en Tumleplads for Virtuoser. Man protokolerede dengang mindre, og man snød mindre.

Dog hændte det selvfølgelig, at Far ved Lejlighed skulde skrive sit Navn, paa Birket eller Amtsstuen. Embedsmændene var i saa Tilfælde indøvede i at underskrive »med paaholden Pen«. At der i vort Hus ikke fandtes andre Bøger end Almanaken, maa forklare den Besynderlighed, at mine Forældre havde været gift en halv Snes Aar, før Mor tilfældig erfarede, at Far ikke kunde læse. Selv havde hun lært at læse i Skolen. At skrive derimod lærte hun først, da hun var blevet Halvtreds. Med vemodig Glæde modtog jeg paa en Rejse hendes første Brev.

Intet Ægtepar kunde leve lykkeligere end Far og Mor. Deres uberørte hæderlige Karakterer knyttede dem til hinanden. Far ejede en stor Modtagelighed for alle Indtryk, han var mild og eftergivende, beskeden i sin Holdning men dog med en bestemt Optræden. Mor var som Modsetning udpræget praktisk og forstandig. Hun havde en klog ironisk Opfattelse af Menneskene og en snarraadig Evne til at se og lære af andres Taabelighed og Fejl. Hendes Arbejdskraft var ubegrænset og forbavsende. Paa Teglværket gik hun i Spidsen for al mandlig Gærning, og over for Arbejderne optraadte hun med en selvfølgelig Overlegenhed, der vakte Opsigt om hende i Miles Omkreds. Med Aarene, da Tiderne blev bedre, begyndte hun at læse og erhvervede sig en ikke ringe Dannelse. Da hun 92 Aar gammel

Forfat.s Far, Teglbrænder Jeppe Olsen med sine Tvillingsønner, Frejlif og Adolf, den første (tilvenstre) Redaktør af Ekstrabladet, den sidste Konsul, Byrådsmedlem og Direktør for De forenede nørrejydske Teglværker, Aalborg. I en Aarrække Borgmester samme Steds.

døde i Lyngby, efterlod hun sig en Bogsamling, som ingen Magister havde behøvet at skamme sig ved.

Om hendes resolute Optræden gik der længe Sagn paa Lyngby-Egnen. Til følgende lille Hændelse var jeg selv som Dreng Vidne:

Mor stod en Søndag Eftermiddag foran Teglværket, beskæftiget med at lægge Spegesild tilrette i en rummelig med Saltlage halvfyldt Ballie. Under dette kom en Vogn i stærk Fart svingende ind paa Pladsen, og to Herrer sprang af, imens en tredie, som kørte, svingede ud igen og satte bort i skarpt Trav. De to, der blev tilbage, skændtes højroestet og kastede sig tilsidst imod hinanden med brutal Voldsomhed. De sparkede og slog med knyttede Næver, og pludselig greb den ene af dem en Mursten og huggede den ind i Ansigtet paa sin Modpart. Vanvittig af Smerte fløj denne, frygtelig kvæstet, ind paa Stenkasteren og satte sine Tænder i hans Kind, saa Blodet sprøjtede ned over begges hvide Kravebryster. Nu mente Mor, det kunde være nok. Hun greb sin Ballie og slyngede den gennem Luften med Spegesild og Saltlage ned over Hovederne paa de to Kæmper. Skællene glimtede fra Spegesildene, som var de blevet levende, og Lagen bed. Slagsmaalet var selvfølgelig endt, og Mor stod alene tilbage paa Valpladsen med den tomme Ballie; de to Slagsbrødre luskede afsted til Lergraven for at vaske sig. Siden satte de sig paa Grøftekanten, hvor de slikkede Solskin og mistroisk skævede hen til Mor.

— I mine Forældres Hjem førtes gammel nord-sjællandsk Husholdning. Om Efteraaret modtog

vi et Par ældre Koner fra Vangede. De klippede Faarene. Hver kvindelig Beboer i Huset forstod at karte, og alt som Tiden led og Dagene blev kortere, gik de i Gang med Ulden. Af den fine Uld lavede de Hvergarn, anvendelig til Drengeskjæmper og Pigekjoler; af det tvundne Garn blev varme Strømper. Far avlede Hør, og Mor lavede Blaarlærred. Lys støbtes af Faarenes Talg. Kødet, som blev lagt i Saltfadet, genopstod senere som velsmagende røget Spegekød. Mor bryggede Øl, til dette blev fortrængt af Bryggervognen. Vi havde Grise, Gæs, Høns og Ænder og slagtede hvert Aar en Kalv, nu og da en Ko.

Det var et friskt og muntert Liv, vi som Børn levede paa Lyngby Teglværk. Om Vinteren havde vi midt i Huset en Ovn med lystigt brændende Fyr. Vi kunde tumle os i store, vildsomme Lader, hvor der var herlige Gemmesteder, og vi kunde lege Skjul i dunkle Høstænger med gnistrende Vildkatteøjne i de mørke Kroge. En Dreng, der hed Peter, og af gode Grunde kaldtes Tossepeter, gik en Dag op paa Stænget for at jage Vildkatten, medens jeg tog Plads udenfor paa Straataget, hvori der var et Hul. Jeg havde ligget længe der og ventet paa Vildkatten med hævet Knippel, til jeg pludselig slog til af al Kraft; men beklageligvis var det Tossepeter, jeg ramte; han havde stukket Hovedet ud af Hullet for at se efter mig. Det vældige Slag paa Skallen, han fik, havde dog, efter hvad man løjerlig nok paastod, den Virkning, at han genvandt sin Forstand.

Jægersborgvejen, der gik forbi Lyngby Teglværk, var ikke dengang meget befærdet, men da den var Forbindelsesvejen mellem Sorgenfri og

Bernstorff, blev den ofte benyttet af de Kongelige, især af Enkedronning Caroline Amalie. Hver Gang den høje Dame kom kørende, flintrede vi Børn ind og rev til os, hvad der i Øjeblikket fandtes af Hatte og anden Hovedpynt. Naar Enkedronningen kom nærmere, og det viste sig, at hun kørte med Forrider og havde ridende Jockeys, saa hed det: »Hun er tysk i Dag!« Og vi løb hurtigt ind og gemte os. Kom derimod den gamle Dame kørende med Livkusk paa Bukken og fire Heste i almindeligt Forspand, saa var hun dansk, og vi svingede med Hattene og præsterede allerunderdanigste Skrabud.

— Arbejderne paa Teglværket var Mennesker af en særlig kraftig Type. De mødte om Morgen Kl. 5 og arbejdede til Aften Kl. 8. Om Morgen medbragte de fra deres Hjem en Læder taske, hvori der var en Stabel Rundtenommere og en Flaske Brændevin, tre stive Pægle, der med godt Maal kostede 18 Skilling eller 36 Øre Flasken. De sobre mellem dem indskrænkede sig til disse tre Pægle daglig, Resten drak en Pot. Arbejdet var Akkordarbejde pr. tusinde strøgne Sten og bragte Arbejderne en Dagsfortjeneste af op til 8 Mark (2 Kr. 66 Øre). I fast Dagarbejde var Lønnen 5 Mark. Flertallet af Arbejderne var Svenskere, store, grovt byggede Karle, der ikke desmindre kunde bryde sammen efter nogle Aars Forløb. Møllers Teglværk, som min Far bestyrede, anvendte danske og svenske Arbejdere, Guldborgs Teglværk (Vintappergaarden) delvis indforskrevne Folk fra Lippe-Detmold. Disse Lippe-Detmoldere var fredsommelige store Tampe, der arbejdede som Heste og levede paa sort Kaffe,

gule Ærter og Flæsk. Skønt de ikke var videre lette at fornærme, lykkedes det dog nu og da Svenskerne at komme op og slaas med dem, og da gentog det sig ufravigeligt, at Lippe=Detmol=deren tog et Par store Svenskere, en i hver Haand, og klappede dem sammen. Efter Krigen 1864 kom

Hvor den gamle St. Hanskilde fandtes ved Tjørnegaarden paa Vangede Mark, er nu opsat ovenfor afbildede Stensætning, hvorfra Vandet rinder fra et Medusahoved.

disse nøjsomme Kæmper sjældnere her til Landet.

— Teglværksarbejdernes eneste Fællesudflugt om Sommeren fandt Sted St.=Hans=Aften. Da laante de paa Teglværket nogle stive Vogne og kørte ned til en kendt Fisker, Kristian Klampenborg i Skovshoved, der havde aaben Badestrand. Her gik de i Vandet og lod ogsaa Hestene faa et Bad. Ved Aftensbordet, som dækkedes paa Strandbredden, blinkede de smaa Snapse livligt

i Kristian Klampenborgs efterspurgte Klukflasker. Stemningen var saaledes behagelig oplivet, naar Teglværksarbejderne satte de stive Vogne i Bevægelse igen og kørte til den Ende af Gentofte Sø, der ligger nærmest Jægersborg. Her fandtes i Engen tæt ved Tjørnegaarden en svagt rindende Kilde, der i ydre Henseende mindede om den, Holberg beskriver i sit Intermedium til »Kilde-rejsen«. Det hedder her til Underretning for Teatrets Instruktør:

»Kilden er et lille Hul paa Gulvet, hvoraf ideligt nogle øse Vand, andre med Krukker, andre med Hatte.«

Det var dog ikke alene Vand, der østes af denne Kilde St. Hans-Aften. I Nærheden fandtes flere Udsalg af Kager og Smørrebrød og mere geheimt af Drikkevarer. Ud ad Aftenen, naar Kildegæster af alle Stænder, dog mest jævne Folk og mellem disse adskillige Syge, samledes paa Pladsen, kunde Underholdningen blive temmelig støjende. Kildegæsterne sang Viser, sprang Buk og dansede Sekstur. Naar Omridsene hen ad Morgenstunden under Solens Opgang fik violette Linier, kunde Kildepladsen faa Skær af et sælsomt midsommernatligt Kogleri.

En udsøgt Adspredelse for Teglværksarbejderne var Ildebrande. Det klemtede fra en af Kirkerne i Omegnen, og samtidigt opdagede man Røgen, maaske endda lidt Ild. Saa satte alle sig i Bevægelse til Branden, og langsomt samledes de pligtige Brandfolk om de røde Pumpeværker, som sukkede og ømmede sig, blot man rørte ved dem. Lidt senere arriverede Brandchefen, Manden for det hele, i Reglen en ældre Haandværks-

mester med nyfedtede Skaftestøvler, Cigar i Munden og Messingskilt paa Brystet. De betydende Faktorer var nu tilstede, og hver Mand gør sin Pligt. Brandchefen begynder med at udstede høj- røstede Befalinger, hvad dog ingen bryder sig om, og selv er han ogsaa lige glad. Fra alle Sider strøm- mer Folk til i voksende Forventning; de første Vandvogne kommer langsomt jollende hver med et Par røde Tønder paa en Snes Potter Slukke- vand, men da Sprøjteslangen som sædvanlig er i Uor- den, har Ilden en glædelig Lejlighed til at brede sig. Forekommer desuagtet det Uheld, at den slukkes, er det en synlig Skuffelse for samtlige Tilstedeværende, og navnlig for »Redningskorp- set«, der er mødt i Forventningen om at »redde« noget spiseligt og drikkeligt. Er det en Ildebrand, der kan præstere en Kælder med røgede Skin- ker, nogle Fade Gammeltøl og et halvt Hundrede Flasker Rhinskvind, saa trodser Redningsmæn- dene enhver Fare og gaar løs paa Ilden og Rhinsk- vinen, med krum Hals.

Dagen efter taler Teglværksarbejderne kun om Branden. Mærkelige Anekdoter fortælles om Mandsmod udvist paa Brandstedet, og Brand- chefen med Messingskiltet paa Maven er Dagens Helt.

— Vi kørte i Foraaret 1871 Sten til de Classen- ske Boliger ved Godthaabsvej, og her fandtes et Marketenderi for Murerne, hvor Ugebladet »So- cialisten« flittigt gik fra Haand til Haand. I dette lille Blad, som Louis Pios Fætter, Harald Brix, redigerede, læste jeg for første Gang om Kom- munisme og saa for første Gang Navnet Karl Marx. Aaret efter begyndte J. Henriksen at ud-

give det uanselige Dagblad »Socialisten«, der dog sjældnen udkom hver Dag; her læste jeg med anelsesfuld Bæven om Frihed, Lighed og Broderskab.

Den eneste, jeg kunde tale med om Karl Marx, var Tjenestekarlen Johannes, der dog ikke syntes at beskæftige sig med sociale Spørgsmaal. Han havde lige set Apotekerens Søn i Lyngby komme hjem, kørende paa en af de ny Cykler, hvor Rytteren svævede i Luften over det store Forhjul. Naar vi saa om Morgenen stampede op ad Ærestøtsbakken ved Siden af Vognene, gættede han mere og mere ophidset: »Det gaar ikke i Længden med det Maskineri. Det gaar ikke længer — den Une polere mig om det saa gør. Gu' gør det ej!«

Jeg havde ingen at tale med og gjorde mig forrykte Forestillinger om, hvad der vilde ske. Forresten gik det Slag i Slag. I Juni 1871 forlod Pio Postvæsnet og traadte frem for Offentligheden. I September samme Aar oprettede han Internationale med sig selv som Stormester. Samtidig fremstod her i Landet den første Fagforening, Cigarmagernes. I April 1872 udbrød en Murerstrejke med Forlangende om Nedsættelse af den elleve Timers Arbejdsdag til ti Timer. Derpaa Natten efter d. 4. Maj Fængslingen af de tre Førere Pio, Brix og Geleff. Dagen efter endelig det store Slag paa Nørrefælled, Søndagen d. 5. Maj 1872.

Med voksende Interesse havde jeg fulgt Gangen i disse spændende Begivenheder. Nu gik jeg Søndag Eftermiddag d. 5. Maj med hastige Skridt fra Lyngby ind til Nørrefælled. Ved Lundehuset

kom Staldmesteren ud paa Vejen og advarede de indefter Kørende mod at køre længer, og skønt denne Advarsel maaske blot havde til Hensigt at fylde Lundehuset med Vejfarende, fremkaldte den hos mig en eventyrlig Følelse af, at jeg nærmede mig en Revolution.

Det saa forresten ogsaa temmelig broget ud,

Schäffergaardens Teglværk, tilvenstre Jægersborg Allé. Hvor Teglværket laa, breder sig nu en udstrakt Kolonihave.

da jeg ved 3-Tiden naaede ind i Nørre Allé, hvor Smaatræerne langs med Vejen allerede stod i svagt Foraarsspring. Nørrefælled var dengang ubebygget, og de to Alléer, Nørre og Øster, tegnede sig for Øjet som en vældig Stikpasser, mellem hvis Ben den grønne Flade dannede en stor Trekant.

Fra Nørre Allé opdagede man nu ovre mod den østlige Side af Trekanten lange Rækker af Tropper, tilhørende flere Vaabenarter, ialt to Batail-

loner Infanteri, Husarer paa vælige Gangere, en Vrimmel af Politibetjente og — Artilleri!

Pladsen foran denne Troppestyrke laa aaben, men bagved St. Johannes Kirke og langs med Blegdamsvejen bølgede en stor Menneskemængde. Paa St. Hans Torv, hvor jeg nu stod, var alle Gadehjørner bevogtede af Infanterister, og mellem Kirken og Nordre Birks Arresthus fandtes opstillet flere hundrede Betjente, som skulde standse de fra Nørrebro kommende Skarer. Betjentene stemte Ryggen mod de Fremtrængende, der i den stærkere og stærkere Trængsel udstødte Raab og Skrig.

Politiets Hensigt var at forebygge stærk Sammenstemmel paa St. Hans Torv. Kniplerne blev trukket frem, og da det begyndte at regne vel rigeligt med Slag i Hovedet, opstod der en voldsom Trængsel foran St. Johannes Kirke. Dørene til Kirken blev trykket ind, og en yngre Præst, der stod paa Prækestolen og holdt Eftermiddagsgudstjeneste, fik pludseligt fuldt Hus. Han gjorde et Ophold, saa' sig urolig om og standsede sin Præken. Lidt efter tog han fat paa ny, og ingen forstyrrede ham, før han et Sted i Talen sagde: »Paa Moses Stol sidder nu de Skriftkloge og Fari-sæerne,« saa hørte man en dyb Stemme sige: »Det er hørt!« Præsten bad en Bøn, og Kirken tømtes under Orgelspil.

I Følge med adskillige andre Kirkegængere blev jeg nu fra St. Hans Torv af Trængslen ført hen mod Fælleden, hvor Husarer med Sabler splittede Mængden og drev en Del af den ud mod Store Vibenshus. Man hørte Raab og Skrig af Indignation, men ogsaa Latter og Brandere fra

Folk, der i deres Hjærter Enfold troede, de var ude paa Kommers. Til dette Publikum henvendte sig bl. a. Murer Grøn, en kendt komisk Figur fra Folkemøderne. Han havde paa det store Nattemøde i Dansesalonen Phønix' Kælder raabt:

»Jeg frygter ikke de halvtredspunds Granater. Jeg kommer til Hest!«

Og virkelig kom Grøn ridende paa en gammel Krikke. Spasmagere mellem Demonstranterne samlede sig om ham og trak ham fra begge Sider i Benene, saa han blev meget vred og kaldte paa Værtinden, »Madam Græsmeier«. Tilsidst sporede han Krikken, saa den stejlede og gik paa Bagbenene. Det vakte vild Jubel. Men i det samme tog Betjentene Murer Grøn og førte ham til nærmeste Politivagt.

Under dette befandt jeg mig midt paa Fælledden, hvor ophidsende Talere staaende paa Mænds Skuldre, opfordrede Tilhørerne til Modstand. Der blev kastet Sten og Hestepærer paa Soldaterne, og da en ung Husarofficer ramtes af et Projektil, kommanderede han: *Frem!* Et voldsomt Sammenstød fandt Sted, men det blev uafgjort, idet et nyt og uanet Vaaben med Virkning blev bragt i Anvendelse. En Sværm af Mænd, belæssede med Snus i Pakker, uddelte disse og styrtede selv frem og slog Husarer, Betjente, Dyr og Mennesker Snus i Øjnene. Et Øjeblik tumlede Snuskastere og Soldater, Betjente og Militærpersoner, pæne Arbejdere og regulære Bisser om imellem hverandre i vild Forvirring, blændet af Snusen, der sved i Øjnene, og under Hyl og Hvinen trampet paa af Politi og Rytteri. Blind af Snus blev jeg flere Gange væltet omkuld og trillet rundt, mi-

stede min Kasket og fik det ene Trøjeærme revet i Las. Fortumlet styrtede jeg afsted, — det regnede med Knytnæve-Slag og Spark, og først da jeg befandt mig i Alléen og kunde samle mine Tanker, stod det mig klart, at jeg havde oplevet noget usædvanligt. Det stod mig ogsaa klart, at mine møre Lemmer længe vilde minde mig derom. Men selvfølgelig. Anderledes var det ikke, naar man gik til Revolution!

Jeg vandrede langsomt hjem, og alt som jeg gik, genspejlede Dagen og dens Hændelser sig for mig og fik et dybere Perspektiv. Min Tanke vendte sig mod Arbejderne paa Teglværket. Aldrig havde jeg før tænkt paa deres Fattigdom, deres strenge Arbejde, deres Vankundighed og deres tomme Tilværelse. Hvorfor var der ogsaa Fattige og Rige? Faktisk er det dog, at vi er lige for Vorherre. Det siger Pastor Peter Rørdam.

Kunde vi da ikke lige saa godt begynde her paa Jorden med at være lige, naar vi dog skal være det i Himlen? Ja. Hvorfor gør Vorherre os ikke allesammen éns straks? Vorherre er dog retfærdig; desuden er han almægtig. Det siger Pastor Peter Rørdam.

— De tre Mænd, der havde indkaldt til Mødet paa Fælleden d. 5. Maj 1872, var Pio, Brix og Geleff, af Alder 30, 31 og 29 Aar. Politiet havde arresteret dem i Natten til d. 5. Retten dømte Pio til 5 Aars, Brix og Geleff til hver 3 Aars Forbedringshusarbejde. Den uretfærdige Dom slog de tre Mænd til Jorden. Mændene forsvandt, men Dommen, der vedblev at leve, gav Socialismen Vækst.

DRENGELIV

Lyngby bestod, da jeg var Barn, af to Bydele, en øvre og en nedre: Opadgaden og Nedadgaden. Midt i Byen laa Smedebakken, hvor Drengene fra de to Bydele til gensidig Glæde gennempryglede hverandre. Som nu mine Forældre boede ude paa Lyngby Mark, var jeg ikke en født Partigænger, men efter grundige Overvejelser besluttede jeg at vie Nedadgaden mine Rygstykker.

Paa Toppen af Smedebakken laa Lyngby Skole, en gammel sur Kasse, som jeg fra min tidligste Barndom havde passeret med bange Anelser. En Morgen stod jeg der. Jeg skulde begynde min Skolegang, og Begyndelsen var ikke lovende. Drengene af Størrelse som voksne Karle slangede sig langs Murene med Hænderne i Lommen; de bandede og spyttede, spillede Klink om Penge, »sjokkede« eller sloges. Nu kom den største af dem, Ludvig Malmgren, Søn af Jordemoderen, hen til mig og sagde:

»Er det sandt, at Din Far hedder Jeppe?«

Jeg indrømmede lidt nølende, at det var min Fars Fornavn.

»Naa,« sagde han, »saa skal Du ogsaa fra i Dag af hedde Skæppe!«

Og til min Rædsel kom jeg til at hedde Skæppe. Endnu helt op i min Soldatertid mødte jeg gamle Lyngby-Drengene der sagde:

»Goddag Skæppe!«

Omsider blev der kaldt ind, og Læreren Hr. Kammerraad Niels Hansen Skjoldager, der ikke maa forveksles med den senere Lærer i Byen Chr. Skjoldager, viste sig i Døren, som han næsten fyldte. Kammerraaden var en lavstammet mavesvær Person, ernæret af god fed Mad. Ansigtet, der var lidt flammet, fik sit karakteristiske Udtryk ved et Par smaa Fugleøjne, en rund rødlig Næse med en fin Glød paa Spidsen og en bred fugtig Mund. Skoleloven af 1814 havde udformet denne typiske Pædagog.

Nu skete det uventede, at Kammerraaden, idet han vilde bestige Katedret, traadte paa en Haandfuld Ærter, som Drengene havde strøet over Gulvet. Han gik forover og fra Skøderne, der strejfede den gloende Bilægger, stod en sveden Os. Ildrød i Hovedet rejste han sig og besteg Katedret, og nu var han for Alvor vred. Han strøg sin lille tynde Hanekam, der havde rejst sig, han slog sig med sin lange Linial paa Maven og skreg:

»Hvem har gjort det?«

Ingen svarede, og han skreg paa ny:

»Jeg skal nok finde ham. Han skal øjeblikkelig blive meldt til Præsten. Han skal aldrig blive konfirmeret i dette Sogn!«

Kammerraaden var nu saa vred, at han maatte samle sig ved en lille Pavse. Indvendig kogende satte han sig ned og hensank i alvorlige Betragtninger; tilsidst sagde han:

»Det er vel det samme vanartede Barn, der forleden havde stukket en Frø ned i Kaffekedlen derude. Jeg smagte dog straks, at Kaffen indeholdt et uvedkommende Fedtstof.«

Forfat.s Mor, Fru Bengta Olsen, f. Cavling, i sit 80. Aar. Efter Maleri af Karen Margrete Poulsen.

Denne Meddelelse glædede øjensynligt Jordermoderens Søn, der flittigt sad og skar sit Navn i et af Bordene.

Hr. Skjoldager vendte sig til mig og sagde:

»Medbringer Du Luthers Katekismus?« Nej. »En Bibel?« Nej. »Men Du har da vel en Grif-fel?« Ja. »Godt, saa tar Du denne Tavle og sæt-

ter Dig paa den nederste Plads i Hjørnet og lar Din Sidemand hjælpe Dig med at skrive Tal og Bogstaver.«

Min Sidemand var en Søn fra Udflyttergaarden Stenderød. Hans Navn var Niels, men mellem Kammerater gik han under Kælenavnet Bøllerup. I Frikvarteret spiste han min medbragte Skolemad, og da jeg desangaaende fremsatte en misbilligende Bemærkning, stak han mig en Lussing. Lidt efter spurgte han mig dog i en venlig Tone:

»Vilde Du ikke gerne være en Hest?«

»Nej. Saa vilde jeg da hellere være en lille Ged.«

En lille Ged! Og Bøllerup saa' paa mig, som var jeg et oplagt Fjols.

Senere erfarede jeg, at denne firskaarne svagt begavede Dreng virkelig tragtede efter at opgive sin Menneskeskikkelse og blive en vælig Ganger. Naar han kom hjem fra Skolen, iførte han sig Grime og vrinskede som en Plag. Jeg havde selv senere under Besøg paa Gaarden Lejlighed til at lægge Bidsel paa ham og til at sætte ham i Baas og give ham Strøelse og Hø for Natten.

— Da Skolen var forbi, bad Skjoldager mig komme ind i Lejligheden, hvor han forhørte sig om mine Forhold. Hjemkommet, nævnte jeg for Mor, at han bl. a. ønskede at vide, om vi holdt Høns.

»Naa,« sagde Mor. »Han venter sig en Høne. Det har ingen Nød!«

Næste Morgen havde jeg en Vidiekurv paa Armen, og i Kurven sad en god Høne. Desværre førte Vejen mig over Lyngby Mose. Der var Is; jeg satte Kurven fra mig og løb ud paa Isen for at glide et Øjeblik.

Det lille Torv i Bondebyen, hvor Drengene fra Almueskolen mødtes i Tvekamp.

Men længe havde jeg ikke gledet, før jeg oppe over en Pløjemark øjnede Hønen halvt løbende, halvt flyvende, sætte afsted i Retning af Erik Hansen, Hvidegaard. Jeg stak i strakt Karrière efter Hønen, men formodentlig havde den gemt sig i en Plovfure. Jeg søgte den forgæves, og i en noget trykket Stemning begav jeg mig til Skolen.

I Vinduet til Dagligstuen sad Skjoldager og dampede paa sin Morgenpibe. Han rejste sig, da jeg viste mig, og sagde fidelt:

»Hvad bringer Du min lille Dreng?«

Jeg fremstammede noget om en Høne.

»En Høne,« sagde Kammerraaden fornøjet og løftede Laaget. Men i det samme formørkedes hans Aasyn, og han raabte vredt:

»Der er ingen Høne! Hvor har Du gjort af Hønen Dreng?«

Jeg fortalte ham, hvad der var passeret, og han kaldte paa sin Kone, der indfandt sig, ledsaget af Husets Tjenestepige.

De to Damer tog Plads foran mig med korslagte Arme, og Kammerraaden holdt et lille Foredrag: »Her ser I en Dreng, der kommer med en tom Kurv. Hønen, han skulde bringe mig, er fløjet, Gud ved hvorhen; imens gik han og sov. Jeg kender den Type af Børn. Han er langnakket, som I ser, og det er ikke et godt Tegn. Min Bedstefar havde en Røgter med lang Nakke. Han endte da ogsaa paa Møens Tugthus.« —

Og nu raabte Skjoldager:

»Hvilken Sorg maa det være for din Moder at have født et Barn som Dig til Verden! Herut og find Hønen, dit ligeglade Skarn!«

Da jeg nogle Timer senere indfandt mig med Hønen, som Erik Hansens Sønner havde taget i Mosekrattet, syntes min lange Nakke ikke længer at forurolige Hr. Skjoldager. Han røg sin Weichselrørspibe, som taknemmelige Elever havde foræret ham, og egentlig havde han i Øjeblikket antaget et næsten hyggeligt Udseende. Fru Skjoldager, som nu bar en hvid Kappe, tilberedte mig et Stykke stegt Brød med Sirup, og da jeg sluttelig løftede Laaget fra Kurven, skød Hønen frem og spankulerede hen ad Gulvet strunk som en Fasan.

— Det var næsten et Held, at jeg kunde indskrænke min Skolegang til Vinteren alene. Midt i Maj Maaned begyndte jeg at kandre Sten og præsenterede mig ikke for Kammerraaden før hen paa Efteraaret. Saa sagde han til mig: »Hvem er Du? Jeg kender Dig ikke!« I Aarenes Løb aftog

hans Interesse for Skolen i samme Grad, som hans Interesse voksede for det sønderjydske Spørgsmaal. Timer igennem kunde han i stærk Bevægelse holde Foredrag for os om Slesvigholsteinismen. Krigens ulykkelige Udfald oprev ham og kastede ham tilsidst paa Sygelejet. Drengene forstod ikke dette og fandt ham som sædvanligt

Traktørstedet Fortunen (set fra Dyrehaven) for 60 Aar siden.

kun latterlig. Men Skjoldagers Følelse for Slesvigs Sag var ægte nok og kastede et forsonende Skær over hans Person.

— Helt retfærdigt vilde det heller ikke være at bedømme Skolelæreren i Lyngby uden at have stillet ham paa Linie med Sognets andre Lærere. En af disse, Lærer Bech i Taarbæk, der var en lidenskabelig Jæger, havde om Vinteren sin Bøsse hængende parat i Skolestuen. Udenfor stod en Dreng, der skulde avertere ham et eventuelt Fuglevildt paa Sundet. Bedst som Læreren befandt

sig midt i Jødernes Overgang over det røde Hav, lød det:

Graagæs i Sigte Hr. Bech!

Vips stak Hr. Bech Benene i et Par Skafte-støvler, rev Geværet ned af Væggen og styrtede ud paa Isen, hvor han i Reglen forblev til Aften.

Han havde ogsaa den besynderlige Vane at rense Kakkellovnen i Skolestuen, idet han afbrændte et Skud Krudt i Fyret. Drengene sad i Spænding og ventede paa, at Krudtet skulde fænge. Det varede lidt, men pludselig røg en lang Flamme ud af Bilæggeren, og Lufttrækket løftede Drengene i Vejret med et Fut. Naar de kom hjem fra Skole sorte i Ansigterne som Morianer, sagde Fiske-Moer til dem:

»Bech har nok rensset Kakkellovn i Dag!«

I de Aar, da Skjoldager tilsidst laa syg, blev Skolen i Lyngby ledet af en Vikar, en lille pukkelrygget Lærer, som jeg engang har skildret i en senere optrykt Skitse »Feriebørn«. Jeg kaldte ham Gundersen; hans virkelige Navn var Hansen. Denne unge Lærer ejede i en usædvanlig Grad Forstaaelse af Barnet; selv var han klar og skarp, et klogt, indtrængende forstaaende Menneske, der fyldte Skolestuen med en ny Aand. Efter Skjoldagers Død blev han omkring 1870 forflyttet til Raavad, hvor han havde den ulykkelige Skæbne at faa en Øjensygdom. Han blev blind, og endnu ung døde han i Nærum.

— Ingen Mand i Lyngby var Drengene saa bange for som for Sogneraadsformand Peter Lund. Han var en ledende Personlighed og sammen med sin Ven Guldborg, Ejeren af Vintappergaar-

den, der laa paa Sognegrænsen, var han en ivrig Deltager i de Velstaaendes selskabelige Liv. Men Børneven vilde næppe nogen kalde ham. »Enten har en Dreng gjort Fortræd,« sagde han, »og skal ha' Prygl, eller han vil gøre Fortræd og skal ha' Prygl *zweimal!*«

En varm Sommersøndag Eftermiddag var

Tre uadskillige Venner, Fra venstre Teglværksejer Guldborg (udmærket Bordtaler), Vintappergaarden, Sogneraadsformand Peter Lund (Slægtning af Søren Kierkegaard), samt Lyngbys toneangivende Selskabsmand Læge Kjellerup.

jeg sammen med en Jævnaaldrende gaaet i Vandet ved Smallebro i Sorgenfri. Det var forbudt at bade i Skoven, og Peter Lund kom da ogsaa halende ned af en af Stierne og raabte til os, at vi skulde komme i Land. Men da vi i Stedet svømmede over paa den anden Side af Aaen, samlede han Tøjet, vi havde lagt i Græsset, laavede en Bylt af det, stak Bylten under Armen og gik sin Vej.

Stillingen var ikke gunstig for os, men i nogen Tid fandt vi det morsomt at spadsere splitternøgne omkring i Sorgenfri. Mindre morsomt var det, at vi, naar vi mødte nogen, straks maatte i Vandet

for at dække os. Da dette i Løbet af et Par Timer havde gentaget sig flere Gange, begyndte vi at blive noget betænkelige og anmodede et Par ældre Damer, der kom gaaende, om Tilladelse til at laane deres Overstykker. Men da de ældre Damer, i Stedet for at trække af Tøjet, blev indignerede og ubehagelige, rent ud sagt ufine, besluttede vi, med Robinson som Forbilledet, at anlægge en Naturdragt.

Ved Folevaddammen fandtes der en Skov af Skræpper. At svømme derned med Strømmen var en let Sag, og inden ret længe havde vi arrangeret en præsentabel Dragt af store Blade, kunstferdigt knyttet om Livet med Bark af Pilekviste. Kostymet afsluttedes af en fikst ombøjjet Skræppe, der sad paa Hovedet som Turban. Side om Side gik vi nu gennem Skoven, hvor det glædede os at kunne indjage Barnepiger og Smaabørn en gavnlig Forskrækkelse. Overmodige af den Opsigt, vi vakte, vovede vi os tilsidst ned paa Kongevejen, men her indhentede Skæbnen os. Lige ud for Store Kro løb vi i Armene paa Politibetjent Jaquet, som Peter Lund havde sendt ud efter os. Jaquet tog os i Forvaring, og under skarp Bevogtning førtes vi i Triumf ned ad Lyngby Hovedgade, hvor vi efterhaanden, som Skræppebladene var blevet noget løse, vakte større Opsigt, end vi satte Pris paa. Den kendte Uhrmager Suhr, ogsaa kaldet Suhrmager Uhr, der kun havde halvandet Ben, styrtede ud fra sin sædvanlige Siddeplads ved Vinduet og sprang som en Kænguru bag efter os uden at erindre, at han var halt og ikke kunde bevæge sig uden ved Kæp og Krykkestav.

Karakteristisk Hjørne fra Bondebyen i Lyngby.

Betjent Jaquet, der var en Mand af stram politimæssig Holdning, havde vanskeligt ved at bevare Alvoren under disse kritiske Omstændigheder. Ved Ankomsten til Gæstgivergaarden »Holland«, hvor »Robinson og Fredag« under voksende Deltagelse iførte sig europæiske Klæde-
dragter, kunde han ikke holde sig længer. Han skyndte sig ind i Rejsestalden, hvor han brød med alle Former og lo saa upolitimæssigt, at det nær var endt med en Kolik.

— En halv Snes Aar gammel begyndte jeg at køre Mursten til København, og nogle tusinde Gange befør jeg i alskens Vejr den brede Kongevej, hvor jeg tilsidst kendte hvert Hus, vi kom forbi, saa godt som hver Vejfarende, vi mødte, og hver Mand, der langs med Vejen gik og dyrkede sin Mark. Kongevejen var i de Dage en lille særlig Verden med sine egne uskrevne Love. Kuskene faldt i Snak, naar de op ad Bakkerne spadserede efter Vognen, og man syntes nært knyt-

tede til Mennesker, man blot havde kørt forbi og hilst paa med Pisk i Haand.

En af mine gode Venner fra Kongevejen var Gaardejer Lars Persen fra Vangede Bom. Han havde mærkværdigt nok i 1867 besøgt Verdensudstillingen i Paris og havde faaet Navnet »Pariserbonden«. Lars Persen fortalte gerne og med en ikke ringe Evne om sin Rejse, og ligesom Franskmændene agerede han livligt, naar han fortalte. En Morgenstund skildrede han mig et *Bal Mabille*, idet han, til stor Forundring for Bommanden ved Treflasker, dansede en flot Kankan paa Kongevejen, iført Faareskindspels og svære Træskostøvler. Da jeg adskillige Aar efter sendte ham en Bog, jeg havde skrevet om Paris, svarede han:

»Det var alligevel noget andet i min Tid!«

De Sten, jeg kørte fra Teglværket, skulde som Regel aflæsses ved Byggepladser paa Nørrebro. Endnu kan jeg paa Aaboulevarden og i Rababerlandet gaa forbi Huse, som jeg nikker til og siger: »Vi har set hinanden før!« Skulde Stenene transporteres ind i selve Byen, havde jeg vanskeligt ved at finde Vej. Den alvorligste Opgave, der i saa Henseende blev stillet mig, var at finde Hjørnet af Torvegade og Overgaden neden Vandet, hvor vi nu og da leverede bløde Mursten til en Trippelsefabrik. At finde dette Hjørne var en hel Opdagelsesrejse, og ofte holdt jeg for at spørge andre Kuske, hvor jeg befandt mig. Svarene jeg fik, var ikke lige oplysende, som t. Eks.:

»Du kan jo spørge din Mor!«

Med den Besked var jeg godt hjulpen og kørte gladelig videre. En Dag, jeg rullede omkring, stu-

derende Terrænet, kørte jeg fast i den smalle Passage, der fandtes mellem det daværende kgl. Teater og Hôtel du Nord, det nuværende Magazin. Derved blev jeg Vidne til, at man fra Teatret lagde en Del Kulisser paa en flad Vogn. Mere og mere overrasket sad jeg og betragtede de mær-

I det lille, indeklemte Hus, det ældste i Lyngby, der den Dag i Dag ligger under Kirkebakken, boede Mor Snus, som solgte »Himmelbreve«.

kelige Sætstykker, der forestillede Paladser og Pagoder, og da endelig Vognen kørte, og jeg fik fri Bane, fulgte jeg magnetisk bagefter. Jeg blev ved at køre, til Kusken, der sad og skrævede over det halve Bagdad, vendte sig og raabte:

»Ska' Du ikke snart hjem og spise Grød?«

Ved disse grove Ord vaagnede jeg op til Virkeligheden fra en smuk Drøm.

— Med ligefrem Angst nærmede jeg mig Knipsbro, der dengang var meget smal, høj paa Midten og næsten lige saa befærdet som i Dag.

Heste med slidte Sko gled paa Broen, og gled de øverst oppe, kunde Vognen ved sin Vægt trække dem tilbage nedad Skraaningen og true Fortovet, hvor der let opstod Panik. Her havde jeg nu en Dag, da jeg var undervejs til Trippelse-Fabrikken, det beklagelige Uheld, at min ene Hest, den gamle sindsligevægtige Clausemand, standsede øverst oppe og enfoldigt gav sig til at stalde. En uheldsvanger Mumlen hørtes fra Fodgængerne, der befærdede de smalle Fortove, og skønt det skar mig i mit Hjærte, vidste jeg intet bedre end at piske løs paa Clausemand, der i sin Angst fik Trang til en yderligere naturlig Handling. En Dame med Spytkrøller og Diamanter raabte paa samtlige Tilstedeværendes Vegne:

Det afskyelige Dyr laver sig nu ogsaa til at *lave* —

Det maa siges til Ære for Clausemand, at han besvarede denne og andre nærgaaende Bemærkninger ved blot at lægge sine Øren tilbage og roligt gennemføre, hvad Naturen paabød. Det var en Præstation, der efterhaanden ryddede hele Broen. Alle Røster var forstummede, og der var fri og aaben Bane, da Clausemand satte ind paa Torvegade med en let Vrinsken og en fin Antydning af Galop.

En anden og mindre behagelig Oplevelse som Kusk havde jeg, da Far engang sendte mig ind paa Gl. Torv med et Læs Halm. Jeg blev lidt bange, da jeg kom til Byen og saa mig selv i første Sals Højde køre gennem Gaderne; dog uden Uheld naaede jeg Torvet, hvor jeg efter Ordre hjemmefra blev siddende paa Vognen og forlangte en af Far fastsat bestemt Pris for Halmen. Der

syntes at være Overflod af baade Købere og Sælgere, de røg Cigarer, spyttede og handlede. Halm læs efter Halmlæs forsvandt. Imedens havde jeg Opmærksomheden henvendt paa en Sværm af mærkelige Personer, der var dukket frem af Vestergade. Med deres skæggede Ansigter og lange røde Næser lignede de Trolde. Ogsaa deres Dragt var aparte, de var iført blaa Benklæder, Træsko med Halmviske, rummelige Stortrøjer og Hatte, som de formodentlig havde fundet paa en Losseplads. Disse Herrer var Ladegaardslemmer. De skulde feje Torvet og ventede paa at komme til. Nu lynede de med de røde Næser og truede ad mig med deres Fejekoste.

Under disse vanskelige Forhold blev jeg lykkelig overrasket, da en flot Herre meldte sig og uden lang Betænkning købte Halmen. Hvor Halmen skulde hen? »Ja,« sagde han, »Du kører blot herfra lige ud ad Skindergade. Du standser paa Købmagergade og spørger efter Didrik Badskiærs Gang. Jeg venter Dig i Porten Nr. 1415.«

Efter en Del Prøvelser ankom jeg en halv Time senere til Didrik Badskiærs Gang, der viste sig at være saa smal, at Halmlæsset ved Svinget fra Grønnegade blev stikkende fast imellem Husene. Beklageligvis indtraf dette Uheld i samme Øjeblik, et Selskab af glade Solderister dansede ud af en af Natbeværtningerne i »Gangen«. Vognen spærrede for dem; de kunde ikke komme videre, de raabte »Sengehalm«, og en af dem trak en Halmvisk ud af Læsset, stak Ild i den og hylede Brand!

Ved dette Skrig vækkedes Beboerne, og fyldige Damer strømmede til Vinduerne og begynd-

te at udveksle personlige Bemærkninger med Solderisterne. Hele Smøgen blev levende, og alle og ikke mindst nogle ældre Damer, der lignede Varmedunke, talte højrøstet i Munden paa hinanden. Der begyndte hist og her at falde Lussinger, og ud af Stuerne fattede frygtelige svære Fruentimmer med Mandfolkearme. Et større Slagsmaal syntes at udvikle sig, da i det samme et Stykke Porcelæn med skident Vand røg ned fra en af Salene. Det var lige ved at ramme Overbetjenten, der rød i Hovedet som en kogt Hummer kom farende ind i Gangen fra Regnegade.

Rasende begyndte Overbetjenten at pibe. Han peb, saa han blev rundrygget, og et Øjeblik efter var Smøgen fuld af Politibetjente. Men samtidig skete det mærkelige, at baade Solderisterne og Damerne var forduftede, pustede væk, blæste bort. Der var bogstaveligt ikke andre og andet tilbage i Gangen end jeg og mit Læs Halm.

Jeg gruede for at blive lagt i Lænker, men til min Overraskelse foregik min følgende Transport til Politistationen med en Højtidelighed, som tilbagegav mig min Livslyst og næsten smigrede min Forfængelighed. Ikke mindre end tre Betjente gik i Forvejen, mens to bevogtede Hestene. Paa Stationen havde flere andre travlt med at trække Skuffer ud og skyde Skuffer ind. De aabnede Protokoller og indskrev mit Navn og Fødested, imens jeg rolig blev staaende i Lokalet med Fars Krumsnorspisk kastet over Skulderen. Min Selvfølelse voksede betydeligt, og det stødte mig derfor noget, da en Overbetjent, der kom ind fra Gaden, sagde til den Vagthavende:

»Va' Fæen er det for en Dreng?«

Og den Vagthavende svarede:

»Det er Den pantsatte Bondedreng!«

Da disse tarvelige Repliker var udvekslede, ankom selve Assistenten, der syntes at være døvstum. Han blot pegede paa Døren, og en Betjent ilte hastig til og raabte: »Herut!«

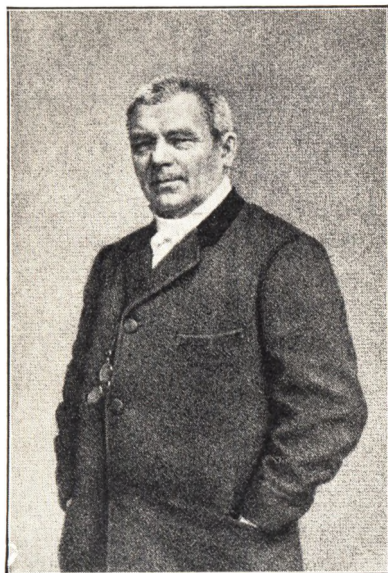
— Rig paa Erfaringer men fattig paa Kontanter vendte jeg ud ad Eftermiddagen tilbage til Lyngby med mit Halmlæs.

— — —

Som allerede nævnt havde Far paabegyndt en Brændehandel, og i Aarene omkring min Konfirmation hentede jeg daglig Brænde hjem fra Skovene i Omegnen: Dyrehaven, Jægersborg Hegn, Ørholm, Geelsskov, Hareskov, Aasevang og Skovene omkring Furesøen og Frederiksdal. Som Dreng fik jeg da et nøje Kendskab til Nordsjællands Skove, deres Veje, Stier, Bække og smaa Søer, og dette Kendskab har ofte siden været mig til stor Glæde og har vel ogsaa givet mig lidt Kærlighed til Naturen med paa Livets Vej.

Mennesker fra Storbyer, der er paa Søndagsudflugt, betræder ufravigeligt de gammelkendte Stier, og faa af dem aner, hvad den lille Ø Sjælland ejer af uberørt Naturskønhed. Dyrehaven med sine monumentale Trægrupper og sine overraskende Udsigter over Sundet er uden Sideestykke, og dog synes denne Skov lidt stillestående og ejer ikke de inciterende Kræfter, der en Midsommeraften beruser os i Gurre, i Skovene ved Furesøen og ved den lille lumske Hulsø, der ligger gemt dybt inde i Frederiksdals Lyksaligheder.

— De Hundreder af Favne Brænde, jeg hentede hjem fra disse Skove, er forlængst Aske, men lyslevende ser jeg endnu for mig den lille ensomme Dal i Aasevang, Bækken, der risler mellem de smaa Buske, Myggene, der summer i den skraa Solstraale, Sangfuglene, der kvidrer i de store Træer, og Dugdraaberne, der fra Græsset perler over min Fod. Og naar jeg i dette Billede paa ny ser min Fars stille Tilskuerglæde, saa føler jeg mit Hjærte banke i de grønne Lunde.

PETER RØRDAM

Første Gang, jeg saa Rørdam, var en Vinterdag. Han traadte ind i Almueskolens lave Klasseværelse, hvor ca. hundrede Børn sad tæt sammenpressede, udsatte for de hede Varmestraaler fra en Bilæggerovn. Ingen, der iagttog denne Mand, kunde undlade at bemærke hans usædvanligt smukt formede Hoved med det tæt afklippede fint graasprængte Haar, ejheller hans mørke Øjne, der lyste dybt inde i det glatbarberede udtryksfulde Ansigt.

Han bar en stramtsiddende tyk Vinterfrakke, hvorover en vildfarende Lorgnet i Baand dingede, paa Fødderne havde han et Par store Pels-

støvler. Da han kom ind, sprang vi alle op og blev staaende i spændt Forventning, mens Skolelæreren, Kammerraad Niels Hansen Skjoldager, der havde siddet og bakket paa en lang Pibe, overrasket snurrede rundt paa Gulvet som en Top. —

Med en noget ligegyldig Mine betragtede Rørdam os og tog Plads paa Katedret og bladrede i en Salmebog. Han fandt en Salme, og da vi havde sunget den, tog han Ordet og holdt en Tale, som jeg dog ikke helt opfattede; kun et enkelt Billede forstod jeg og bevarede. Rørdam talte om de smaa Børn, hvem Himmeriges Rige tilhører, og sagde:

»I har allesammen set Forældre, der en Søndag Eftermiddag spadserer ned ad Gaden. Et Barn løber bagefter, optaget af mangehaande Ting paa Vejen. Saa standser Forældrene ved en Dør, og Barnet betænker sig ikke, det kommer hurtigt løbende og springer mellem Far og Mor og smutter først ind. Saadan vil Barnet ogsaa bære sig ad ved Indgangen til Himmeriges Rige.«

Paafaldende var det, hvor fraværende Rørdam fortalte denne smukke Lignelse. Røgen slog et Øjeblik ud af Ovnen, og Skjoldager gjorde Undskyldninger. Imens rejste Rørdam sig og forlod os med et Nik.

— Ved indtrædende Vakance blev i Almueskolen udtaget »en pæn og velvoksen Dreng«, der kunde træde Orgelbælgene i Lyngby Kirke, og jeg havde faaet overdraget denne ulønnede Bestilling. Bælgetræderen nød adskillige Privilegier. Han havde Adgang til Loftet over Kirkehvelving

gerne, hvor fem Ugler sad og missede med Øjnene; han kunde ogsaa, saa ofte han ønskede det, gaa op i Klokketaarnet og trække i Rebene, naar Klokkerne svingede med en dundrende Bim-Bam, der rungede lige ned til Lundtofte. Ogsaa i Kirken fik Bælgetræderen Tiden til at gaa. Han kunde gøre sig et Svinkeærinde om bag Alteret, hvor Præsten sad og læste paa sin Præken eller satte Haaret for det lille Spejl. Paa en Hylde derinde havde Kapellanen, Pastor Spreckelsen, sin Mellemmad og en lille Flaske Gedemælk. Begge Dele stak han ind under Samarien, naar han gik til Kirken. Det gav ham Fylde og forøgede hans almindelige Værdighed.

Af Bælgetræderen ventede man ogsaa, at han holdt Øje med de to reservede Sæder under Prækestolen, hvor Graverens Kone havde udbredt et gult Rejsetæppe til Brug for Ægteparret Tietgen. Han skulde fremdeles efter første Salme skænke Kirkesangeren, Hr. Hammelev fra Virum, en halv Flaske Gammeltøl, og ved Begravelser hente et Glas Vand til Enken. I Grunden hørte Bælgetræderen med til Gejstligheden.

— Naar man i de Dage traadte ind ad Hovedindgangen i Lyngby Kirke, havde man Orglet lige foran sig. Her kunde jeg fra min beskedne Plads ved Bælgene overskue Kirken og gennem en Aabning mellem Muren og Orglet kontrollere et lille skummelt Opholdsrum beliggende lige underne- den. Dette Rum var egentlig bestemt for Faddere, men det blev altfor ofte benyttet af svagt troende Samfundsborgere, der havde været lidt ude Lørdag Aften og længtes efter at lukke de smaa Øjne under Ledsagelse af Orgelmusik. At

advare disse Ligegyldige var ret beset en lille Hedningemission, og nu havde jeg fra min Forænger arvet en udstoppet hvid Mus af Størrelse som en lille Rotte, der netop egnede sig for denne Hensigt. Fremgangsmaaden var meget simpel. Ved en Snor lod jeg Musen glide ned ad den hvide Kirkemur og lod den, idet den naaede Højden af den tankeløse Kirkegænger, vimse lidt med Halen. Virkningen udeblev ikke. Den brave Mand blev stiv. Han gned Øjnene (nu vimsede Musen lidt igen) blev bleg og fløj i Vejret, grebet af en dileristisk Skræk. Han sundede sig maaſke et Øjeblik, men styrtede saa ud i Kirkegængerens Skare, hvor han ved anspændt Opmærksomhed viste en prisværdig Anger.

Da den gemytlige Dranker Ferdinand Krumhausen en Søndag under Fadderskabet dinglede ind og satte sig i Halvmørket, fik han efter første Salme Musen og faldt ned af Bænken med en gruelig Ed. Lidt efter dukkede han op ude i Kirken, om end grumset, saa dog hidsig efter at høre Prækenen. Men som han stod og modtog Ordet, blev han pludselig bange og fløj ud af Kirken med et Fut.

— Det er en almindelig Søndag i Dag, men Pladserne i Kirken er optaget lige op til Orglet, hvor Hammelev staar i Sivsko, rede til at aabne for sin Baryton. Nu træder Rørdam ind i fuld Ornat. Han ser sig om med mørk Mine og gaar langsomt op og stiller sig ved Alteret. Der er Appel i Salmen, som synges (efter Rørdams Salmebog) og til Appellen bidrager, at man fra Hoflogen hører Silkekjolerne rasle mellem Versene. Rørdam, der vender sig ved Alteret, er nu bedre

stemt. Foran sig tilvenstre har han sin høje Beskytterinde, Enkedronningen, foran tilhøjre Tietz

Peder Rørdam holder Konfirmation i Lyngby Kirke. Efter Maleri af A. H. Hunæus.

gen, Børsens Konge, og spredt omkring i Menigheden en trofast Kres af Venner; og saa har han sig selv, som han ogsaa nok tør regne med i Øjeblikket.

For nu staar Rørdam paa Prækestolen, og magnetisk lænkes alle Øjne til hans Mund. Hvorledes gaar det til? Megen Dybde findes ikke i de Ord, han siger, og Talens indre Sammenhæng kan synes svag. Rørdam præker ikke. Han snarere snakker. Han siger »Du« til Tilhørerne og anvender de smaa Ord, fra Talesproget, »ikke sandt«, »ser Du«, »tænk Dig nu om«, og det hænder, at han gaar saa vidt, at han direkte henvender sig til de Tilstedeværende: »Glem ikke det, Per Jensen«. Man har Indtrykket af en mægtig Inspiration. Hans Skikkelse, der lydigt bøjer sig under Talen, hans aabne Ansigt med det hastigt skiftende Minespil, alt er saa stærkt, saa indtrængende levende, at Tilhørerne ophører at tænke og giver sig deres Følelser i Vold. Man bemærker Samspillet mellem den direkte Tiltaleform og den stærke men ikke meget iøjnefaldende Gestus. Man rives med af Talerens lyriske Evne, der med sin klare Naturlighed griber Tilhørerne. Rørdam skildrer i Prækenen en nysudsprungne Bøg og anvender jævne Ord, som bruges i almindelig Tale. Nu udfolder Bøgen sig med svajende Grene og kvidrende Fuglesang, en Bøg af dem, der staar adskillige af i Sorgenfri. Men pludselig, ved en Eksplosion af Kræfter, hvælver Bøgen sig ud over den lille Menighed og fylder Menneskene med en Følelse af Læ og Ly, med Tillid til Guds Naade og Troen paa et Paradis med evig Fred.

Hvor mangan Søndag har ikke den usselige Bælgetræder, der skriver disse Linjer, højt hængende ud over Orgelgelænderet, i Spænding lyttet og imod sin stride Barnevilje maattet bøje sig ind under dette i Sandhed levende Ords Magt.

Men stærkest virkede dog Rørdam paa Søndage, hvor han direkte skildrede Synden og Synderens Ansvar: Den store Gru. Saa talte han i stigende Bevægelse, til han blev askegraa i Ansigtet, til hvide Skumstriber stod ham ud af Munden, og til stride Strømme af Taarer styrtede ned ad hans Kinder og opsamledes paa hans hvide Pibekrave. Men midt i denne Ordstrøm kunde han pludselig standse, tørre Sveden af og smile gennem Taarer. Han var jo ikke en Missionsmand, der haardhændet sendte en Synder ned i Helvede. Nej, nu talte han kærligt og forstaaende om Naade. En Følelse af Tryghed bredte sig gennem Rækkerne, og Per Larsen fra Bondebyen, som Rørdam under Talen flere Gange havde peget paa, aandede atter. Sammenspillet mellem Synd og Naade faldt Rørdam helt naturligt. Han var saa fuldt ud Menneske, at han aldrig i Kirken, men vel desværre ved Fattigfolks Begravelser, fordømte Menneskene. I den Kirke, hvor han talte, skulde Forkyndelsen ende fornøjeligt; det var ægte sjællandsk, og det forklarer Peter Rørdams Popularitet.

— Omsider strømmede Folk fra Kirken, men Rørdam gik ikke hjem. Ledsaget af sit trofaste Faktotum, Graver Anders Christensen, kaldet »lille Rørdam«, tog han Vejen ind bag Vartov, gik over Dronninge Vandet og befandt sig paa den uanselige Kirkegaard, der ligger bag om Byen. Her samledes Søndag efter Søndag i det lille hvidkalkede Kapel et fattigt paaklædt Ligfølge om en Kiste, pænt prydet med smaa Kranse af Tøj og Mos. Ofte havde disse Mennesker i Regn og Slud, i Frost og Snefog baaret Ligkisten

fra Taarbæk gennem Dyrehaven til Lyngby. Det hændte vel ogsaa, at de havde standset ved Fortunen og drukket en Snaps.

Naar Rørdam stod i denne Kres, kendte man ham ikke igen. Til disse fattige Mennesker, der rystede af Skræk og Kulde, talte han haardt om Drukkenskab, Dans og Spil. Han ænsede ikke, at Kvinderne græd, og Mændene saa paa ham med bedende Øjne. Han talte sig rasende, han gni-strede af Vrede, han slog med Kirkebogen i Luft-en, saa Moskransene fløj ned paa Gulvet og ef-ter Højtiden maatte samles op af Ligfølget. Det var simpelthen en Gru.

Som Dreng grundede jeg paa denne Modsæt-ning mellem Præsten, der nylig i Kirken prækede Kærlighed, og Præsten, der et Øjeblik efter døømte Fattigfolk til Baal og Brand. Senere i Livet har jeg lært, at man hos betydelige Mennesker ofte ser, at der i de blide lyse Følelser, som strømmer gennem dem, rinder en Stribe mørk Ondskab, som kræver Luft. Naar Rørdam i halvanden Time havde talt om Kærlighed i Kirken, vaagnede Trangen hos ham til at aabne for de modsat flydende Strømme. Men mon forresten ikke, det var det ubøjelige, det hensynsløse og det grumme, der laa dybest i denne Mands Sind?

— Man tager i vore Dage Afstand fra en Mand, der ved Hofgunst lader sig befordre gennem Livet. Men den Tid, da Rørdam levede, laa Enevælden nærmere end vor, og Hofgunst tjente dengang snarest en Mand til Ære. Som ung indtagende cand. theol. var Rørdam Lærer ved Dronningens Asyler, og det var her, at den senere Enkedronning Caroline Amalie fattede Interesse

for ham. Den unge veltalende Kandidat blev syg, og Dronningen sendte ham først paa en Rekreationsrejse til Ems, derpaa til Madeira. Da hun senere søgte at faa ham anbragt som Præst i Hovedstaden, blev Biskop Mynster betænkelig, og Rørdam maatte resignere og tage Embede i Mern ved Næstved.

Her viste han sig som en ung begejstret Elev af Grundtvig og satte sig som Formaal at levedegøre de grundtvigske Ideer. Han kunde tale til Bønderne, saa de forstod ham, og længe varede det ikke, før der i grundtvigske Krese gik Ry af »Bondepræsten fra Mern«. Selv følte han sig ung, sejrende og glad. Til Grundtvig, med hvem han op gennem Livet vedligeholdte en intim Forbindelse, skrev han: »Jeg lever kongeligt og virksomt, ganske efter mit eget Sind. Jeg glæder mange Mennesker og er selv tilfreds.« Det er denne unge indtagende Grundtvigianer, Morten Pontoppidan har skildret i »En dansk Præst«.

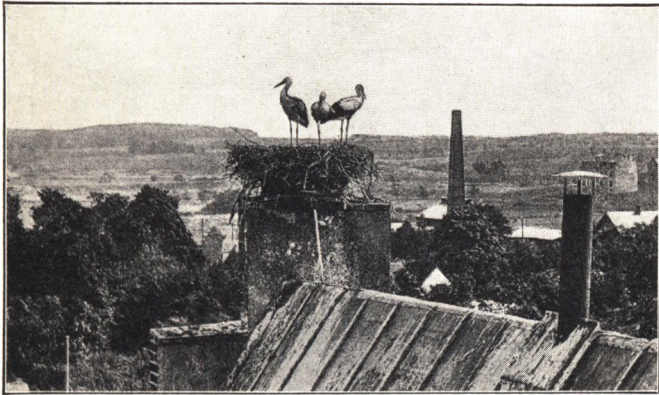
Rørdams Glæde og hans Tro paa Folket blev dog stærkt rystet, da der fandt et Valg Sted til den grundlovgivende Rigsforsamling. Almuebefolkningens Kandidat til Valget i Næstved var en mindre vel anset Væver ved Navn Hans Hansen, medens Overklassen samlede om den fornemme Dogmatiker, Prof. H. N. Clausen. Ved Siden af Schouw, Lehmann og Hvidt stod Clausen som Skaber, Fører og Bærer af det national-liberale Parti. Rørdam ledede Valghandlingen og støttede i begejstrede Ord Professoren, men Væveren blev valgt med 570 Stemmer; Professoren faldt med 330. Han fik dog senere som kongevalgt Medlem Sæde i Forsamlingen. Men Rørdam,

der blev vred, sagde i en Præken, at den Følelse, der havde ledet Valghandlingen, var »Hang til Vold og Rov«.

Han havde allerede i 1844 ved Dronningens Hjælp ansøgt om Embedet som Skoledirektør i København, men hverken Kongen, Stemann eller Mynster ønskede ham ind i denne Stilling. Nu blev i 1855 Sognekaldet i Lyngby ledigt, og Enkedronningen satte alle Kræfter i Bevægelse for at faa ham anbragt i en By, der laa saa nær ved Sorgenfri. I 1856 kom hans Udnævnelse, og Landsbypræsten fra Mern overtog et af Landets bedste Præsteembeder. Hans Forhold til Hoffet gav ham en Indflydelse, der laa uden for Kirken, og som Prædikant stod han i sin fulde Kraft.

Rørdam havde i 1850 ægtet Frøken Jutta Carlsen, en Datter af Carlsen til Gammel Køgegaard. Efter et lykkeligt Ægteskab døde hun 1866 og Sognepræsten i Lyngby kom saaledes til at leve 15 Aar som Enkemand. Dette udelukkede dog ikke megen Selskabelighed i Lyngby Præstegaard. Paa Slottet bevægede Rørdam sig som hjemme og sluttede sig gennem Aarene til en Del af Slotets Herrer og Damer, men selv faldt han dog ikke for Fristelsen til at blive Hofmand. I sin Optræden var han uforandret sig selv, hvad der var saa meget klogere, som den Virkning, han øvede i Hofkrese, væsentligt beroede paa Mod-sætningen.

— I Aarene omkring 1870 stod Rørdam vel paa Højden af sin Indflydelse. Hos Enkedronningen ledede han et ugentligt Vennemøde med selskabelig Andagt. Paa Lystofte boede til forskellige Tider Biskop Monrad, paa Tuborg Biskop

Storkeparret paa Lyngby Kirke nyder Udsigten sammen med en Nabostork.

Grundtvig, paa Klampenborg Etatsraad Tietgen, hvis Frue hørte til Rørdams varmeste Beundrere. Tietgen og Frue inviterede deres Ven med paa lange Rejser, en af dem gik til Grenoble, og da Staten bestemte sig til at sælge Lyngby Kirke, købte Tietgen den, idet han dog overlod til Møller Olsen i Lyngby at være Kirkeejer af Navn.

— Søndag Formiddag, naar Lyngby Kirkeklokker i disse Aar lod deres dybe Malmrøst høre, strømmede Folk til Kirken. Wienervogne og Karetter tog Holdeplads paa Gaden foran Store Kro og Holland, og i Præstegaarden var der et Tilløb saa stærkt, at Rørdams Datter Jutta ofte opgav at tage imod og skjulte sig paa Loftet. Det blev da den mægtigt store Stiftsdame Julie Bielke, der overtog Serveringen af Chokoladen. Damerne samledes om Værten, og naar de overvældede ham med Tak for Prækenen, sagde han:

»Jeg fik den fra Vorherre!«

Op da Professor Myre drillede ham med, at

»Dagbladet« havde paatalt visse Svagheder i denne Præken, sagde han:

»Kan man forlange andet Bevis for, at jeg havde den fra Vorherre!«

Sandheden var, at Rørdam op mod Firserne beholdt sin ydre fængslende Form, men at hans Prækener tyndede ud og endte med at blive Talemaader. Rørdam, der i disse Aar ustandseligt prækede og holdt Foredrag, kunde ikke mere overkomme at udarbejde sine Taler. Af Højskoler besøgte han især Grundtvigs Højskole, Forstander Grove, i Nærheden af Vibenhushus. Samtidigt arbejdede han paa at faa en Højskole oprettet i sin Nærhed, og dette lykkedes. I November 1867 indviedes la Cours Højskole i Nærum, og Aaret efter flyttede man den til Lyngby. Forstander La Cour, der som Reserveløjtnant gjorde Krigen med i 1864, var gift med Frederik Barfods Datter. Hans Skole blev Brændpunktet for den konservative Grundtvigianisme, der vendte sig imod »Det forenede Venstre«, af hvilket Grundtvigianismen snarere burde have suget ny og friske Safter.

Ogsaa Befolkningen i Lyngby flokkedes i disse Aar om Rørdam, men populær i Sognet kunde man ikke længer kalde ham. Medgangen havde givet ham megen Selvtillid. Lidt selvraadig havde han altid været, nu benyttede han et Frisprog, der bragte ham i Konflikt med Folk, og ofte saarede han Mennesker ved en mærkelig Mangel paa Forstaaelse. Maaske beroede det blot paa Ubetænksomhed, paa Trangen til at sige noget, som naar han spurgte Forfatteren M. Goldschmidt, der besøgte sin Søn Lægen Dr. G. i

Lyngby, om han ikke kunde ønske at skifte Religion og blive Kristen. Det var ikke noget meget taktfuldt Spørgsmaal; det viste desuden, at Rørdam ingen Forstaaelse havde af Goldschmidts jødiske Intellekt.

Helt uovervejjet optraadte Rørdam i Tredserne og Halvfjerserne mod det frisindede Venstre

Lyngby Kirke paa Frederik den Sjettes Tid.

parti, der, støttet af saa godt som hele Befolkningen, forberedte den store Forfatningskamp. Han saa i C. Berg en Mand, der skulde holdes nede, i Georg Brandes en Mand, man burde tie ihjel. Han brød med dem af sine Venner, bl. a. Hostrup, der havde sluttet sig til Venstre, og om den videnskabelige Radikalisme udtalte han:

»Det for saa mange berusende Ord »den fri Tanke« skal jeg oversætte ved »den bare Løgn«, thi det er vist, at da Slangen sagde til Kvinden

»Du skal ikke dø«, kom den fri Tanke ind i Verden.«

Ved saadanne Udtalelser maatte Rørdam stille sig selv uden for Diskussionen, og naar han angreb de nøgne Figurer i Thorvaldsens Museum (»min Mening er, at vi for Syndens Skyld skal have Klæder paa«), saa forstaar man, at de Unge, der i disse Aar traadte frem med ny Tanker og Ideer, ikke regnede med ham i det offentlige Liv.

Den 2. Marts 1881 var det 25 Aar siden, at Rørdam holdt sin Tiltrædelsespræken i Lyngby. Hans trofaste Veninde og Befordrer gennem Livet, Enkedronningen, skrev i den Anledning til ham:

Den 1. Marts 1881.

Kære Rørdam!

Jeg har med megen Glæde og Rørelse læst den Hilsen, Lyngby Menighed imorgen vil overrække Dem, og hvorpaa jeg ogsaa har sat mit Navn. Den er saa sand, og at en Præst saaledes paaskønnes, er en stor Gave af vor Herre, og hvor maa denne Taknemligheds Hilsen glæde Deres Hjærte. Ja, med hvilken Kærlighed vil Herren en Gang sige til Dem: Du tro og elskelige Tjener. Kom hid til mig, og jeg vil dele med Dig.

Og nu, kære Rørdam, modtager De min varme Tak for alt, hvad De i Livet har været mig, saa vel i Kærlighed som i Oplysning. Med Guds Hjælp ses vi endnu i Sommer.

Deres trofaste Veninde

Caroline Amalie.

Dette Gensyn fandt ikke Sted. Otte Dage efter Afsendelsen af Brevet til Rørdam døde Enkedronningen. Alle Landets Kirkeklokker ringede Formiddag og Eftermiddag for den gamle milde Dame.

Imedens laa Rørdam syg, og det var ikke noget godt Tegn, at han solgte sin tykke brune Hest og skænkede Sadlen til Henrik Haar, hans mangeaarige Kapellan og Ven. Rørdam rejste sig vel fra dette Sygeleje, men han var lidende og bevægede sig med Besvær til Fods. Paa Gaden standsede han nu og da og vekslede Ord med en eller anden Lyngbyborger; de Yngre, hvorimellem nu var unge Arbejdere fra Fabrikkerne, kendte ham ikke, eller de betragtede ham som dem uvedkommende. Ogsaa hvem der stod ham nærmere, havde vanskeligt ved at genkende ham. Den ranke Skikkelse var blevet uformelig. Ansigtet let fordrejet og Personligheden brudt. Med kortere og kortere Mellemrum viste Rørdam sig i det Fri, og endelig i Juni 1883 indgav han sin Afskedsbegæring. I Dagene deromkring lod han sig i en Sygevogn køre gennem Sorgenfri. Siddende ved Aaen under de skyggefulde Bøge tog han en sidste Afsked med Skoven og Caroline Amalies Slot.

Faa Maaneder efter, at Rørdam havde indgivet sin Afskedsbegæring, og forinden han endnu havde forladt Præstegaarden, døde han d. 18. Sept. 1883. Fru Tietgen, der vaagede hos ham den sidste Nat, trykkede i Dødsøjeblikket hans Haand.

Peter Rørdam blev begravet ved Siden af sin Hustru paa det Fald af Kirkehøjen, der vender ud mod Lyngby Mølle-dam. Et Par Alen Jord skiller ham og Hustru fra Tietgen og Fru Tietgens Gravsted.

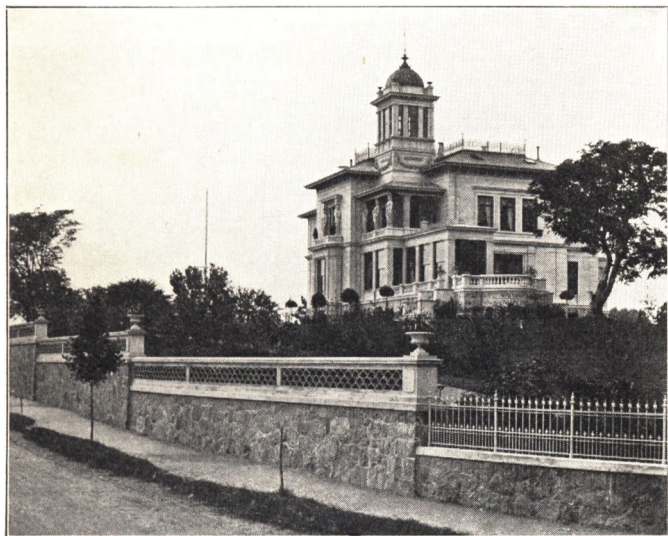
— Det er ikke altid let at paapege, hvilken Indflydelse en gejstlig Taler har paa Samtiden. Modsat Politikeren henvender han sig til Sjælene, og Virkningen af hans Ord er vanskelig at kontrol-

lere, selv om det i Sjælenes Verden er lykkedes ham at sprænge en Mur og indtage en Bastion.

Politikerens Tale vil som Regel være individuelt præget. Af Præsten derimod forventer man en traditionel højtidelig Taleform, der er nogenlunde fremmed for det talte Sprog.

Rørdams formelle Betydning er da som gejstlig Taler den, at han paa Prækestolen indførte samme Talesprog som anvendes i den offentlige Debat. I Stedet for den gamle Kirkes snart hule Pathos, snart stivfrosne Højtidelighed, slog han ind i den jævne dagligdags Tale, vovende sig med denne helt ud i Naturlighedens Spidse.

Lyngby Sognepræst var intet Dusingmenneske, og han lignede ikke andre. Jeg følte mig ikke hængt til ham, da jeg var Barn; men jeg beundrede ham, og det er Peter Rørdam, jeg nu saa mange Aar efter møder, naar jeg tænker paa min Barndoms By.

Hvidøre.

HVE N

I 1872 lod Legationssekretær Fred. Chr. Bruun paa Hvidøre Bakke opføre det Landsted, der nu bebos af Enkekejserinde Dagmar. Arkitekten, der byggede det, Joh. Schrøder, fik sine Sten fra Lyngby Teglværk, og Maaneder igennem maatte jeg tre Gange daglig afsted med et Murstenslæs til den ny Bygning, der voksede frem og blev et Slot.

Paa den høje Skrænt, hvor Kejserindeboligen nu hæver sig over Sundet, laa dengang en smal, hvidkalket Længe, der vistnok var en gammel Skolebygning. Rundt om stod en Del Æble- og Pæretræer, der i Frugttiden var stærkt efterstræbte af Drengene i Skovshoved. Paa Skrænten ned mod Strandvejen hængte et lille, graat Hus, der ikke

var mig ubekendt. Her havde min Bedstemoders Bedstemoder, den gamle Zille, henlevet tre Menneskealdre. I de sidste 30 Aar, hun boede her, passede hun et Led, der neden under Hvidøre lukkede af for Strandvejen. Denne Stilling som Ledvogter, der næppe har været meget indbringende, gik senere over til Thomas Overskous Morfader, og omtales af Overskou i hans Erindringer¹⁾. Zille, hvis Navn længe levede blandt Fiskerne langs Kysten, opnaaede en Alder af 107 Aar. I sin høje Alderdom havde hun sin Datter Petronelle hos sig, og den Gamle gjorde sig ofte til af, at hun var stærkere end Datteren. Den 80-aarige Petronelle skulde en Dag trække en Kærre op ad Bakken, men standsede paa Halvvejen. Zille, der ilte til, trak Kærren op, hvorefter Datteren, der skammede sig, afværgende sagde til den 100-aarige:

»Du er da endelig ogsaa ældre end jeg!«

Skriftlige Meddelelser om Zille har ikke naaet Efterverdenen, men det er rimeligvis nok rigtigt, hvad der fortæltes, at hun arbejdede i Sølysts Have og en Dag reddede en Dreng, der var faldet i et Bassin. Ligeledes hedder det, at hun i sin Alderdom fik Middagsmad bragt fra Sølysts Køkken. Den Ejer, der her er Tale om, maa være Kræmmeren Julius Frøicken, Vimmelskaftet, der i 1745 ombyggede Sølyst. Det er saa længe siden, at Emilie Kilde endnu ikke eksisterede. Som bekendt var det Grev H. E. Schimmelmann, der i 1780 byggede Kilden til Minde om sin nylig afdøde Hustru Emilia.

Zilles Datter Petronelle havde været gift med en Møllermester, der hed Smyum. Deres Datter,

¹⁾ Thomas Overskou: »Af mit Liv og min Tid«. Pag. 10.

Anna Smyum, drog til Hven og kom i Huset hos en herskesyg Kvinde, Bodil Cavling, der i en Menneskealder øvede en stærk Indflydelse paa Øens Forhold. »Enken« kaldte man hende, men det var hendes Ærgærrighed selv at være Mand. Hun syntes godt om Anna Smyum og fik hende gift med sin yngre Broder Ole Cavling. Han fik Hus paa Hakebakken og levede som Fisker og blev Øens Bedstemand. Ole Cavlings ældste Datter var min Mor.

— Man ved, at det nærmest skyldes et Tilfælde, naar Sverrig ved Freden i Roskilde 1658 ogsaa inddrog Hven. Øen havde oprindelig Landsting i Ringsted, men da allerede Tycho Brahe havde paataalt den lange Rejse (i et latinsk Digt, hvori han paa Vejen hjem klager over en uretfærdig Dom), og da Bønderne paa Hven gentog disse Klager, saa blev Landstinget i Aarene inden Roskildefreden flyttet til Lund. Ved den Tid havde Hven stærkere Forbindelse med Sjælland end med Skaane, og Forbindelsen svækkedes ikke ved Afstaaelsen, men holdt sig gennem mere end halvtredie Aarhundrede, lige op til Verdenskrigen, da alt Samkvem mellem Landene ophørte. For ikke længere siden end i 1866, da jeg kom til Hven for første Gang, talte Befolkningen endnu Skovs-hoved-Dansk, og Fiskerne søgte af gammel Vane fortrinsvis danske Havne. Hyad der desuden særlig knyttede Hvenboerne til Danmark, var den Skik, at de tog Sommerplads i Danmark for deres ukonfirmerede Børn. Min Mor fulgte denne Sædvane, idet hun kun 9 Aar gammel kom til Taarbæk, hvor hun fik Plads hos den kendte Fisker Krebs, der havde Bomteltet paa

Bakken og Kirsten Piils Kilde i Forpagtning. Som Barn stod da Mor ofte i disse Aar og skænkede Kildevand for de Besøgende. Blandt hendes Kunder var fornemme Folk, blandt de fornemste Christian den Ottende og Dronningen Caroline Amalie. Kongen betalte en Rigsdaler for et Glas Vand. Naar Fiskerne fra Taarbæk, der havde deres Dyrehavstelt i Nærheden, kom ud paa Vejen og sang en Sømandssang for ham, gav han dem en Specie.

At min Mor var født paa Hven gav Anledning til, at jeg som Dreng ofte kom til Øen. Det var en let Sag at løbe fra Lyngby til Skovshoved og herfra gaa over med en Stenbaad. Sørejsen varede sjælden mere end et Par Timer, naar da ikke Fiskerne var saa drukne, at de ikke kunde se Øen. Milde Vintre, som nu, kendte man ikke dengang. Sundet laa ofte tilfrosset. Man ikke blot gik, man kørte over det med Hest og Kane, ja med Vogn.

Gaar man i Land paa Hven, ligegyldigt hvad enten Sommer eller Vinter, føler man sig straks i en anden og bedre, renere og sundere Verden. Folk bliver gamle paa denne Ø, og hvidhåarede Hvenboere forynges ved det unge Smil. Alle Forhold paa Øen bærer Vidnesbyrd om stor Simpeltid. Der er t. Eks. intet Politi. I min Barndom fandtes der lige saa lidt en aflaaet Dør paa Hven som der fandtes en Fattiggaard. I moralsk Henseende havde Øen dengang sine egne uskrevne Love. En Bondepige maatte ikke gaa med Hat men skulde bære Hovedtørklæde. Tog hun Hat paa og agerede fornem, forringede hun sin Anseelse. En ugift Kvinde, der fik et Barn, kunde vanskelig forblive

paa Hven, men at hun paa Bryllupsdagen fremstillede sig frugtsommelig, betragtede man som et godt Varsel.

Hvert Foraar forlod min Bedstefar Ole Cavling Hven og kom til Lyngby Teglværk, hvor han i

Kirsten Piils Kilde i min Mors Barndom. Billedet efter en Tegning af C. V. Eckersberg.

Sommerens Løb deltog i et og andet lettere Arbejde. Han var en rank, pertentlig paaklædt Mand, der tidlig følte sig noget svag. En Dag lagde han sig og sagde Farvel til Far og Mor og os Børn. Ikke desmindre saa vi ham samme Aften i stiv Puds spadsere ud i Marken. »Jeg havde glemt at flytte det lille Faar,« sagde han, da han kom tilbage. Tilfreds ved Tanken om, at det var gjort, satte han sig paa Sengekanten og var død.

Det blev bestemt, at min Onkel Anders og jeg skulde føre hans Lig til Hven. Paa en af Stenpladserne ved Vedbæk fandt vi en Baad, der straks tog Ligkisten om Bord, og samme Aften ved Solnedgang kom vi begge gaaende til Hakebakken, den høje Banke, der skyder ud i Retning af Helsingborg. Her sad Bedstemor i sit lille Hus og spandt ved Vinduet. Den smukke, gamle Kone med det smalle, furede Ansigt rejste sig i Aftenlyset og sagde roligt:

»Jeg ved, hvorfor I kommer. Jeg har i et Syn set Oles Lig.«

Næste Dag gravede Onkel Anders og jeg en Grav, hvor vi selv lystede paa St. Ibs Kirkegaard, og to Dage senere samledes saa godt som alle Hvenboerne og fulgte tværs over Øen Ole Cavling til hans Gravsted paa St. Ib. Der blev efter Begravelsen spist og drukket godt, og Øens største Bonde, Poul Olsen, der var min Bedstefars Søstersøn, holdt en Tale for den Afdøde. Degnen læste et Salmevers, og sluttelig bøjede vi alle Hovedet og bad en Bøn.

Poul Olsen var en Mand af usædvanlig Begavelse, en af de faa Bønder paa Øen, der holdt og læste en Avis og havde en Mening om offentlige Spørgsmaal. Hans Hustru Else Arvidsdatter, der tilhørte en af Hvens ældste Bondefamilier, kunde føre sit Slægtsregister op til Dansketiden. De døde begge i min Opvækst, agtede og ærede af det lille Ø-Samfund. Af Børnene, de efterlod sig, havde flere arvet Faderens lyse Hoved. Den ældste af dem blev Adjunkt og svensk Dr. phil.

Om Poul Olsen gik siden Sagn paa Hven, og mange Træk fortælles om hans indtagende Fri-

St. Ibs Kirke, der fra Strandvejen ses som en hvid Prik.

modighed. Saaledes gik han en Eftermiddag og pløjede, da et Selskab af Herrer, der passerede Vejen, gav sig i Snak med ham og stillede ham forskellige Spørgsmaal. Poul Olsen gav kloge Svar og spurgte tilsidst høfligt, hvem han havde den Ære at tale med.

Den ældre Herre, der stod ham nærmest, og var dansk, svarede smilende: »Ja, jeg er til at begynde med Kongen af Danmark. Herren her er min Svigersøn Prinsen af Wales. Fremdeles ser De her min Søn Kongen af Grækenland og min anden Søn Kronprins Frederik af Danmark og endelig min Svigersøn Kejseren af Rusland.« —

Den stoute Bonde bukkede idet han svarede:

»Og mit Navn er Poul Olsen.«

Man maa tænke sig ham, idet han sagde dette, staaende med den ene Haand paa Ploven og det hvide Haar bølgende over Skuldrene som en smuk

Ramme om det store, aabne Ansigt. Han var selv kongelig, og ingen af Fyrsterne har smilet af hans Svar.

— Om Efteraaret samledes Hvenboerne i saakaldte Skæthuse, hvor de skættede deres Hør; her sad de gamle og fortalte for andægtige Tilhørere. Det drejede sig især om Stridigheder mellem Familierne paa Gaardene, om Slægtsstridigheder og Slægters Undergang, alt sammen i Tiden fra Slutningen af det forrige Aarhundrede. Jeg sad og hørte begærlig efter, og især lyttede jeg til, hvad der blev fortalt om »Enken«, der hørte til min egen Slægt.

— Bodil Cavling, kaldet Enken, der fra sin tidligste Ungdom havde lagt en usædvanlig Viljekraft for Dagen, var smuk og giftede sig med en rig, aldrende Bonde, som dog straks blev skubbet tilside og snart døde. Ved Klogskab, Snedighed og hensynsløs Optræden forøgede Enken sit Jordtiliggende og ejede inden ret længe to Gaarde i god Drift. Hun havde foruden sin Broder Ole Cavling en ældre Broder, Bengt Cavling, hvis Letsind hun paa alle Maader opmuntrede, bl. a. ved at yde ham betydelige Laan. Den Dag maatte komme, da han ikke kunde betale, og denne samme Dag indfandt Enken sig og fratog ham ikke blot Gaarden, men ogsaa Møbler, Husdyr, Rub og Stub. Denne Adfærd vakte stor Forbitrelse, særlig da Bengt Cavling foruden at være naiv og letsindig tillige var et mærkeligt genialt Menneske.

Efter denne sidste Bedrift følte Enken sig almægtig. Naar hun kom kørende i sin fornemme Fjedervogn, forspændt med to brune Hingste, og

naar hun langsomt passerede Tuna, den lille By, der ligger midt paa Øen, saa hilste Høje og Lave hende ærbødigt, men standsede hun ved et Hus, saa blev der Panik; hendes Besøg stod som oftest i Forbindelse med forfaldne Veksler eller Bebudelse af Proces og Eksekution. Hun laante Penge

Udsigt fra St. Ibs Kirke langs Øens søndre Kyst.

ud og fik gode Renter, og naar hun inddrev disse, tog hun Fattigmands sidste Faar og Kakkellovnen i hans Stue. Tilsidst laa hun i aaben Krig med alle, endog med Præst og Lensmand. Alene sin unge Søn Bengt elskede hun, men ofte gjorde han hende bange. Han skjulte sig for hende, og noget fordulgt gaadefuldt i hans Væsen forskrækkede hende. Det pinte hende dobbelt, da alt, hvad hun ved List og Haardhed havde skrabet sammen, skulde tilfalde ham ved hendes Død.

Nu giftede Bengt sig, og imod Enkens Vilje,

med en ung, smuk Pige, Kirsti, der havde Jomfrueplads paa Kongsgaarden. Bengt var egenraadig og opfarende. Han havde Vandresyge, men Kirsti, hans unge, rolige Hustru, erhvervede sig dog ved sin Alvor en ikke ringe Indflydelse paa ham. Det gik de første Aar, men efterhaanden blev han sygelig opskræmt og utilnærmelig, paa samme Tid som hans Moder Enken, der fra ung af havde været hengiven til stærke Drikke, drak med voksende Lidenskab. Hendes Last tiltog gennem Aarene saa stærkt, at Kirsti maatte vaage over hende og ved Magt forhindre, at hun ikke fandt Vej til Brændevinen.

Saadan var Kirstis Stilling nu. Til den ene Side hendes Mand, der efterhaanden indhyllede sig og forsvandt i Natten, til den anden Side hendes Sviagermoder, Enken, der snart befandt sig paa Dilekriets Stadium. Det blev haarde og tunge bitre Aar, den unge, trofaste og opofrende Hustru maatte gennemleve. Det blev tilsidst en daglig, hidsig Kamp, hvorunder Enken under svære Lidelser og frygtelige Gudsbespottelser opgav Aanden. Tilbage stod nu for Kirsti den tunge Lod at fortsætte Samlivet med en Mand, som hun endnu elskede, men som hun samtidig ansaa for en Natterøver og Tyv.

Paa Hven havde udviklet sig en Sekt »Læserne«, der mindede — og fremdeles minder — om Missionsfolkene i Danmark. Til dem sluttede nu Kirsti sig og fandt i Troen paa Guds Naade og Barmhjertighed Trøst i al Vaande.

Men da skete det en Dag, at Telegrafkablet mellem Vedbæk og Landskrona blev overhugget. Der kom Telegrafembedsmænd til Øen, og da Kablet

viste sig at have Ankerplads paa Bengts Jord, saa blev det ved Undersøgelsen hurtig godtgjort, at det var ham, der havde hugget Kablet over for at tilegne sig en Del Metal.

Bengts Forbrydelse var uhørt og virkede paa Hven som et Jordskælv. Men Dramaet var ikke spillet til Ende; en endnu voldsommere Rystelse ventede Beboerne af den lille Ø.

Dagen kom, da Politibaaden løb ind i Havnen ved Bækvigen for at hente Bengt. Politibetjentene sprang i Land, og da deres guld-tressede Huer dukkede frem bag Bakken ved Bækvigen, gik Enkens Søn op og hængte sig paa sit Loft.

Med denne Katastrophe havde Kirsti endnu ikke naaet Bunden af det Smertens Bæger, hun skulde tømme. Rygterne om Bengts natlige Udflugter fik en bestemt Form. Tyverier i Massevis, og rent forunderlige Tyverier, kom for Dagen. Kostbare og værdiløse Genstande mellem hinanden, som i Aarenes Løb var forsvundet fra Markerne, fandtes sammenstuede paa Lofter, Høstænger og i Laderne. Disse Ting var det, han havde baaret hjem, naar han om Natten hvileløs

Under St. Ibs nordre Kirkemur. Ved Ole Cavlings Grav.

færdedes ude I et Badehus ved Stranden stod Tønder med Saltekød, han havde stjaalet fra fattige Fiskere, der som Følge af Tyveriet havde lidt Nød og Sult.

Kirsti ejede to Gaarde. Hun havde Penge nok og imødekom rundelig ethvert Krav. For hende, der havde fundet Trøst i Religionen, var det tungt at skulle forhandle med fremmede Mennesker om sin Mands Forbrydelser, hans Tyverier og Ran.

Men hendes Tro var stærk. Trods alt søgte hun en Trøst i Tilliden til Guds vise Førelse. Hun levede nu kun i Haabet om den Almægtiges Retfærdighed. Men ogsaa dette Haab brast. Hendes smukke, unge Datter giftede sig med Læreren i Tuna og døde 22 Aar gammel. Hendes Søn Gustav, en opvakt Dreng paa 18 Aar, vilde gaa til Søs. Hun valgte for ham et Skib, der udelukkende var bemanded med svenske Læsere. Skibet, der under Bøn og Paakaldelse forlod Landskrona, naaede ud i Nordsøen, hvor det blev splintret af en Vestenstorm og gik ned med Mand og Mus.

Begivenhederne i Kirstis ulykkelige Livsskæbne er nu naaet op til mine Barndomsbesøg paa Hven. Jeg ser den høje, endnu ranke Skikkelse med det alvorlige, store Ansigt, som Sorger og Lidelser havde furet, uden dog at have faaet Bugt med dets oprindelige Skønhed. Kirstis sidste Dage formilddedes nu af et Par Børn, som hendes Datter havde efterladt, og som hun opdrog i Troen paa, at Gud er Sejr.

— — Det er Slægtskabshistorier som denne, man ved Efteraarstide hører, naar Hør'en renses i Skæthusene paa Hven. Det er Hvens Historie, Beretninger om Bønderne, som gennem Genera-

tioner sad inde med de samme Gaarde. I de stille-siddende Slægter opsamledes sygelige Væsker, som krystalliseredes i en Person, her i en herskesyg og ond Kvinde og i hendes Søn. — Kirsti, der gav Slægten nyt Blod, hviler nu under St. Ibs Kirkemur, og paa Enkens gamle Gaard sidder hendes Dattersøn, der uberørt af Slægtens Sygdom, tælles mellem Hvens bedste Mænd.

Stedet, hvor vi fra Sjællandskysten helst bør se Hven, er Hvidøre, Nedkørslen til Mor Zilles Led, hvor Adam Oehlenschläger sang:

Saa langsomt i Sandet
 Vi glide afsted;
 Imens ruller Vandet
 Ved Hestenes Fjed.
 Den flagrende Maage
 Flyer hen over Sø.
 Hist see vi i Taage
 Tycho Brahes kneisende Ø.

Det var da ogsaa paa Hvidøre — eller rettere i Nabohuset Sølyst — at Johan Ludvig Heiberg følte en voksende Længsel efter at besøge Hven og en Dag tog derover i en Fiskerbaad. Undervejs saa han sig sat halvtredie Aarhundrede tilbage i Tiden, og her hvor hans ringe Fartøj nu styrede, steg op for hans Blik den brede Chaussée af pragtfulde Skibe, der bragte Mænd som Frederik den Anden, Kong Jacob af Skotland, Hertug Ulrich af Mecklenborg, Kong Christian den Fjerde og en Vrimmel af Lærde fra Sjælland over Sundet til Astronomen paa Uranienborg.

— Tycho Brahes verdenskendte Observatorium er nu en halv Snes røde Murbrokker. Om Hvidøre tier vi respektfuldt. Over Sølyst bølger Røgen

fra den store Brand. Vi befinder os midt i Op-
løsningen og Tilintetgørelsen. Lad os da her hæfte
vort Blik paa det, der ene er og bliver uforander-
ligt, det evige blaa Sund, der bar os og bærer os
paa sin stærke Arm.

Nu som i Tychos, Schimmelmannelnes, Oehlen-
schlägers og Heibergs Dage ser vi Skibssejlene
lyse som Maager over de blaa Bølger, og er det
sandt, at Tycho Brahe løftede Hven op imellem
Stjernerne, da er det ogsaa sandt, at Tychos Ø
endnu skinner til os som en Stjerne fra det blaa
Hav.

TIL SØS

I Lyngby Kirke talte Peter Rørdam indtrængende til sine Konfirmander og ønskede enhver af os Lykke paa Rejsen over Livets Hav. Det gjorde saa stærkt Indtryk paa mig, at jeg lovede mig selv, at jeg, saa længe jeg levede, vilde bevare de Lærdomme for Livet, Rørdam havde indprentet os; det faldt mig ikke vanskeligt. Jeg ejede ingen anden Lærdom.

Dagen efter, i den tidlige Morgen, gik jeg ind i Nyhavn og søgte at bane mig en Vej gennem Flokken af unge og ældre Søfolk, der belejrede det store Forhyringskontor. Jeg trængte haardt paa, men dog varede det omtrent en Time, før jeg naaede ind til Hyrebassen, der med skaldet, violet Hovede sad og svedte bag en gul Disk. Han havde saa travlt med at skrive og raabe ud i Forstuen, at der endnu hengik en Tid, før han bemærkede mig. Endelig raabte han:

»Va ve Du, Dreng?«

»Jeg vilde gerne ha' en Hyre.«

»En Hyre. Gaa Du hjem og pat din Fars Ko. Siden kan Du se herop, naar Du har faaet Skæg!«

Denne grove Afvisning pressede Taarerne ud af mine Øjne, og først da jeg havde gaaet og grædt paa Gaden en Stund, faldt jeg i Snak med en Matros, der raadede mig til at gaa ud paa Holmen og melde mig som frivillig Lærling til den forestaa-

ende Eskadre. Dette gjorde jeg og blev antaget. To Dage efter stillede jeg ved Falderebet til Logiskibet, Dronning Marie, medbringende de forskellige Klædningsstykker, der i Orlogssproget samles under Betegnelsen »Kluns«.

Jeg havde en Fornemmelse af at være meget lille, da jeg kom om Bord paa Dronningen, den gamle 3 Etages Orlogsmænd med de firkantede, mørke Skydeskaar i hvide Borde. Hen over det store Dæk strømmede Indrullerede og Matroser, de dukkede op nedenfra som hastige Skygger og sprang forbi mig med deres Ransler; de pakkede ud, de tog frem, de syede, stoppede, sang og lo, mens Underofficererne med spidse gule Snore paa Armene gik omkring og soled sig i deres Størhed. Alle disse unge, friske Ansigter, disse glade Udraab og Bevægelser, disse løjerlige Signaler fra hvinende Baadsmændsfløjter, og denne haarrejsende, hvirvlende Færdsel op og ned ad Trapperne, samlede sig til et overvældende muntert Billede af en gammel, dansk Orlogsmænd.

Endnu mærkeligere var det dog at komme ned paa Banjerne, Skibets Kælderetage. I dette lange og lave Rum lærte vi samme Aften at binde Køjen fast i Kroge under Loftet. Der var ikke megen Plads, og flere og flere blev i Løbet af Aftenen proppet ned til os. Vi hang tilsidst tre-fire Hundrede og dinglede ved Siden af hinanden, og vi behøvede nok at dingle for at faa lidt Kølighed! Heden var mere end tropisk. Ingen af os Drengene, der for første Gang optraadte som frit i Luften svævende Englebørn, fik denne Nat Søvn i Øjnene. Hundreder af Mennesker laa og snorkede, og det var Snork, der snart mindede om en Gon-

gong, snart om Lyden af en revnet Orgelpibe. Endda blev denne melodiske Koncert nu og da afbrudt af et voldsomt Bump. Det var en »Basse«,

Forfatteren 14^{1/2} Aar.

som venlige Kammerater havde »løst ned« med den Virkning, at han susede ned paa Gulvet og udstødte et Brøl, der vækkede 300 andre »Basser«.

Om Morgenen Kl. 5 hvinede Baadsmandsfløjten i alle Luger, og fra For til Agter hørte man det edderspændte Skrig:

Rejs ud af Køjerne!

I samme Øjeblik bredte en babylonisk Forvirring sig paa Banjerne. Søvntrukne styrtede vi alle ned paa Gulvet og søgte i de følgende Minutter, dels at gøre det hastigst mulige Toilette, dels at pakke Køjeklæderne, hvilket i Forvirringen ikke lod sig gennemføre uden vild Kamp. Som Katte sprang de mest energiske op paa Dækket med den sammenrullede Køje under Armen, flere og flere fulgte efter, men adskillige stod fremdeles og kludrede paa Banjerne. Et halvt Minut endnu, og deres Numre var noterede og de selv idømt »Karantaine«, det vil sige, at de mistede en Landlov. Men hændte det, at en Basse havde overhørt det hele og fremdeles blidt slumrende hang og dinglede i Luften, saa kunde Baadsmanden faa et Tilfælde af Galgenhumor og sige:

»Chefen sidder agter ude og venter paa Dem med en Kop Kaffe. Ved Siden af de varme Hveder ligger et Pengebrev til Dem. Det er fra Nationalbanken. Desuden faar De Landlov Kl. 10.«

Aldeles ør i Hovedet ved Tanken om alle disse Overraskelser tumler Syvsoveren ned paa Gulvet, og helt formaar han næppe at overskue Situationen, før den galante Baadsmand sender ham op ad Trappen med et Spark.

— Vi 16 Drengene, der debuterede i Livet som smaa Basser, skulde nu til en Begyndelse lære at gøre Honnør. I den Hensigt marcherede vi ind paa Holmen, hvor de 600 rigtig indkaldte »Mænd«, fordelte i smaa Kolonner, blev afrettet af veltalende Kanonerer. Nedenfor i Flaadelejet strøg Rofartøjerne ud og ind, og saavel fra Landjorden som fra Flaadelejet krydsede Kommandoraabene hinanden: Sving venstre Arm! Træk paa Aarene!

Stræk og bøj Knæene! Hal ud og fald paa Ryg! Øvelserne varede, med en Afbrydelse til Middags-hvile, uafbrudt fra 6 Morgen til 5 Eftermiddag.

Langt inde paa Holmen mellem to Brædestabler, paa en hyggelig Tomt med langt Græs, blev omsider Drengene stillede i Geled. Befalingsmanden var en pensioneret Overkanoner, en gammel lystig Julenisse, der straks anslog en gemytlig Tone og sagde:

»Naa, smaa Basser! Lad vos nu ikke staa og træ hinanden over Tærne! Saa bøjer vi Knæene gelinde ned'a. Saadan! — Paa Franzosen hedder det at tomber i Genouerne. Man har nok ellers været i Franzosenland, va!«

En hel Formiddag sled vi i Honnøren. Efter Frokostsnapsen var Overkanoneren blevet yderligere veltalende:

»Naar I nu runder en Befalingsmand paa Gaden, Smaabasser, saa antar Jeres Ansigt et ærbødigt Udtryk (vredt). *Det venter man!* I holder Øjet stift rettet paa Befalingsmandens Distinktioner. I blinker ikke, Kinder — (vredt) — *om saa Jeres Oldemor kom galoperende ned ad Gaden paa en Gedebuk!* Men skulde I en Dag møde Marineministeren her paa Holmen, saa — Guds Død! — beskriver I en Bue nøje afpasset efter Pladsforholdene. Samtidig tænder I Lysene, Gutter, og gir Kongens Minister en flot Honnør! Naar saa Ministeren gaar videre, vender I Jer ikke om og gaber efter ham, men I blir staaende som Søm!«

En Dag sendte Overkanoneren mig i et Ærinde hen i Marketenderiet. Dersom nogen stoppede mig, skulde jeg bare sige: »Jeg gaar efter Ordre«. Saa gik jeg *durch*.

Det viste sig nu ogsaa, at jeg ved at følge denne nemme Opskrift kunde bevæge mig ud og ind i Værftets Værksteder og Magasiner; og i en Fri-time Dagen efter foretog jeg sammen med en anden Dreng en vellykket Ekspedition, der ligeledes udførtes »efter Ordre«. I den Grad var disse Mennesker paa Holmen stivnede i Sædvaner, sløvede i Tankegang og svækkede i Omløb, at to Drengene kunde gaa og gøre Grin med dem ved højlys Dag! Forresten gjorde vi samtidig adskillige Iagttagelser i Henseende til det eksempelløse Driveri, der gik i Svang paa Værftet.

Herom fik vi yderligere en Forestilling, da vi nogle Dage senere beordredes til at rense Kedler i et Panserbatteri. Nedsteget i Underverdenen fandt vi fire Mand af de paalidelige »faste« behageligt installerede i Kedlen. Det foruroligede dem straks at modtage en arbejdslysten Ungdom, der ved at rense Kedlen kunde gøre det af med deres *Job*. Det tog os dog ikke lang Tid at berolige de gode Mænd, og helt beroligede blev de, da vi indrettede os med dem som Forbillede: Vi lavede os en Del behagelige Hvilepladser, hvor vi under en Lanterne kunde ligge og fordybe os i en spændende Roman. Med ikke ringe Selvfølelse meddelte de fire »faste« os, at de allerede havde holdt den gaaende dernede i tre Uger. Det forundrede os ikke. Eftersynet, der daglig fandt Sted, indskrænkede sig til, at en Maskinmester viste sig foroven og raabte gennem Lugen: Halløj Mænd! Alt vel? Og at vi uden at afbryde Læsningen hylede tilbage: Alt er vel! Mesteren havde paa et Par Minutter kunnet sætte sig ind i Forholdene, men han gad ikke gøre sig den Ulejlighed.

Imedens havde jeg faaet anvist Plads som Skibsdreng paa Panserskonnerter Absalon, og Eskadren stak omsider til Søs. Mit Arbejde om Bord bestod i Vagttjeneste ved Maskinrummet. Paa de gamle Panserskonnerter stod der her en Dreng,

Premierløjtnant Fred. Chr. Mygind
(her som Kommandør).

som fik Skruens skiftende Omdrejninger tilraabte fra Kommandobroen, og som lod dem gaa videre til Maskinen. I Reglen hed det »fire mere«, »tre mindre« etc. og for egen Regning gav jeg nu og da i rum Sø Skonnerter en lille ekstra Omgang.

De tre Premierløjtnanter, der færdedes paa Dækket, var Schwanenflügel, Suenson og Mygind. Den første af dem var Søn af den kendte Handlende i Vimmelskaftet og selv en livsglad elskværdig Københavnervner, en modsat Type var Suenson, der i

fornem Ensomhed som Regel holdt sig Agter. Mest indtagende fandt jeg den tredie Løjtnant, Fred. Chr. Mygind, der var Søn af en bekendt Urtekræmmer. Han havde et varmt vindende Væsen, tilsyneladende glad og sorgløs, men egentlig lidt tungsindig. Den første Dag, vi var i Søen, bad han mig gaa ned og stoppe en Pibe for ham. I Tobakken fandt jeg en Mark, som jeg lagde hen paa Bordet. Dagen efter sagde han til mig: Det er en Prøve, jeg sætter vore Lærlinge paa, og det er ikke altid, den falder heldigt ud. Men nu ved jeg, at jeg kan stole paa Dig og give Dig Adgang til min Kahyt.

Forresten var samtlige Absalons Officerer elskværdige og fine Mænd — *seamen and gentlemen* — der gennem et aarelangt Samkvem havde fundet en tiltalende Form for Kammeratskab. Nu og da kunde man vel modtage det Indtryk, at de ikke selv indsaa Nytten af deres Stilling. Det var øjensynlig ikke nok for dem, at de med deres Kundskaber, Dannelse og Placering i Samfundet skulde leve væsentligt for at opretholde en Tradition.

En Officer, der straks faldt i Øjnene, var Skibslægen, Dr. Münster. Som civil af Stilling var han mindre disciplineret end Officererne, tillige naturligere i Optræden. Skibslægen var alle Damers Sværmeri. Udpræget studentikos i sine Sædvaner faldt det ham ikke helt let at underordne sig de militære Petitesser. Naar vi anløb en fremmed Havn, forlangte han som Regel straks at komme i Land, og ofte tilkaldte han mod al god Orden en fremmed Baad. Nu og da hændte det, at han tog mig med. Det var Tilfældet en tidlig Sommermorgen paa Omø, hvor den elskelige Læge med mig i

Hælene gik op over den vakre Ø, der laa i Morgendisen med Dugperler paa Blomst og Straa. Vi kom igennem en lille By, men øjnede intet Menneske; alt aandede en herlig Fred. I Byen stod en Dør paa Klem; vi traadte nærmere og gjorde os det mageligt i Storstuen. Da ingen kom, kikkede vi ind i Fadeburet, hvor der stod et Fad med Tykmælk. Der var ogsaa Puddersukker og Brød. Vi spiste, og Doktor Münter lagde tre Mark paa Bordet samt sit Visitkort med en Tak. Solen stod imedens højt paa Himlen og snart favnede den Omø. Vi lagde os og sov sødt i Læsiden af en Rugemark, og da vi en Time senere vaagnede, og Rugen bølgede ned over os med Kornblomster, Valmuer og langstilkede violette Klinte, rejste vi os søvndrukne og troede, vi var landede i Arkadien.

Senere i Livet traf jeg Dr. Münter som en anset Læge i Buffalo. I denne Stilling hændte det, at hans Navn en Dag — d. 5. Septbr. 1901 — fløj gennem Telegrafens til Jordens fjerneste Egne. Anledningen var Attentatet paa Præsident Mac Kinley, der denne Dag havde aabnet Buffalos panamerikanske Udstilling og i sin Tale havde fremsat Tanken om Bygningen af den nuværende Panamakanal. Paa Vejen fra Udstillingen sendte Anarkisten Golgosham to Skud. Dr. Münter blev tilkaldt og forbandt den haardt saarede Præsident, der først døde d. 14. Septbr. efter ni Dages Døds-kamp.

— Medens Officererne om Bord paa Absalon var Verdensmænd med verdensmæssig Optræden, stod Baadsmænd og Kanonerer faktisk paa et Dan-nelsestrin, der laa under Besætningens. Deres Forbillede i Stupidiet var Skibets Skibssergent. Det var et forhistorisk Syn, som endnu var Datidens

Marinesoldater forbeholdt, at se denne Befalingsmand spadsere rundt paa Dækket med en Tamp — et Tomme tykt Reb med røde Indfletninger — hængende ud af Baglommen.

De bedste Mennesker om Bord paa Absalon var de helbefarne Matroser, let kendelige paa de tåtoverede Hænder og de røde Vinkelbaand, de bar paa højre Ærme. Flertallet af dem var ældre satte Ulke, der havde sejlet paa Varmen og nu i en ældre Alder aftjente deres Værnepligt. Det var en Lyst at ligge paa Dækket om Aftenen og høre dem fortælle om Orkaner og Sørøveroverfald, de havde oplevet paa Østens Have. Intet glædede dem mere, end naar vi en Dag havde en god Storm. Saa foretog de uden Kommando, hvad Situationen krævede og betragtede Baadsmændene som civile Bomuldsdyr.

Hovmesteren om Bord hed Christensen. Han havde Høsehovede med gule Flimrehaar paa Kinderne, og Besætningen kaldte ham »Den gule Høne«. I en lille Dagbog, jeg laa og skrev om Aftenen, havde jeg benyttet dette Øgenavn, og da Christensen fik fat i Bogen, blev han saa ophidset, at han meldte mig til Næstkommanderende, Kapt. Irminger.

Han opnaaede dog ikke noget dermed, Næstkommanderende bragte Bogen ned i Messen og læste højt af den, dog ikke særlig om den gule Høne, men følgende Historie:

»Da Absalon forleden gik fra Gøteborg, fik vi en Slagtegris om Bord. Koksmaten kom og opvarede den med en Skaal gule Ærter af dem, vi havde faaet om Middagen, og da Grisen spiste dem med Appetit, forstod alle, at de gule Ærter var god

Grisemad. Hovmesteren spærrede Grisen inde forude i Bagbord, hvor jeg ligger om Aftenen og skriver paa min Dagbog. Her laa jeg i Gaar Aftes, da 67 kom hjem fra Landlov, drukken som sædvanlig. Grisen snoede familiært Halen, da den saa ham, men 67 lagde sig og tog mig om Halsen, som han plejer og begyndte at holde Konfirmation: »Du er en god Dreng,« sagde han. »Du drikker dig ikke fuld (her rullede Skibet lidt, og jeg rullede Grisen ind i Armen paa ham). Du er en god Søn (sagde han til Grisen) og tænker paa Din Mor, naar Du ligger her (Grisen fælder en Taare af Hjemve). Sov nu godt mit Barn (67 trykker Grisen til sin Busseronne). En lille Kæreste ser Du vel i dine Drømme. (Grisen smiler forklaret). Jeg er Din Ven. Her har Du min Haand. (Grisen gir Forben og hulker bevæget Øf! Øf! 67 rejser sig pludselig ædru). Jeg maa nok være knaldfuld, siden jeg ligger her og taler med et Svin!«

— Da Mygind næste Dag mødte mig paa Dækket, sagde han:

»Du bliver med Tiden en Mads Hansen!«

Jeg vidste ikke, hvem Mads Hansen var. Da jeg senere erfarede det, forstod jeg, at Literaturen næppe kunde være min kære Løjtnants Hovedfag.

Efter nogle Dages Forløb ønskede Officererne en Aften, da de sad og kedede sig, at gense Dagbogen, hvori jeg havde beskrevet en Taifun i Store Bælt, og fra denne Dag fik de Bogen ind med korte Mellemlum.

Jeg var overrasket ved denne Interesse men forstod jo nok, at mine Læsere mindre lo med mig end ad mig. Min Haandskrift var komisk og jeg stavede daarligt, men i de følgende Dagbøger sta-

vede jeg med Vilje endnu daarligere, saa mine Op-
tegnelser derved fik et tilsigtet ufrivillig komisk
Præg. Paa samme Maade med Skildringerne af Sø-
livet. Jeg havde skildret en Taifun i Store Bælt,
nu oprullede jeg Billedet af en farefuld Nat i
Skagerak og navngav de modige Officerer. Ja,
tvende af de modigste kunde yderligere glæde
sig ved, hvad man i Pressen kalder »et lille
Strøg«.

Det var klart, at Officererne særlig satte Pris
paa Skildringer fra Dagliglivet med Navns Næv-
nelse og smaa personlige Bemærkninger, naar de
var morsomme. Jeg behandlede flittigt Skibsser-
genten og den gule Høne men opdagede efterhaan-
den, at det særlig morede Officererne, naar de selv
blev bragt paa Bane. Dagbogens Forfatter imøde-
kom ogsaa dette Krav.

— En Skibsdreng, der hverken kunde skrive el-
ler stave, havde da paa sælsom Vis faaet Lejlig-
hed til at sige i Messen, hvad han lystede, og Offi-
cererne, der fremdeles opfattede Dagbogen som
naiv og morede sig over Forfatteren, anede ikke,
at denne morede sig over dem. Da jeg endelig hen-
mod Togtets Slutning kom paa Talefod med flere
af dem og bemærkede, hvor megen Vægt de kunde
lægge paa at se en lille Pointe med personlig
Adresse gaa i »Bladet«, saa fik jeg en svag Anelse
om Pressens Magt.

— Forresten optog Dagbogen ikke meget af min
Tid. Jeg tumlede mig med Liv og Lyst mellem
Basserne og Mændene og befandt mig vel. Min
Vagt overanstrengte mig ikke, og mellem Lærlin-
gene fik jeg Venner, som jeg erindrede op igennem
Aarene. Den, jeg mest holdt af, var en varmhjer-

tet racepræget Dreng, Søn af Maleren Konstantin Hansen. Han gik den paafølgende Vinter over Bord og druknede i Biskaya.

Da Rejsen nærmede sig sin Afslutning, kom Mygind en Dag og talte til mig om min Fremtid. Sølivet havde ikke afskrækket mig. Tværtimod. Men vel Sømandens sørgelige Kaar. Nogle Dage efter kom Mygind igen og sagde, at hans Broder, lige hjemkommet fra England, vilde grunde en Maskinfabrik paa Nørrebro, og at han havde sikret mig en Plads.

— En Ugestid senere, en smuk Eftermiddag, stod Absalon Sundet ind. Vi passerede Hønsbroen og Dronning Marie, gik gennem Lejet og lagde op til Bolværk. Nu gjorde vi Skibet godt i Stand, vaskede det, pudsede Messinget og lagde Kapper over Lugerne. Da alting var i Orden, og vi var afmønstrede, stillede vi os paa Bolværket og tog med vore Bylter under Armen Afsked med de glade Dage, vi havde levet, med de lune sommerlyse Nætter i de svenske Skærgaarde, med Koksmaten, den gule Høne og Skibssergenten (Bøh! Bøh!) og endelig med de kære uforglemmelige Kammerater, der næsten ikke var til at genkende i det civile Tøj. Længe blev vi staaende paa Bolværket, tilsidst med Taarer i Øjnene, ubestemte, som kunde vi ikke overvinde os til at rive os løs og sige det tunge Ord Farvel.

Men omsider spredtes Basserne og Mændene og forsvandt tøvende inde over Holmen.

Næste Morgen gik jeg ud paa Nørrebro.

N Ø R R E B R O

Naar man i Begyndelsen af Halvfjerdserne forlod Dronning Louises Bro og satte Kursen udefter, spadserede man det første Stykke Vej imellem høje Huse. Men var man kommet forbi Fælledvej, begyndte Træerne at skyde frem fra mange Smaahaver. Hist og her fulgte man et Plankeværk, men paa Hjørnet af Møllegade laa igen et Par Etagebygninger. Ved at fortsætte Vejen udefter, havde man paa højre Haand et Bageri med Have og derefter af større Huse Nr. 72, der stærkt medtaget af Aarene ligger der endnu. Paa den modsatte Side af Nørrebrogade, paa Hjørnet af Kapelvej, laa det kendte Forlystelsessted Lille Ravensborg med sine lukkede Lysthuse, Keglebaner, Vipper etc. og inde i Anlæget en rummelig Restaurationsbygning — Lille Ravensborg, der dengang begyndte at forfalde, mistede sin Søgning, da Befolkningen ved de ny Befordringsmidler fik Smag paa at holde fri i Byens Omegn.

Paa Nørrebrogade, midt mellem Møllegade og Meinungsgade, fandtes dengang en lang Rejsestald, hvor jeg en Morgen i Efteraaret 1872 meldte mig som Lærling og blev venligt modtaget af en gammel Hest. Andre levende Væsner fandtes ikke i Rejsestalden, og da jeg ikke anede, hvor min tilkommende Mester residerede, holdt jeg mig i Omegnen, til der et Par Dage senere viste sig en for-

kølet Kleinsmedesvend, som satte mig i Virksomhed. Samtidig ankom med Hestekøretøj Hamre, Tænger, Ambolt og en lille fin Esse. Vi indrettede os i et Hjørne, tændte Ild paa Essen, og snart lød

Maskinfabrikant Jensenius Chr. Mygind.

i det landlige Lokale Hammerens og Forhammerens taktfaste Slag paa glødende Jern.

Nogle Dage senere viste Mestrene Smith & Mygind sig, og i Løbet af et Par Maaneder sank Stalden i Jorden og gav Plads for et Maskinværksted, hvori der foreløbig arbejdede en Snes Mand.

Ihændehaverne af denne Virksomhed, de to Herrer Smith & Mygind, havde som unge truffet hinanden i det v. Westenske Institut. Da de var blevet Studenter, rejste de til Skotland, hvor de praktisk og teoretisk arbejdede i deres Fag. Nu

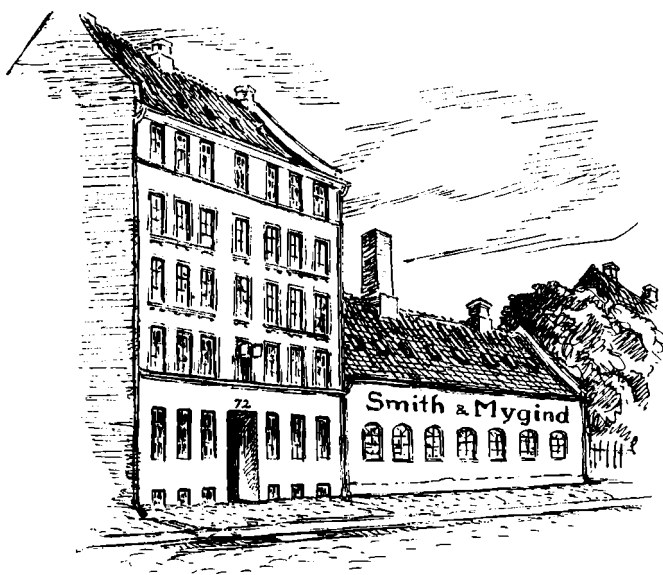
vendte de i 26 Aars Alderen tilbage og agtede at begynde deres egen Virksomhed.

Jensenius Chr. Mygind, den egentlige Grundlægger af Fabrikken, var Søn af Urtekræmmer Mygind, en kendt energisk Mand, oprindelig Urtekræmmer, der ved at overtage den københavnske Natrenovation (de Mygindske Ekvipager) havde gjort sig fortjent af Byen og samtidig tjent sig en Formue. Den unge Maskinfabrikant var af Ydre elegant, høj af Vækst og klædt efter sidste engelske Mode; som Forretningsmand ejede han en særlig Evne, hvor det gjaldt at skaffe Fabrikken Kunder. Mygind havde som helt ung giftet sig i Skotland, men ikke længe efter sin Hjemkomst blev han Enkemand. Han giftede sig anden Gang med Frøken Louise Tvede, Datter af den ansete Brygger i Helsingør. Det skyldtes Myginds praktiske Dygtighed og hans Evne til at vinde Mennesker, at Maskinfabrikken voksede saa hurtigt, at den ved Halvfemsernes Begyndelse, næst efter Burmeister, var den største Maskinfabrik i Landet. Da Mygind endnu i sin bedste Alder døde i 1894, blev Firmaet Smith & Mygind Aktieselskab.

Den anden Kompagnon, Hr. Smith, var anset som en dygtig Tekniker, men forskellige personlige Mangler, navnlig manglende Evne til at udtrykke sig, stillede ham uheldigt. Skønt jeg i fire Aar dagligt arbejdede i hans Nærhed, kom jeg aldrig til Forstaaelse af hans Væsen. Havde jeg hans forstyrrede forskrækkede Øjne rettede mod mig, følte jeg det isne. Paa Arbejderne maa han have gjort et modsat Indtryk; de kaldte ham »Skomager Hets«.

I det ene Hjørne af Rejsestalden var straks ble-

vet opstillet en lille Dampmaskine, under Loftet blev anbragt Axelledninger med Remskiver, og rundt om i Lokalet Drejebænke, Bore og Høvle-maskiner, endelig langs med Væggen Skruebænke,

Den første Begyndelse 1874 til Smith & Myginds, (senere Smith, Mygind & Hüttemeiers) Maskinfabrik, der længe var den største danske Maskinfabrik, næst Burmeister. I Gaarden bag Fabriken laa Kedelsmedie og Støberi.

hvorfra man staaende ved Skruestiken kunde følge Gadefærdslen; det var meget underholdende, men længe varede det ikke. Smith lod Gadevinduerne overhvidte.

Det paalaa mig at fyre op i Dampmaskinen. Jeg maatte derfor møde en Time tidligere om Morgen end de andre, og denne Time, da mit Arbejde indskrænkede sig til at kaste Kul paa Fyret, var

fortræffeligt egnet til Studiet af »Socialisten«, som et Bladbud ved Femtiden kastede ind til en af Svendene. Det var en Fest at tage det nylig trykte Blad i Haanden og læse de store fængslende Overskrifter og derefter de brandrøde Artikler, som hedede Kinden og bragte Hjertet til at banke. Aldrig har nogen Troende læst de hellige Evangelier med større Andagt end den, hvormed jeg i disse Morgentimer læste »Socialisten«. Det var en anelsesfuld drømmende Andagt, der belyste Ungdommens Modtagelighed og som Følge deraf Socialismens forholdsvis hurtige Gennembrud.

— Den første socialistiske Bevægelse havde kulmineret paa Nørrefælled d. 5. Maj 1872. De tre Førere blev indespærrede og Bevægelsen tilsyneladende holdt nede; men den var ikke blevet dræbt. De Mænd, der skulde give Arbejderpartiet Rygrad, voksede i disse Aar op i Nørrebros Baggaard. Man mærkede de voksede, til man en Dag saa dem og hørte dem. Mellem de tidligst kendte Navne erindrer jeg Würtz, Louis Toucher, Kruse, Groneman og Mundberg. Men det var først i Foråret 1877, da Pio og Geleff var løsladte og udvandrede, at Bevægelsen under Ledelse af Skræder P. Holm, Hørdum og C. C. Andersen fik faste Former. Medens Mundberg med ikke ringe Evne lagde Kølen til den socialdemokratiske Presse, erhvervede C. Hørdum sig et Navn som agitatorisk Taler. Jeg hørte ham i disse Aar, da han endnu ejede sin Ungdoms første skummende Friskhed. Paa Talerstolen havde han en smuk Rejsning, et agitatorisk velklingende Organ, to flammende Øjne og en kraftig harmonisk Gestus, der gjorde Ordene levende; dette er Billedet af den Hørdum,

jeg første Gang hørte ved et Sommermøde paa Lille Ravnsborg.

Da der ikke fandtes Fagforeninger i Halvfjerdserne, fandtes der heller ikke Fællesaftaler om Arbejdstid og Løn. Den enkelte Svend kom og søgte Arbejde og aftalte en bestemt Timeløn, som

Den gamle Graverbolig, der laa paa Hjørnet af Nørrebrogade og Kapelvej.

senere blev sat op og ned i Henhold til hans Dygtighed. Ofte var der Strid mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, uden at disse dog optraadte i Fællesskab. Kun én Gang i mine fire Læreaar hos Smith & Mygind forekom et saadant Tilfælde. Det var i Anledning af Møntloven mellem de nordiske Lande 1875, da Danmark fra Rigsdaler, Mark og Skilling gik over til Krone og Øre. De Stridigheder, som paafulgte, opstod ved, at en Rigsdaler blev ansat til 200 Øre, og en Mark (16 Skilling) altsaa til $33\frac{1}{3}$ Øre. En Timeløn paa en Mark maatte altsaa enten blive 33 eller 34 Øre. Imidlertid satte Mestrene Marken ned til 33 Øre, medens Spæk-

høkrene satte den op til 35 Øre. Mod denne Ordning gjorde Smith & Myginds Arbejdere Modstand. De optraadte i Forening og truede med »Skrue«, altsaa med Strejke. Det kom dog til Forlig. Forresten var Ophidselsen om dette Spørgsmaal almindelig. De Haandlende i Kvarteret meddelte paa store Opslag, at de saa længe de levede, alene vilde handle med H. Majestæt Kongens gamle Mønt.

Smith & Mygind lavede Dampmaskiner og Dampkedler, de byggede Broer og paatog sig Reparation af Maskinanlæg. Derved kom vi ofte ud paa Smaarejser i Provinserne. Det hændte, at et engelsk Skib, ladet med amerikanske Mejemaskiner, strandede paa Hesselø. Mygind købte Maskinerne, der var adskilte og i Bunker blev bragt ind paa Værkstedet. Det var et Kunststykke at fremstille en Helhed af de mange smaa Dele, men dette lykkedes, skønt Arbejderne mødte uden Forhaandskendskab. Offentligheden fik nu Meddelelse om, at vi en bestemt Dag vilde forevise to Mejemaskiner paa en Mark syd for Hillerød. En stor Mængde Landboere mødte i spændt Forventning, og det var pudsigt at se deres Forbavselse, da Maskinen kørte frem og lagde Rugen i smukke Skaar. En gammel Bonde spurgte forskrækket, om Maskinen ogsaa kunde tærskes. Alt i alt blev Opvisningen en Succes, skønt den svækkedes noget ved, at Smith fik et lille Stykke Finger afskaaret. Bønderne, der havde forholdt sig tavse, blev ved dette Uheld mere talende og fastslog som godtgjort, at Mejemaskinen ikke var god at komme nær, og at man ret betænkt handlede klogest i at holde sig den fra Livet.

Et stort og mærkeligt Arbejde, vi udførte, var en Dampomnibus til Brug for nuværende Linie 7, der dengang var en slet anlagt Hestesporvej. Da Dampomnibussen var Smiths Opfindelse, hans forventede Mesterstykke, blev Bygningen af den fulgt med Spænding. Stemningen maa da ogsaa

Traktørstedet Lille Ravnsborg paa Hjørnet af Nørrebrogade og Kapelvej.

betegnes som festlig, da vi efter lange Forarbejder en sen Nat ad Planker trillede Dampomnibussen ud i Gadesporet, hvor den nærmest tog sig ud som Lokomotiv. Efter en Del Besvær fik vi den i Gang og rullede afsted til Kongens Nytorv. Maskinen hvæsedede, dampede, savede og peb, og Følgen blev, som man kan tænke, at vi paa Tilbagevejen kørte gennem en Gade, der var sort af Mennesker. Smith, der selv stod ved Rattet, havde ved Siden af sig en vejkyndig Kusk fra Hestesporvognen. Det var en veltalende Mand, som flere Steder,

hvor Trængslen blev farlig, tog Ordet og i en længere Tale gjorde Tilskuerne opmærksom paa, at det var høj Sengetid. Folk gik da ogsaa omsider hjem, og Smith, der nu satte fuld Kraft paa, susede op og ned ad Gothersgade, til de ophidsede Beboere fra Vinduerne bombarderede os med Kartofler, gamle Tøfler og en død Kat.

I de følgende Dage maatte Smiths Gadelokomotiv segne under Offentlighedens Modstand, dens Afsky og Indignation. Men Udviklingen fra dette Uhyre til den elektriske Sporvogn, der nu omstunder smidigt stryger gennem Gaderne, betegner inden for Tekniken Vejlængden fra Nederlag til Sejr.

— Det gamle Nørrebro var i god Forstand en Proletarby. Saa tidligt som om Morgenen Kl. 5 begyndte Trætøflerne at klapre paa Brostenene, og lidt før Kl. 6 drog Arbejderne afsted i store Flokke, simpelt paaklædte med deres Dagbrød og Ølflaske under Armen. Disse Arbejdere var fattige Mænd, men set i Gennemsnit var de flittige, ærlige, samvittighedsfulde og i det daglige Liv indbyrdes hjælpsomme, som kun fattige Folk kan være det. For den socialistiske Bevægelse var det af Betydning, at de første afgørende Impulser kom fra Nørrebro. Her fik Bevægelsen det Præg af dansk Virkelighed, som Louis Pio ikke havde fundet Udtryk for i sin lidt franskbombastiske Entré, med »Borger« og »Borgerinde«, »Stormester« og »socialistisk Hilsen og Haandslag«. Maaske vilde det teatralske i Formen haft større Tilknytning ad Vesterbrokanten! I alle Fald var Tiden nu saa vist inde for en social Bevægelse, som Kravene om bedre Kaar for Arbejderne var berettigede. Endnu

i Halvfjerdserne fandt Værkførerne paa Nørrebro Fabriker det naturligt at betragte deres Underordnede som Mennesker, man ikke skyldte almindelig Høflighed, og naar dette var Behand-

Den bekendte gamle Kro »Lygten«, der laa omtrent hvor Slangstrupbanens Station nu ligger.

lingen af Svendene, var det kun rimeligt, at en Lærling blev behandlet som en Hund.

Og ikke alene paa Fabrikerne var dette Tonen. Ogsaa i de dannede Klasser saa man ned paa Arbejderne og lagde dem paa saarende Maade Hindringer i Vejen, naar de forsøgte at skaffe sig lidt Udvikling. Herpaa kunde jeg for mit Vedkommende anføre forskellige Eksempler. Lad mig blot omtale et Optrin fra Det kgl. Bibliotek, hvor jeg en Dag, net paaklædt, indfandt mig for at laane Oversættelsen af Herman Hettners franske Literaturhistorie. Bibliotekaren, Forfatteren Brosbøll (Carit Etlar), betragtede mig først ovenfra og ned.

Derefter spurgte han mig i en fornærmet Tone, om jeg medbragte Kavtionsbevis fra en Husejer. Jeg forklarede, at dette tidligere var blevet afgivet. Hr. Brosbøll lod derefter Bogen hente, tog den i Haanden, besaa den nøje og sagde endelig i samme Tone til mig:

»Nu maa De ikke tage Bogen med paa Smedeværkstedet. Beskadiges den, skal De betale dens Værdi.«

Der stod fem seks Herrer i Lokalet, da jeg bøjede Hovedet under denne Trudsel, der sagde saa meget som, at en Person i min sociale Stilling ikke havde noget at skaffe med Det kgl. Bibliotek. Saa ofte jeg senere i Livet traf Hr. Brosbøll, forstod jeg at vurdere hans overstrømmende Venlighed.

Man arbejdede ikke længe paa Nørrebro, før man kendte alle Mennesker eller i alt Fald vidste, hvor de arbejdede. De Indfødte kunde ogsaa skelne Dampfløjterne paa Fabrikerne. Det var hos Smith & Mygind mig der pib, og jeg tør nok sige, at mit Pib ikke var almindeligt. Man paa skønnede det meget i Kvarteret, og Læsere, der kunde ønske at begynde Frokosten med et Stød i Dampfløjten, vil det interessere at erfare, at det Pib, jeg havde komponeret, var et langt Pib, efterfulgt at to korte. Glæden over, at Hr. Smith var fraværende, blev tilkendegivet ved et sidste lille Ekstrapift.

— En Verden for sig paa Nørrebro var Assistents Kirkegaard, beliggende i »Broens« Hjertermen uden for dens Liv. Kirkegaarden trak mange Mennesker ud ad Nørrebrogade, og Værthusholderne og Kranseforretninger i Omegnen af Kapel-

vej havde gode Indtægter; men populær blev Assistents Kirkegaard og dens Graverkarle ikke. Fra Vinduerne i Fabrikken, hvor vi havde lavet os smaa Kikhuller, fulgte vi de store Ligfærd, og i August 1874 løb mange af os fra Værkstedet for at se H. C. Andersen blive sænket i Jorden. I Be-

Den hvide Kirkegaardsmur.

tragtning af hans Berømmelse var Følget ikke stort og Gravens Plads den mest beskedne. Mellem andre Afdøde, der samme Aar passerede os, var Grevinde Danner, som Døden havde overrasket under et Besøg i Nizza. Hendes Baare kørtes fra København til Jægerspris, og flere tusinde fattige Mennesker, hvoraf de fleste fra Nørrebro, fulgte hende en Mils Vej ud ad Landevejen.

Om Aftenen Kl. 8 mødte jeg saa vidt mulig paa Den tekniske Skole, der dengang laa i Læderstræde og blev ledet af Stifteren, den gamle hvidhaa-

rede Krigsraad Lassenius Kramp, der forresten ogsaa havde stiftet Haandværkerforeningen. Det var et Par Aar før Kramp døde (1876), og Skolen led paa den Tid under iøjnefaldende Mangel, bl. a. Mangel paa Plads. En Del af Drengene blev enkelte Aftener henvist til at gaa i Gaarden, og selvfølgelig blev det ikke Gaarden men Gaden, der samlede den overflødige Ungdom. De Løjer, vi lavede, gik især ud over en gammel Jøde, Israel, der boede paa den anden Side af Gaden, hvor han ernærede sig som ærlig Marskandiser. Naar vi ved Lukketid gik løs paa Israel, maa han vist med Vemod have tænkt paa Mamre. Jeg ser hans Vrede, da vi en Aften havde iført os de gamle Officersuniformer, der hang uden for Butiken, og hans Glæde, da Lassenius Kramp kom farende ned fra Skolen og splittede det pragtfulde Officerskorps med en gul Spadserestok.

— I den Hensigt at laane Bøger og høre Foredrag havde jeg meldt mig ind i Arbejderforeningen af 1860, der dengang blev ledet af sin Stifter, Redaktør C. V. Rimestad («Dags-Telegraphen»). Selv talte Rimestad ofte i Foreningen, og da i Regelen om udenrigspolitiske Forhold og særlig om Tyskerne og Fyrst Bismarck. Som forstaaelig nok herskede i Danmark i Aarene efter Krigen megen Ophidselse mod Tyskland, men dog maatte det overraske, hvad Redaktøren kunde sige, naar han indfandt sig til Mødet i en løftet Stemning efter en bedre Middag. Rimestad var en statelig Herre med et klogt Ansigt, koket lille Mave, mønjejfarvet spids Næse og tilbagestrøget graasprængt Haar. En Aften, da han var lidt blisset, betegnede han Kejser Wilhelm som en Dompap,

knyttede derefter Haanden og raabte truende ud i Rummet til Tyskerne: »Nu slaar vi snart paa Snuden,« men faldt i det samme selv ned af Talerstolen. Damerne, der havde besat de første Rækker, ilede til Hjælp, og under Hvin og Fnisen fik de Rimestad paa Støvlerne. Gassen var dog gaet

Jagtvejens Mølle, set fra Hjørnet af Jagtvej og Tagensvej.

af ham. Han vilde ikke tale mere men foreslog Forsamlingen at slutte Mødet, hvilket skete ved, at alle rejste sig og sang »Vift stolt« —

— I Tiden omkring de lyse Nætter var Nørrefællend et stærkt besøgt Valfartssted for Beboerne af Nørrebro. At man siden har beplantet denne dejlige aabne grønne Fællend og delvis bebygget den er en uforstaaelig Taabelighed. Man maa erindre Vrimplen af glade Mennesker paa Nørrefællend i Halvfjerdserne for tilfulde at forstaa, hvad Tab vi lider ved at overgive denne aabne Tumbleplads

til Bebyggelse for Hospitaler, Privathuse og Fri-
murerpalads. Naar Læredrengene om Aftenen
mødtes paa Fælleden, titulerede de hinanden Me-
ster eller Fabrikant. Folk, der gik forbi Boldbanen,
standsede overrasket og hørte os raabe: Hr.
Skrædermester, Hr. Daasefabrikant, Hr. Eddike-
bryggerdirektør etc. I Skumringen, naar Spillet
sluttede, gik vi hen paa Østerfælled, hvor dengang
mange løse Heste græssede. Her tog vi en Ganger,
besteg den og foretog en Ridetur i Byens Omegn.
Jeg har deltaget i en saadan Udflugt, hvor vi naae-
de saa langt som ud til Geels Skov. Under Riddet
holdt vi os fast i Manken og styrede den arme
Reve med en Kæp.

I de 4 Aar, jeg arbejdede hos Smith & Mygind,
boede jeg i Næbohuset Nr. 72. Smitsomme Syg-
domme rasede ofte i denne Bygning, saaledes det
første Aar en Koppe-Epidemi, hvoraf min Vært,
Opdagelsesbetjent Quaiser døde fra en ung Hu-
stru og to Børn. Om Aftenen arbejdede jeg flittigt
og skrev bl. a. to Komedier til Folketeatret, som
jeg fik sendt tilbage. Det skar mig i mit Hjerte.
Jeg havde siddet og skrevet dem i kolde Nætter.
Nu bestemte jeg at læse til den saakaldte store
Præliminæreksamen. Jeg maatte begynde nede-
fra og læste uden Vejledning Skolefagene, sam-
tidig med at jeg forberedte mig til Maskinisteksa-
men paa Aftenskolen i Havnegade. Lederen af
denne Skole var Kapt. Bauer, en gammel, firskaa-
ren Søofficer med Sans for Humor og med et
aabent, venligt Ansigt, der nedefter forlængede
sig i et graasprængt Hageskæg. Læreren i Dansk
var den senere kendte Literaturhistoriker, Dr.
phil. H. Schwanenflügel, der ofte frydede os ved

Halvfjerdsernes Nørrebrogade (ved Holtegade).

sin elskværdige Naivitet. Ud fra sit akademiske Syn paa Livet hævdede han nu og da i Klassen, at han var en varm Ven af danske Arbejdere. Men da han til vor Overraskelse en Dag udtalte sig i stik modsat Retning, interPELLerede vi ham, og han svarede:

»Til Forklaring af min ændrede Opfattelse maa det være nok at sige Dem, at jeg i Søndags spadserede med min Forlovede paa Nørrefælled. Som vi bedst gaar, er vi saa uheldige at møde tre arbejdsklædte Personer. Idet disse passerer os, holder den ene af dem en snavset Tidsel op for Næsen af min Forlovede og siger:

Vil Du lugte, Adolphine?

Ser De, dette lader jeg mig ikke byde af den danske Arbejder!«

Vi var 30 unge Mennesker paa Maskinistskolen, gode Kammerater, der ikke havde lige let ved at slippe gennem Varmelæren og Trigonometrien.

Jeg bestod dog uden Vanskelighed de to Eksamen, men det var klart, at Maskintekniken ikke helt havde min Interesse. Jeg læste alle Aviser, jeg drømte om Teatret, og efterhaanden var jeg parat til at springe af og gaa en anden Vej.

Der fandtes ingen Forlystelsessteder paa Nørrebro, og heller ikke noget Teater. Den Scene, der i Almindelighed og med Rette betragtedes som Nørrebros Scene, var Scenen paa Nørregade. En Aften i Folketeatret var en Fryd, en Fest. Hvor ofte har jeg ikke paa min Vej til Nørregade med bankende Hjerter ilet ind gennem Nørreport. Nu i Halvfjerdsene blev Voldene jævnedes og en Labyrinth af Stier, banedes af Fodtrin, slyngedes sig ind mellem Grave, Gruber og Huller. Tilsidst veltigerede Teatergængerne over udlagte Planker, og de blev først rolige, naar de i det fjærne øjnede Folketeatrets røde Lygte eller sad paa Numerpladsen inde i det overfyldte Hus.

Paa Folketeatret spillede, mens Voldene blev jævnedes, et Personale, som dette Teater hverken før eller senere har haft Mage til. Der var Harald Kolling, Otto Zinck, Fru Julie Lange (Datter af Lumbye), Louise Holst (gift med Forf. Frits Holst), Züberlein, Abrahams, Dorph Petersen, Wulff o. fl. Tilsammen betegner dette Personale Folketeatrets Lystspilperiode, der i disse Aar glædedes, udviklede og opdrog det let paavirkelige Publikum fra Nørrebro.

Op over samtlige disse Kunstnere ragede Harald Kolling, der i 40 Aars Alderen naaede Højdepunktet af sin Evne. Han var som Menneske en jævn borgerlig Mand, beskeden og tilbageholdende, kun Kunstner naar han stod i Rampelyset. De Sider

af Menneskekaraktern, han fremstillede med størst Virkning, var Bravheden, Ærligheden, Tro skyldigheden og Loyaliteten. Men uventet saa man ham ogsaa som fremragende Karakterskuespiller eller løssluppen vild Farcør.

Harald Kolling var Nørrebros Skuespiller. Den Generation, der kendte ham i hans Glansperiode og elskede ham, er nu snart forsvunden. Et beskedent Mindesmærke burde minde kommende Slægter om hans Kunst. Det burde staa i den Ramme, Kaj Nielsen har skabt om Blaagaards Plads.

Mine Aftener i Folketeatret var Lyspunkterne i mit Liv. Jeg arbejdede i Fabriken 12 Timer om Dagen, læste om Natten til Eksamen i et koldt Trappeværelse, og ofte blev jeg fra Fabriken sendt paa Udearbejde, der varede Natten over. En Haandværkslærling i de Tider havde det ondt, og nu og da sank Humøret vel ogsaa ned paa Nul.

Jeg havde en Nat arbejdet ved Istandsættelse af Maskiner i et Finérskæreri i Sølvgade. En Lov, der beskyttede unge Mennesker mod Natarbejde, kendte man dengang ikke. Lidt bleg og udvaaget, fattigt paaklædt og overstænket med Olie, begav jeg mig om Morgenen paa Vandring hjemad og vilde fra Kronprinsessegade skyde Genvej gennem Kongens Have.

Men ved Indgangen fik jeg til min Overraskelse uventet et Puf i Brystet, saa jeg gik bagover og ud paa Gaden. Samtidig formørkedes Indgangen af en uniformeret, mægtig bred Portbetjent, der udtalte:

»Du kan ikke komme ind her i det Tøj!«

— Den svære Mand, der fra Samfundets Tinde

skuede ned paa mig, var i Embeds Medfør purpur-rød i Ansigtet, men i hans smaa, godmodige Øjne, der plirrede et Steds i Rødkaalshovedet, læste man en dæmrende menneskelig Deltagelse, og den bør ikke overraske hos en gammel Underofficer, som selv har levet sit Liv i evig Ringeagt. De smaa Øjne, der blev fugtige, svømmede om i Hovedet paa ham, imens jeg læste i dem:

»Det gør mig ondt, min Dreng, at jeg skal sige til Dig, at Kongens Have kun er aaben for pænt paaklædte Damer og Herrer og unge Mennesker. Se ned ad Dig selv, min Dreng og gaa Din Vej, min Dreng.«

Men denne Deltagelse var næsten endnu værre end et Puf i Brystet. Min snavsede Dragt, som ellers ingen ænsede, var pludselig blevet stillet blot, og jeg stak i at græde: Ungdommens smertefyldte Graad, Taarer, der kom dybt indefra og syntes at skulle presses ud gennem hver Pore.

— — —

Saaledes havde Livets ubønhørlige Modsætninger, som jeg ikke kendte, overrumplet mig ved en af de smaa Bevægelser, der tilsammen former os og præger os. En tilfældig lille Hændelse havde kastet et dagklart Strejflys over visse Gaader i vor Tilværelse, og rigere paa Erfaring og, som det syntes mig, ældre i Aar, steg jeg om Aftenen op til mit beskedne Værelse, øverst i Huset Nørrebrogade 72, en gammel Arbejderkaserne, der som et trist Minde om Fortiden ligger der den Dag i Dag.

Min Stue vendte ud til Gaarden, og foran mit Vindu, hvor jeg ofte sad i Mørkningen, hævdede

sig en mægtig Bagbygning, der om Dagen laa tom og øde, men som ud ad Aftenen, naar dens Beboere vendte hjem fra Arbejdet, befolkedes og da mindede om en Ark, der med myldrende Menneskeballast slog Trosserne los og styrede ind i Natten. Mangen en Aften havde jeg i Nysgerrighed og med Skræk stirret over paa denne Bagbygning, hvor navnløse Mennesker fødtes, levede og døde. Mit Blik forvildede sig nu med nyvakt Bitterhed i deres Liv, og en Stemme derovre fra hviskede til mig: Ogsaa Dig har Samfundet med et Puf for Brystet anbragt mellem disse Mure, i en bitter Kamp for Tilværelsen, i Forsagelse og Underkastelse, i et Liv i Halvmørke, i Længsel efter Lys.

Men hen over Baghusets endeløse Murværk, der stod i Mørket som et mægtigt Skærmbret, tændtes nu Lysene. Arbejderne vendte hjem. Fine Lysblink skinnede og sprang hist og her som Lygtemænd omkring i Murfladen, Himlens Stjerner lyste over de store Fælleder, hvor Folketog med flagrende Faner drog til Møde. Fra Verdenshjørnerne hørtes Arbejdernes dæmpede Sange, og gennem Luften skar den sprøde Orgelpibe fra Lyngby Kirke. Nu aabnede Himlen sig, og Alfaderen, klædt som Portbetjenten i Kongens Have, smilede mildt og kærligt ned til Jorden og saa paa mig med sit lyse varme Ansigt. — —

Det var Morgensolen, der skinnede ind i Vindueskarmen, hvor en fattig Dreng havde siddet og sovet en Nat.

BLAAGAARD

Der gik en frisk Bevægelse gennem Befolkningen i Slutningen af Halvfjerdserne, og for Dagens Unge var det en Lykke, at der dengang ingen virkelig Modsætning fandtes mellem Idealismen og Politik. Forfatningskampen, som udviklede sig, blev heller ikke ringere ved, at Estrup var en Reaktionær af ualmindelige Dimensioner, at de Nationalliberale var Mænd af gammel, fin Dannelse, og at Venstre, som foreløbigt ogsaa omfattede Arbejderne, blev ledet af højtbegavede Førere, der samlede om sig ikke blot Befolkningen i al Almindelighed men Mænd af Videnskab, af Kunst og Literatur.

Jeg var ung og levede Livet i fuldkommen Glæde over, at jeg var til. Det var disse Foraarets lange og lyse Dage, af hvilke hver enkelt er en Oplevelse, og som tilsammen er Ungdommens glade følsomme vemodige Aabenbaring.

— Den provisoriske Finanslov i 1877 opskræmte og samlede Oppositionen, og da den egentlige Provisorietid indtraadte i 1885, blev alle Broer kastet af og Forfatningskampen rasede med større og mindre Heftighed til op mod Midten af Halvfemserne. Men i denne Kamp, der gjaldt de jævne Menneskerettigheder, voksede Frisindet, til det sejrende satte Modstanderen i Knæ. Det var Dage for en ung Mand!

Jeg levede i Døgnet, snart lidt Lærer, snart lidt Journalist, da jeg i en Skole, hvor jeg underviste, traf Provsten paa Frederiksberg, Peter Elias Hall. Han vilde, jeg blev Lærer, og raadede mig til at tage Lærereksamen. Det kunde ikke skade, tænkte jeg, og en Dag befandt jeg mig som Elev paa Blaagaard.

Seminariet, der nu ligger bag høje Huse og ikke træder frem i Gadebilledet, var for tre Aarhundreder siden en Lystejendom, beboet af adelige Familier. Ejeren var en Tid Grev Holch, der bistaaet af Christian den Syvende skandaliserede Gaarden ved at anvende den som nordisk Harem. Efter denne grove Fornedrelse blev Ejendommen i 1790 indviet som et nyt kgl. Seminarium, der dog i 1807 blev ødelagt af Englænderne. Seminariet forsvandt, og gennem en Aarrække havde det gamle Landsted paa ny skiftende Ejere, til Jeppe Tang i 1859 ved Monrads Hjælp købte det, ombyggede det og gav det Navnet Blaagaard Seminarium.

Jeppe Tang Andersen Tang, der i 1828 fødtes i Staby, Ringkøbing, var i Treserne en af de mest omtalte Skolemænd her i Landet. Som Dreng vogtede han Kvæg og maatte nøjes med den Undervisning, han om Vinteren modtog af sin Far. Ikke desmindre fandt han Ansættelse som Omgangslærer og kom paa Ranum Seminarium, hvor han stærkt paavirkedes af Forstanderen L. Chr. Müller. I 1856 blev han Lærer paa Grundtvigs Højskole og oprettede endelig i 1859 Blaagaards Seminarium som »en fri folkelig Lærestalt«.

Tang var en Mand af indtagende Ydre, en fast, velproportioneret Figur, et kønt, stillestaaende,

troskyldigt Ansigt, Skæg som Frederik den Syvende, livlige Øjne og en satirisk Mund. Han var omhyggeligt bypaaklædt, men paa Hovedet bar han den bløde grundtvigianske Hat, af Omfang som en lille Paraply.

Det behagelige Indtryk, Tang gjorde i sit Ydre, tabte sig dog noget, naar han talte. Hans Sprog var ravjydsk og med saa mange løjerlige Bilyde, at man fik Vand i Øjnene. Stod han paa Talerstolen, kunde han brøle som en Løve og pibe som en Mus. Sagde han noget morsomt, lo han selv deraf, saa Huset rystede, og vilde han i sit Foredrag pointere et eller andet, slog hans Stemme umotiveret over i en Tone, der var ligesaa modsat Fuglekvidder som en Port, der gaar paa rustne Hængsler. Det lyder sælsomt og helt utroligt, men det er sandt, at han med disse Virkemidler tog enhver folkelig Forsamling med Storm.

Hvem der nøje kendte Tang opfattede ham som en ganske nøgtern, energisk, dygtig og praktisk Mand, der drapperede sig med Ord. Som Leder af en Skole, hvor Undervisningen afsluttedes med Statseksamen, var det en Nødvendighed, at det »fri folkelige« slumrede paa rette Tid og Sted. Den Tone, der betegnes som Højskoletonen, var han ene om at repræsentere i Seminariet. De yngre Lærere var dygtige Magistre, mellem de ældre fandtes fremragende Mænd som Professor L. Lorenz, Dr. E. Jessen, Dr. Winkel Horn, Landinspektør C. Andersen o. fl. Den Frihed, hvormed der taltes, tog nærmest Sigte paa Eleverne, der boede i Blaagaards mange smaa Værelser og kunde komme til Timerne, i Fald det passede dem; udeblev de, gjordes ingen Bemærkning derom. De

kunde møde forberedte og uforberedte efter eget Ønske, og de indstillede sig til Eksamen, naar de havde Lyst.

Af de ovennævnte Lærere havde Landinspektør Andersen Regning og Historie. Han var af Ud-

Seminarieforstander, Folketingsmand
Jeppe Tang, der i sine ældre Aar ud-
nævntes til Justitsraad.

seende en gammel tør Knast, en aabenlys Protest mod alt folkeligt. I Timerne terpede han Lektierne igennem efter de bedste klassiske Forbilleder. men naar Timerne var forbi, tændte han sin lange Pibe og gav offentlig Audiens paa Hovedtrappen. Eleverne samlede sig om ham og dampede omkap med ham, alt mens en Diskussion om Dagens Spørgsmaal kom i Gang. Naar han stod paa Trappen, talende med den lange Pibe som Pegepind, og naar denne under Svingningerne mistede lidt Røg igennem Mundspidsen, lignede han en Fakir.

Vel satte han ikke stærke Følelser i Bevægelse, men i sine Samtaler lærte han Eleverne at drage Slutninger og tvang dem til at tænke. Naar Skumringen faldt paa, og Gasblusset forskønnede ham, var han Sokrates i Søjlegangen.

Den mest berømte af Lærerne paa Blaagaard var vel nok Professor L. Lorenz. Han havde netop ydet et betydeligt Bidrag til Elektroteknikens Udvikling og havde opnaaet Verdensomtale paa den internationale elektriske Udstilling i Paris. Det var en Nydelse blot at se denne Lærde foran Tavlen med et Stykke Kridt i Haanden, men altfor ofte hændte det desværre, at han fordybede sig i Beregninger, som hans Elever ikke magtede, men som vel gav dem en Forestilling om Videnskabens Storhed.

Ingen af Seminariets Lærere var dog elsket og beundret som Dr. E. Jessen, den bekendte Sprogforsker, der underviste i Dansk og Literatur. Han var af Ydre en Skikkelse, man straks bemærkede, af Vækst lille, iført en gammel rummelig Overfrakke, paa Fødderne et Par svære Støvler og paa Hovedet en fedtet Hat. Naar han kom ind i Klassen og strøg det lange, hvide Haar tilbage over den kloge Pande, befandt Eleverne sig øjeblikkelig under hans Herredømme. Han talte, som han skrev, i korte, let henkastede Sætninger, hvori der idelig glimtede et Guldkorn. Han var i sin Lærergærning klar, stejl og bidende og af en Respektløshed, der ramte noget beslægtet i de Unges Sind. Af menneskelige Grunde maatte man ogsaa nære Ærbødighed for denne Mand, der ikke søgte Embede men foretrak Uafhængigheden som Time lærer og et lille Værelse i Møllegade. Hans Timer

var de eneste, jeg regelmæssigt fulgte paa Blaagaard; hver eneste af dem var en Fest.

Mange Aar senere traf jeg Dr. Jessen, da han i sin høje Alder levede i stor Fattigdom men ikke vilde modtage anden Hjælp end den, han fik af

Dr. phil. E. Jessen.

Carlsbergfonden; han delte den med en fattig Syerske, for hvem han i sin Ungdom havde næret Godhed. At han ikke giftede sig med denne agtbare Kvinde, da han dog delte sin Fattigdom med hende, er et Træk, der belyser to Sider af hans Væsen, hans Trofasthed og hans Standsfølelse. Dr. Jessens Familie var paa mødrene Side adelig, og der var adskilligt i hans Optræden, man først forstod, naar man erindrede, at han i alle Livets Forhold følte sig som Aristokrat.

Hvad Eleverne paa Blaagaard angik, var mange

af dem Læreresønner, de fleste uformuende unge Mænd, der af økonomiske Grunde arbejdede over Evne for at blive færdige og faa en Plads. Mange mærkelige Skikkelser udskilte man efterhaanden fra den større Masse, sørgelige fortrykte unge Mennesker og løjerlige Kumpaner, af hvilke rimeligvis den løjerligste var Morten Daae, kaldet Morten Dos. I Reglen sad han paa en Stol i Gaarden, hvor han røg sin Pibe og læste Verdenshistorie paa den Maade, at han ved Pinde i Jorden markerede t. Eks. Slaget ved Austerlitz. Pindene, 3: Generalerne, rykkede frem, skarpt kontrollerede af Morten, der uforfærdet stillede sig paa Fronten, hvor Kugleregnet var livligst. Nu dampede han voldsomt paa Tobakken. De store Hærmasser tørnede imod hinanden, og man hørte ham, idet han kastede Piben, midt i Slagets Tummel, udstede lynsnare Befalinger. I en Tusindedel af et Sekund havde han følt sig som Napoleon, og denne Følelse var ogsaa nok værd et lille Austerlitz.

Da jeg første Gang standsede og iagttog Morten Dos, var han gaaet neden om og hjem til to Eksaminere, og befandt sig halvniende Maaned henne i den tredie. Godt, godt sagde Morten, jeg falder paa Hovedet (hvad ogsaa var det blødeste Parti af hans Person at falde paa) men jeg rejser mig igen paa Benene. Da han første Gang var oppe, spurgte Eksaminator Professor Rasmussen ham, om han kendte noget til de ni Muser. Ja, det gør jeg da, sagde Morten indsmigrende. Der er Spidsmus og Markmus, Stakmus, Spisekammermus, Jomfrumus — og Morten nævnte virkelig ni Slags Mus. En ældre, mager Kollaborator, der virkede som Censor, fik ved dette Svar et Latteranfald saa

paagaende, at han slugte en nylig i Overmunden indsat »Bro«. Kultusministeriet modtog i den Anledning den mærkeligste Regning, der endnu nogensinde er indsendt til Kultusministeriet fra en Eksamenskommission:

Debet.

Ved Eksamination i Dansk og Literatur mistet en
»Bro« med tre guldbelagte Tyggeflader,
Summa 28 Kr.

N. N.
Censor.

End mærkeligere gik det Morten under Eksaminationen i Historie. Skæbnen vilde, at han begge Gange deltog i Napoleon Bonapartes Kamp ved Pyramiderne. Den ene Gang kæmpede han med Franskmændene, den næste Gang med Mamelukkerne, men begge Gange deltog Eksaminator, Professor Chr. Brix i Kampen, og beklageligt nok havde ogsaa han skiftet Vaaben og kæmpede paa modsat Side. Krumsablerne blinkede lystigt, og Sejren syntes sikker, da Professoren uventet dypede sin Pen og fældede Morten Dos.

— Der var ikke mange Adspredelser paa Blaagaard, men Lørdag Aften standsedes Arbejdet efter gammel Skik. Saa samledes de pyntede Elever til Aftensmaden i den spartanske Madkælder, og Kl. 8 begyndte Foredraget eller Oplæsningen i Blaagaards Samfund.

Dette Samfund var en gammel Seminarie-Forening, hvor et Medlem indledede med et Foredrag, der i Reglen gav Anledning til en livlig Diskussion. Adskillige danske Politikere har her indøvet Talekunstens A. B. C. Som Oplæsere optraadte kendte Skuespillere, mellem hvilke oftest de to

Komikere Sophus Neumann og Fred. Madsen. Af Forfattere, der under mit Formandskab besøgte Blaagaard, bør nævnes Holger Drachmann. Han blev ved disse Tider særligt voldsomt angrebet i den københavnske Højrepresse. Anledningen var

Hjørnet af Blaagaardsgade og Nørrebrogade.

da saa meget mere paakrævet til at modtage ham med størst mulig Festivitas.

Da Aftenen kom, var Salen længe før det fastsatte Tidspunkt overfyldt, mens der i Gaarden stod en Kres af Modstandere, der havde bestemt at modtage ham med Raabet Bøh! Dog, da Drachmann ledsaget af den unge Hegel, senere Forlagsboghandler Jacob Hegel, ved 8 Tiden rullede ind fra Gaden i en Kaleschevogn, blev Demonstranterne saa imponerede af Digteren i den lange flagrende Kappe, at de blottede Hovederne uden saa lidt at sige Bøh som Buh!

Et mægtigt Bifald modtog Drachmann, da han stod paa Talerstolen, og dette Bifald gentog sig i Løbet af Aftenen Gang paa Gang. De unge Ansigter med de beundrende tindrende Øjne, syntes at ildne Digteren, der læste med en ualmindelig Fyrighed. Han straaledede af Glæde og omfavnede med en festlig Gestus det jublende Auditorium. Og da han efter mange Fremkaldelser og Dacapoer forlod Blaagaard, fulgt af Jacob Hegel, stormede Tilhørerne ned i Gaarden, hvor ogsaa Bøh og Buh-Mændene blev revet med af den almindelige Begjstring og deltog i de rungende Hurraraab.

At Drachmann syntes fornøjet med Modtagelsen fremgik af, at han en følgende Dag sendte mig sin nylig udkomne Bog, Lars Kruse, hvori han havde skrevet følgende Linjer:

Til En iblandt de Mange
— de Mange, Gudskelov —
som skal blive til den Skov,
der vokser op og grønnes,
mens den gamle staar og frønnes.

Til En iblandt de Unge
— de Unge, heldigvis —
som skal bære Vaarens Pris,
som skal fægte for Standarten,
som skal stoppe Fjenden Farten.

Til En, som endnu svæver ...
— Staa fast, min unge Ven!
Øv dine unge Næver,
og glem ej Hjerteslaget;
den Tid er nær, som kræver
fuldstøbte Mænd af Faget.

d. 27d. Decb. 1879.

Holger Drachmann.

— Tang var i Aarene 1877—92 Folketingsmand for Svendborg, og Folketinget interesserede ham tilsidst nok saa meget som Seminariet. Stærkt angrebet i den konservative Presse var hans »tre Sædelighedslove«, hvoraf den første ophævede Prostitutionen, og lige saa angrebet var hans Forslag til en ny Skolelov, der efter flere gennemgribende Omarbejdelser var endt som Rebus. Ingen forstod et Muk af den, og følgelig gik Bølgerne højt i Folketinget, da den kom til Behandling. Tang baade peb og skreg, men Undervisningsminister Fischer, der var et usædvanligt klart og skarpt Hoved, sendte Skoleloven tilbage til det Hvilested, hvor Tang allerede havde faaet jordet flere af sine ufuldkomne Lov-Børn.

Tang, der selv forretningsmæssigt ledede Seminariet, var meget paaholdende, men ikke naar det gjaldt en trængende Elev. Rundt om i Landet sidder adskillige Lærere, der aldrig havde faaet Eksamen, om ikke Forstanderen paa Blaagaard havde hjulpet dem over et dødt Punkt. Man blev vel straks opmærksom paa Tangs løjerlige Egenskaber, lidt senere opdagede man, at han i al sin Løjerlighed var en hjertensgod og brav Mand.

Tang holdt Fødselsdag samme Dag som Bjørnson, d. 8. December, og denne Dag om Aftenen drog Eleverne fra Blaagaard ud til Højskolen, Frederik den Fjerdes gamle Slot i Emdrup, hvor de øjeblikkelig tog den store Sal med Storm. Her sad da i Reglen rundt om Talerstolen en Del Rigsdagsmænd og specielt i Aften C. Berg, Jens Busk, Hørrup, Pingel o. fl. og her traf jeg for første Gang Berg. Skønt kun et halvt hundrede Aar gammel, var hans Haar og Fuldkæg kridhvidt, men dette

Hvide gav ham en Alderens Værdighed, som harmonisk sluttede sig om hans Blik og kloge Smil. Berg nød en Folkeyndest, som var uden Side-stykke. Man forstaar det kun, naar man i hine Aar har set ham drage gennem Landet eller hørt

Broen før Dronning Louises Bro blev bygget.

ham, naar han stod paa Talerstolen og tog en spændt lyttende Forsamling i sin Favn.

Fødselsdagsfesten paa Emdrupborg begyndte med, at Ordførerne for de forskellige Klasser overrakte Tang Foræringer, og at Tang takkede med jævne Ord, der klædte ham. Dernæst talte Berg og Hørup og hilstes begge med taktfast Bifald. Alle Blaagaards Digtere havde stemt Lyren, og kækt lød Sangen fra de friske Læber. At jeg blev forestillet for Berg, skyldtes netop en Sang, jeg havde skrevet. Til min Sorg indskrænkede Samtalen sig kun til nogle ligegyldige Ord, men med sin mærkelige Evne til at genkende Menne-

sker, standsede Berg mig, da jeg nogle Dage senere mødte ham ved Frue Kirke. Han tog mig til min Overraskelse under Armen og gik med mig ned igennem Vimmelskiftet. Behageligt var det dog ikke at gaa med Berg paa Strøget; de fleste vi mødte, standsede, vendte sig om og stirrede paa ham, og ikke alle Blikke var lige venlige. Under Opmarchen til det lange Provisorium angreb Højrebladene ham saa voldsomt, at Overklassen i Hovedstaden betragtede ham som farlig for det bestaaende Samfund.

Først ud ad Natten sluttede Fødselsdagen paa Emdrup, og Arm i Arm drog vi syngende ind over Fælleden og naaede netop ved Lukketid »Kaffe-Hansen« paa Hjørnet af Blaagaards- og Baggesensgade. Værten, den lille skæve Hansen med den stridige Hanekam, skænkede Kaffe, serverede smaa dampende Grog'er og blandede sig efter Sædvane i Samtalen, der udviklede sig til støjende Diskussion. Det var i hine stormomsuste Aar, da ogsaa de, der ellers holder sig tilbage, kastede sig ind i Døgnets Kampe, og da enhver, selv de mest ligegyldige, tog Stilling til de politiske Spørgsmaal, der oprev Venskaber, skilte Bror fra Søster og Far fra Søn.

— Paa Grundtvigsvej 4 boede Provst Peter Elias Hall i en smuk Villa, hvor jeg i disse Aar nød den største Gæstfrihed. Provsten var en Gejstlig af den gamle Skole, der i religiøs Henseende væsentligt sluttede sig til Martensens harmoniske Verdensanskuelse, omfattende alt i Menneskelivet med Kristendommen som Midtpunkt. Nøjere beset dækkede Provsten dog vist en fin gammel Rationalisme med en lige saa fin fornem

Højkirkelighed. Han elskede Holberg og beklagede, at han ikke kunde citere ham paa Prækestolen. Skønt Broder til Minister Carl Hall var Provst Peter Elias ikke særlig politisk interesseret. Han læste »Dagbladet« og nærrede de Natio-

Dagligstuen paa Grundtvigsvej 4. Provst Peter Elias Hall, Provstinden og Frøken Charlotte.

nalliberales Foragt for »Skrædere og Skomagere«, der uden at eje Dannelse eller anden Adkomst forlangte Indflydelse paa Statens Styrelse. Provsten kunde samtidigt strække sig vidt i borgerligt Frisind, men hændte det, at han her, som ogsaa i det selskabelige, var kommet videre end han ønskede, indhyllede han sig i højkirkelig Utilnærmedelighed.

Fru Hall var en lille elskelig Provstefru, der havde sin Styrke i det formelle og nøje vaagede

over Husets Tradition. Skete der i Familien et eller andet, som brød med Vedtægter, løftede den elskværdige Dame sine blaa spørgende Øjne op mod Himlen.

Af Provst Halls Børn var en Datter gift med Tømmerhandler Trier, der ejede den store Tømmerplads, som laa, hvor Hovedbanegaarden nu ligger. Trier var født Jøde men ligesom sin Broder, Forstanderen paa Vallekilde Højskole, døbt og nu stærkt udpræget grundtvigiansk. I hans Hus færdedes Datidens kendte Grundtvigianere og mellem disse Chr. Hostrup. Den feterede Digter var lidt barnlig og vilde gerne ud ad Aftenen lege Børnelege, som »Nu væve vi Vadmel« o. lign. Disse Løjer morede aldeles ikke Provsten. Naar han kom hjem, talte han vredt om »grundtvigianske Narrestreger«.

Endelig havde Provsten foruden andre Børn en ugift Datter, Frøken Charlotte, der ved Tænkning og omfattende Læsning havde udviklet en individuel Livsanskuelse, som i aandelig Henseende placerede hende uden for Familieekresen.

Frøken Charlotte var en af de aandsudviklede selvstændige Kvinder, der i Firsernes Begyndelse fandt den nationalliberale Dannelse forbenet. Ved sin lidenskabelige Tro paa Udviklingen blev hun en af dem, der indefra i Familierne forberedte den aandelige og politiske Omvæltning, der hen mod Systemskiftet ogsaa berørte det københavnske Bourgeois.

Skønt god Takt havde paabudt mig som ungt Menneske at bevare Tavsheden, naar politiske og religiøse Spørgsmaal blev bragt paa Bane i Provst Halls Familieekres, havde Frøken Charlotte dog

hurtigt faaet Fornemmelsen af, at hun i mig havde en Bundsforvandt. Hun drog mig derefter ind i en lille Kres, hun om Aftenen samlede i Læseværelset, mens Husets Gæster drak The i Provsteparrets Dagligstue.

Blandt dem, der sluttede sig til denne lille indre Kres, var Landinspektør Lars Larsen Bentzon, der var ledende Landinspektør ved Baneanlæg, en fremragende Kulturtekniker og i det hele en betydelig og landskendt Mand. Som en af Frøken Halls Venner skal han her omtales som Privatmand. Der er saa meget mere Anledning dertil, som han var Typen paa den begavede uafhængige Mand af Overklassen i Firsernes Brydningstid.

Landinspektør og Ingeniør L. L. Bentzon, der blev født i 1833, var Søn af Amtsforvalteren i Assens. Han uddannedes til Landinspektør og giftede sig i 1857 med Frøken Christine Bang, Datter af Konseilspræsidenten. To Sønner af dette Ægteskab er Etatsraad, Landinspektør Povl Bentzon og Professor, Dr. jur. Viggo Bentzon.

L. L. Bentzon var en gennemkultiveret Personlighed, en flittig Dyrker af Shakespeare, Lessing og Goethe, som han ikke alene havde læst men gennemlevet. Han opfattede det politiske og det religiøse som liggende i parallelle Linjer. I begge Forhold gjaldt det om at tvinge Menneskene til at tænke selvstændigt. Hans politiske Opfattelse samlede sig i dette ene: Den personlige Frihed og personlige Selvstændighed er afgørende for et sundt Samfundsliv. Med Goethe som Forbillede var hans politiske Ideal det frisindede Aristokrati: Regeringen sammensat af en aandelig Overklasse, der ved Opdragelse og Samfundsstilling var ud-

dannet til at styre. Han havde en bestemt Tro paa, at det var de store enkelte Personligheder, der bragte Verden fremad, og at Menneskene blev dumme af at gaa i Flok. Til de Unge, der kom hos Frøken Charlotte, stillede han Kravet om at »supplere« sig, og arbejde med de Sider af deres Natur, hvor Arbejdet falder vanskeligst. Han advarede de Unge imod, naar de kom op i Alderen, at stivne i en bestemt Form. Begrebet »en helstøbt Personlighed« var ham imod. Støbejern er nu en gang af en ringere Kvalitet end Smedejærn.

— Nutidsmennesker, der læser disse Linjer, vil allerede have rubriceret Bentzon som en Reaktionsær. Vurderet i sit Milieu vilde man dog i Begyndelsen af Firserne have kaldt ham frisindet uafhængig. Estrupiatet kender vi og ved, hvor hensynsløst og voldeligt det handlede politisk, men op mod Firserne gennemsyrede Estrupiatet ogsaa de borgerlige Forhold. Jeg skal illustrere dette ved en lille Hændelse fra samme Tid. Jeg var Lærer i Halvorsens Skole i Blaagaardsgade og kom en Dag, ved en Elevs Spørgsmaal, til at skrive Navnet *Darwin* paa en Vægttavle. Skolebestyreren gik tilfældig gennem Klassen, hvor han bemærkede dette og bad mig følge ham til Kontoret. Her afskedigede han mig uden Opsigelse, og da jeg bad om en Forklaring, raabte han:

»Jeg vil ikke, at min Skole skal skilte med en gal Englænder, der paastaar, at min Oldefar var Urangutang!«

Til Forstaaelse af, hvad der i de Dage var Frisind, maa man da maale Hr. Bentzon med Hr. Halvorsen.

— Livet pulserede imedens roligt videre i Læse-

Forfat. i Halvorsens Skole. Den Klasse, hvor Drengene ikke maatte se Darwins Navn skrevet paa en Vægtavle.

værelset paa Grundtvigsvej, men Frøken Charlottes Venner havde forstaaet, at der under Ledelse af to energiske Præsteenker sattes en Aktion i Gang i Dagligstuen, og at der en Dag ved Lejlighed vilde ske noget. Og ganske stille skete det. Som vi en Aften sad og hørte Frøken Charlotte læse højt for os, aabnede Provst Hall Døren og bad os i en venlig men bestemt Tone om at komme ind og drikke The med Selskabet.

Hr. Bentzon var ikke i Huset den Aften, og det var derfor uden Fører, at vi med Frøken Charlotte i Spidsen trak ind i Dagligstuen, hvor de to Præsteenker, der havde Plads paa hver sin Side af den gamle hvidhaarede Minister, indledede en venlig Konversation. Frøken Charlotte, der var bleg og lidende, svarede ikke. Hun forstod, at hun havde mistet Fodfæstet i sit Hjem.

Heldigst var det, at det netop ringede, og at Tømmerhandler Trier traadte ind i Stuen med et Nummer af »Morgenbladet« i Haanden og raabte: »Nu skal De blot høre et Angreb paa Carl Ploug!« Han læste højt en ledende Artikel, der fandtes i Avisen og rimeligvis var skrevet af Hørup. Jeg var i de Dage saa smaat blevet knyttet til dette Blad og havde nogle Dage forinden haft en lille Artikel i det. Jeg følte mig skamfuld over mit Dobbeltspil og mærkede, at Jorden brændte under mig. Men tungt var det at skilles fra dette Hjem. Det sugede mig smertefuldt om Hjertet, da jeg sagde Farvel.

— Aar forløb, før jeg atter mødte Medlemmer af Familien fra Grundtvigsvej. Det var paa Frederiksberg Kirkegaard ved Provst P. E. Halls Jordefærd.

Eksamenen kom næsten uventet over mig en Dag, da jeg endnu var saa temmelig uforberedt i Hovedfagene. En Morgen tidlig tog jeg da det ny Testamente under Armen og gik ud i Søborg Mose og lagde mig paa Siden i det bløde Græs. Om Aftenen kunde jeg Matthæus' Evangelium udenad; næste Morgen kom jeg igen og tilegnede mig Johannes' Evangelium paa samme Maade. Med daarlig Karakter i dette firedobbelte Fag, havde jeg antagelig dumpet. Nu brillerede jeg som en usædvanlig Begavelse og fik en høj første Karakter. Det eneste, jeg ikke duede til, var dansk Stil. Min Dommer vurderede mig kun til Godt med Kryds. Men paa dette Kryds besluttede jeg at grunde Fremtiden, idet jeg nu definitivt tog Pennen i Haand.

JOURNALIST

Morgenbladet, der i Aarene 1880—83 blev ledet af V. Hørup, E. Brandes og C. Berg, havde sit Kontor i Tordenskjoldsgade paa Gl. Holm. Redaktionen, der raadede over en 4 Værelses Lejlighed, kunde selvfølgelig ikke udadtil gøre noget imponerende Indtryk. I det første Værelse sad Redaktionssekretæren, Forfatteren Erik Skram, ivrigt optaget af at læse *Le Rappel*, der repræsenterede Morgenbladets Hovedforbindelse med den franske Republik. I Stuen var to Stole, men Skram, der satte sig paa den ene og lagde Benene paa den anden, sagde ikke desmindre høfligt til den Indtrædende: Behag at tage Plads! Stærkt Tilløb til Redaktionen var der ikke, i det højeste nu og da en Landsbypolitiker eller Rigsdagsbonde, som Skram hurtigt affærdigede. Bladets tidligere Redaktør, den ansete N. I. Larsen, havde særligt indstillet Bladet paa en landlig Læsekreds. Saaledes gik det til, at Hovedstaden endnu ikke rigtigt havde opdaget, at to Politikere og Journalister, hvoraf den ene var den 40 aarige Hørup, den anden den 34 aarige Brandes, sad i Tordenskjoldsgade, fuldmodne til at paabegynde et politisk og journalistisk Udrydningsarbejde i det danske Folk.

En Medarbejder, der opholdt sig i et Sideværelse i Redaktionen, cand. jur. senere Folketings-

De fire Politikere, der under Forfatningskampen gik i Spidsen for Landets frisindede Befolkning. Fra Venstre: I. A. Hansen, V. Hørup, N. I. Larsen og Christen Berg.

mand J. K. Lauridsen, besvarede juridiske Spørgsmaal og gjorde Uddrag af Provinsbladene. Skram, der var pillen som et Æg, havde lige saa lidt tilovers for J. K.s fedtede Frakke som for hans højrøstede Konversation. Men indfandt ansete Mænd af Partiet sig for at drøfte politiske Mate-

rier — og saadanne Mænd kunde være Herman Bing, Grosserer Neiiendam, Anker Heegaard, Octavius Hansen og lign. — saa fik »J. K.« travlt med at hale op i Bukserne og vende Skraaen. Og nu var det Estrup, der stod for Tur!

Hørup var i 1876 blevet Folketingsmand for Køge og viiste sig ikke hver Dag i Redaktionen. Edvard Brandes derimod kom om Eftermiddagen hastigt ind med Smaanotitser og et Par Artikler. Han var en helt ungdommelig Mand, i hvis blege intelligente Ansigt spillede et Par efter Omstændighederne vindende venlige eller afvisende kolde Øjne, der træfsikkert korresponderede med hans spodske Mund. En Dag, han vilde gennem Stuen, præsenterede Skram mig for ham. Han standse et Øjeblik, snappede en Artikel, jeg havde lagt paa Bordet, vejede den i Haanden og sagde: *Den er tung!* Jeg lærte ikke saa lidt af disse Ord!

Man kan ikke paastaa, at Morgenbladets Redaktionssekretær holdt sine Medarbejdere i Aande ved at give dem Opgaver at løse eller Ideer, hvorpaa de kunde skrive. Jeg maatte derfor blive overrasket, da Skram en Dag bad mig ledsage Selskabet *La Surprise* (Overraskelsen) paa en Skovtur. Formanden havde meddelt ham, at Selskabets Medlemmer satte sig en Opgave i at sige det ualmindelige og foretage det uventede. Med denne Forhaandsviden om *La Surprise* begav jeg mig til den lille Klampenborg-Station i Gyldenløvesgade, hvor Selskabets Medlemmer indstallerede sig i de smaa, stærkt optagne Kupeer.

Surprisen foregik nu paa flere Maader, t. Eks.: To Medlemmer fører en sagte Samtale, der dog er let hørlig for enhver lyttende, og Ordene fal-

der saaledes: Hvor har Du egentlig opholdt Dig de sidste Aar? Den adspurgte (med et sky Blik): Det ved Du vel. Pavse. Kriminalretten sendte mig til Vridsløselille (der lyttes i vanvittig Spænding). Naa, ja det er sandt. Men hvad havde Du egentlig gjort (Spændingen har naaet sit Maximum). Ja, hm! Man kan jo ikke sige, det var Mord; men Ida maatte jo lade Livet. Rædsel staar malet i alle Træk, og ankommet til Hellerup flyver et Par svære Madammer ud af Kupéen med en Hastighed, som havde de faaet en Lunte anbragt et skjult Sted.

I en anden Kupé hed det: Hvad har Du egentlig i den Kasse? Aa, det er to Hugorme (kigger i Kassen). Saa, nu er den ene af dem gledet ned paa Gulvet. Vil De venligst løfte Benene! En ældre Dame faar Underlivskolik, og Ungdommen stikker Benene i Vejret, saa Rummet fyldes af Asparges.

Ved Ankomsten til Klampenborg udvekslede Medlemmerne Indtryk og fortalte deres Oplevelser; Udflugten syntes alt i alt at have svaret til Forventningen. I Bellevue, hvor vi drak The, blev der ogsaa opnaaet smukke Resultater, og endelig ved Firetiden rejste vi os for samlet at afslutte den interessante Dag.

Kongen og Dronningen havde netop aflagt Besøg ved Kirsten Piils Kilde og vilde gaa til Klampenborg, hvor deres Vogne ventede dem. Langs Vejen fra Peter Liep til Røde Port stod tæt med Skovgæster, men saaledes at den brede Spadseresti laa aaben for de Kongelige. Denne Sti valgte vi og bevægede os indad i Skoven i langsom nonchalant Tempo.

Nøjagtigt lige ud for Peter Lieps Hus mødte vi de Kongelige og optraadte med pinlig Nøjagtighed efter Instruksen: Kender dem ikke! Dog, her havde La Surprise gjort Regning uden den københavnske Loyalitet. Thi næppe var de Kongelige passeret, før ophidsede Damer og Herrer kastede sig over Surpriserne og bearbejdede deres Rygstykker med Stokke og Paraplyer. Ældre svagelige Damer fløj paa dem som Furier, styrkede ved en øjensynlig fra Himlen strømmende Kraftoverførelse. Værst faren var Surprise-Formanden, der med en vaad Ble om Halsen stod paa Landevejen og raabte: Politi!

Det var en pudsig Oplevelse, men Erik Skram ønskede ikke at omtale den i Morgenbladet. Man burde ikke komme for langt ud i Sensationen, sagde han, idet han slangede sig over sine to Stole og hengav sig til Studiet af *Le Rappel*.

Ogsaa Dagsavisen havde jeg nogen Forbindelse med. Dette Blad blev stiftet i 1878 og levede i 8 Aar. Det havde straks tonet Flag som Blad af udpræget københavnsk Frisind og blev stærkt angrebet i de konservative Organer, der i ethvert nyt Anslag øjnede en Fare for deres Journalistik. Det lille raske Blad, der udgaves af Bogtrykkerfirmaet O. C. Olsen & Co., bragte let læselige Causerier, korte ræsonnerende Artikler og hurtige Meddelelser, som det gav en sensationel Form. Forretningsføreren for Bladet var en kendt Københavner, Just Caen, dets vittigste Medarbejder Axel Henriques, der var O. C. Olsens Kompagnon. Fjernere, løjerligt nok, fra Bladets Tone, stod Chefredaktøren, V. Secher, der privat og offentlig tilstræbte en vis Højtidelighed. Kendte Medar-

bejdere var den senere Revyforfatter A. Melbye, der virkede som Redaktionssekretær, og Overretssagfører A. Cantor, der skrev de ledende og polemiske Artikler. I literær Henseende blev Dagsavisen talentfuldt ledet af Axel Henriques. Hans Anmeldelse t. Eks. af Niels Lyhne, der udkom 1880, vakte en ualmindelig Opsigt, og al Ungdom fulgte interesseret hans Kamp mod Vilh. Topsøe, der som Forfatter udpræget havde sluttet sig til den friere literære Retning men nu, som Billes Efterfølger ved Dagbladet, tog et modsat Standpunkt. En anden aarelang voldsom Fejde udkæmpedes mellem V. Secher og C. Carstensen, Red. af Godsejerbladet »Dagens Nyheder«. Carstensen, der var en ualmindelig vittig og smidig Modstander, havde dog let Spil overfor Hr. Secher, der fra Fødslen var den ulasteligt tilknappe *Gentleman of the press*.

— Jeg har i det kgl. Bibliotek søgt efter og fundet en Artikel, jeg for 46 Aar siden skrev i Dagsavisen, og da det er min første Reportageartikel i den københavnske Presse, tør jeg maaske aftrykke et Par Linier. Det drejer sig om Donse Krudtmøllens Eksplosion.

Dagsavisen d. 20. Maj 1882:

Her laa altsaa Fabrikken. Havestuedøren stod aaben. Ejers to Sønner og ene Datter var lige kørt til Frederiksborg, medens Ejeren selv, Hr. Chr. Drøhse, i det samme gik over paa Nabogaarden i et Ærinde. Hvilken Haand førte disse fra Hjemmet og frelste dem fra en Eksplosion? Hvor underligt ogsaa, at Fruen og Pigen netop samtidigt gik over i det noget afsidesliggende Rullehus, og at en gammel Arbejder paa Fabrikken faldt paa at hente et Værktøj over i et Huggehus. Og hvor meget mere mærkeligt, at en af Arbejderne, idet han netop lagde sin Haand paa Krudtmagasinet Dør,

kom til at tænke paa sin tabte Urnøgle udenfor Kulhuset, vaklede et Øjeblik, om han skulde gaa ud og lede efter den — gik, og slap med nogle ubetydelige Læsioner.

— Det var den Dag blikstille, Naturen tavs som forud for et Tordenskrald — da pludseligt Jordsmonnet krympede sig, sitrede, gyngede og bølgede — og se! Under et rystende Knald, som ikke kan beskrives, dundrende frygteligt gennem de milelange Slugter, flyver op af Dalens Skød syv Bygninger med Tage, Vægge, Bjælkelag og Grundsten, Maskiner, Kedler, Vandværk og alt, og ud over Skovene driver en Røg, sort som Kul, hvori hvirvles tusinde Ildfunker som travle Myg, og ud af Røgen slynges, kastet af en usynlig Haand, Kæmpesten paa flere Alens Diameter, Murstykker, Bjælker, Spær, oprykkede Træer, Jord, Grus, Brokker, Jernspande, Staalvalser, Mennesker og halvtredie hundrede eksploderende Centner Krudt!

— Der var Legestue oppe i Gunnerup i Søndags. En ung smuk Pige med lange blonde Fletninger dansede muntert og glad til den lyse Morgen; en jovial gammel Husmand sad paa Træbænken og saa til, glad og maaske lidt stolt over sin Datters Lykke —

Mellem Krudtkasser, der endnu eksploderer, søger denne Mand i Dag den smukke unge Piges Lig. Paa Grenene af et forbrændt Bøgetræ hænger Pjalter af en Kjolc. Han kender dem. Med umenneskelig Styrke samler han Stykke efter Stykke af sin Datters splittede Legeme for selv at trille det paa en Skubkarre til sit nære Hjem. Afsindig leder han efter hver Trevl; kun hendes ene Haand savner han. Lidt senere finder han den bag Gærdet. En lille hvid Arm og Haand, revet af ved Albuen, Fingrene krampagtigt sammenknugede; under de smaa Negle en Bloddraabe.

Ad alle Veje myldrer Vogne med skummende Forspand, over Markerne flygtende Mennesker, ny Rædsler, afsindig Glæde over at se en kær Ven frelst. —

Af Dagsavisen fik jeg tilsendt 36 blanke Kr. for denne Artikel, og endnu mere, et Brev fra Redaktionen, hvori det sagdes, at jeg havde slaaet Holger Drachmann, som i Morgenbladet skrev om samme Ulykke. At dette var en velvillig Overvur-

dering forstod jeg og gemte frygtsomt Redaktionenens Skrivelse.

— Fra Morgenbladet blev jeg sendt ud som Referent, saaledes en Søndag Morgen til Amager, hvor C. Berg og to andre Politikere i Dagens Løb skulde holde ikke mindre end tre politiske Møder. Berg, der var mægtigt oplagt, talte ustandseligt, snart pudsigt, snart indtrængende alvorligt, men uden at det gjorde noget synligt Indtryk paa Beboerne af den flade Ø. Modstanden æggede den store Agitator, og han blev mere og mere levende, jo længer vi kom ud paa Øen, men samtidig blev ogsaa de gamle Hollændere mere og mere træede, og helt nedbrydende virkede Dragør-Lodserne, der viste sig at være Estrupperne af den solideste Bonitet. Berg mistede dog ikke Humøret, men overbød sig selv i munter venlig Hensyntagen og Elskværdighed. Han havde hele Tiden et eller andet, han vilde forære bort og glæde andre med. Snart var det et Brystsukker, en Cigar eller et Fikserbillede, snart bød han paa Kaffe og Wienerbrød. Man maatte blive betaget af denne Mand, og det var jeg forresten forud. Paa Vejen hjem, spurgte Berg mig, om jeg kunde tænke mig at indtræde i Provinspressen, og Aar senere gentog han dette Spørgsmaal. Endnu paa Hjemvejen sent om Aftenen bevarede han sin muntre Optimisme, skønt Dagen dog var spildt. Man sagde senere, at Venstre tidligere havde haft en Vælger paa Øen, men at denne efter Bergs »Søndag paa Amager« var røget lige lukt ind i den konservative Klub.

Ved en anden Lejlighed sendte Skram mig til Lyngby for at referere et politisk Eftermiddagsmøde. Da jeg naaede derud, stod Kresens Folke-

tingsmand, den gamle skikkelige men lidt senile Kammerherre Rosen paa Talerstolen og holdt Foredrag for en Snes sløve Tilhørere. Billedet var ikke uden Pudsighed: Paa den lille Tribune i Enden af Salen den godlidende, velmenende, hvidhaarede Kammerherre, en Skikkelse af gennemsigtig Finhed med et øjensynligt indvendigt helt tomt Hovede. Foran Kammerherren den faste Skare af ældre Vælgere, der efterhaanden havde tabt, foruden Traaden, ogsaa Taalmodigheden, til de nu befandt sig paa det Stadium, hvor man tager alle Tilskikkelser med ligegyldig Sindsro.

Ved Referentbordet, hvor jeg tog Plads, sad en enlig Referent, som straks vakte min Interesse. Det var en ganske ung Mand af fuldendt klassisk Skønhed men dog ingenlunde panoptikonagtig. Hans Ansigt var levende og fulgte med umærkelige Bevægelser Kammerherrens Foredrag, ledsagende en og anden Udtalelse af ham med et overbærende Smil. I Haanden holdt han et Kæmpéblyant, hvormed han nu og da gjorde Notitser paa et udbredt Ark Papir.

Kammerherren, der standsede for at nyse, fik et Punktum forkert i Halsen. Han kunde ikke komme i Gang igen og spruttede. Imens skrev jeg mit Navn paa en Stump Papir og skød det hen til min Kollega, der sendte mig en Stump Papir tilbage, hvorpaa jeg læste: Peter Nansen.

Da Kammerherren havde sluttet med et Leve for Hs. Majestæt Kong Christian og Dronning Louise spurgte jeg Nansen, hvilket Blad han repræsenterede.

»Berlingske Tidende,« sagde han og fortsatte med pudsig Selvfølelse: »Jeg er udsendt, da man

i Berlingske mente, at Kammerherren kunde trænge til lidt Afstivning.« Og med den store Blyant foretog Nansen en afstivende Bevægelse.

Vi talte sammen, og den unge Referent fra Berlingske hævdede, at vi alvorlig trængte til et nyt Blad; da vi var blevet enige om Betimeligheden af et saadant, rejste Nansen sig og gik. Han skulde spise sammen med Kammerherren hos Carl Herdahl, Lokalpolitiker og Redaktør af Kjøbenhavns Amts Avis.

— Bladene Fædrelandet og Dagbladet var smuldret hen. Ploug og Bille var traadt tilbage, og i 1881 døde Vilh. Topsøe. At Aarene omkring 1880 maatte betegne et Vendepunkt i den københavnske Presse vil fremgaa af følgende Oversigt over Byens Blade:

Berlingske Tidende, det gamle officielle Blad, der havde faaet sit Navn af den indvandrede Mecklenburger, Bogtrykker Ernst Heinrich Berling 1748. Lederen af Bladet fra 1873—96 var E. Manicus, oprindelig Lærer ved Domskolen i Slesvig, med tysk Doktorgrad i Kiel. *Berlingske Tidende* var som officielt Organ forpligtet til at støtte enhver siddende Regering, en Forpligtelse, der under Estrups 20 aarige Regimente ikke frembød store Overraskelser.

Det næstældste Hovedstadsblad, *Fædrelandet*, var oprettet 1839, og fik to Aar senere Carl Ploug som Redaktør. Intet andet dansk Blad har som dette præget sin Tid, men efter at den fri Forfatning var indført, blev *Fædrelandet* alene »Plougs Blad«. Nyheder bragte han ugerne, og sjælden før de blev gamle. I Oktober 1881 solgte han Bladet til Repræsentanter for et Konsortium, A. L. Smith,

der efter et halvt Aars Forløb maatte lade det gaa ind (den 31. Marts 1882).

Dagbladet, som C. Steen Bille grundede 1851, og som Forfatteren Vilh. Topsøe redigerede fra 1872—81, havde en Menneskealder været det københavnske Bourgeoisies betydende Organ. Topsøe, der som Forfatter tilhørte det literære Venstre, sluttede sig som Redaktør til Højre; det var en Skuffelse for visse frisindede Forfattere, der gerne i ham havde set en Fører. Da han kun 41 Aar gammel i Aaret 1881 døde under en Difteryrisepidemi i Vedbæk, gik Bladet over til hans Redaktionssekretær, Grove, kaldet Gamlegrove, og blev 10 Aar senere købt af C. Ferslew.

Det meget læste Blad, *Dags-Telegraphen*, der var af Ferslewsk Oprindelse, blev siden 1875 redigeret af den stærkt politiserende C. V. Rimestad. Da han gik fra, sygnede det hen og aabnede Plads for Nationaltidende, som Ferslew havde grundet 1876. Sønderjyden H. R. Hiort-Lorenzen redigerede Nationaltidende fra 1877—93, men det var snarest Redaktionssekretæren E. A. Bjerring, der var den egentlige Leder. Berl. Tid. og Nationaltid. var under Forfatningskampen de københavnske Talerør for Estrups Politik.

Godsejerbladet *Dagens Nyheder*, grundet af Robert Watt i 1868, blev overtaget af Red. Carl Carstensen 1871. Den begavede unge Journalist optraadte paa Godsejernes Vegne med en vis sorgløs Flothed, men C. Ferslew spiste ogsaa dette Blad (1891).

Efter saaledes at have nævnt de fem konservative Organer, kommer vi til Oppositionens Blade.

Morgenbladet, oprettet 1873 som Organ for Det

forenede Venstre, var Københavns første Venstreblad. Det redigeredes fra 1877 til Udgangen af 1880 af den ansete Politiker N. I. Larsen med V. Hørup som Hovedmedarbejder — saa at sige alle politiske Artikler skyldtes ham. Efter Langelandsvalget og E. Brandes' Indtræden i Folketinget 1880 fik Bladet tre Udgivere: Berg, Hørup og Brandes, men N. I. Larsen fortsatte som Redaktør til 1. April 1881, da han for at nærme sig den mere moderate Bojsen selv opsagde sin Stilling. Hørup overtog nu ogsaa officielt denne og var Morgenbladets Redaktør til 31. Dec. 1883. Formelt havde de tre Udgivere lejet Bladet af et anonymt Selskab »Morgenbladets Ejere«, repræsenteret ved C. Berg. Lejemaalet kunde opsiges efter 3 Aars Forløb, og Selskabet s: Berg, benyttede denne Ret ved Udgangen af 1883. Han troede dengang paa Estrups nær forestaaende Fald og frygtede, at et intimt politisk Forhold til den yderliggaaende Hørup vilde vanskeliggøre ham en Regeringsdannelse. Han foretrak derfor ligesom Gambetta at skære Halen af (*couper la queue*). Hørup og Brandes forlod altsaa Morgenbladet i Efteraaret 1883 og startede Politiken i Efteraaret 1884. Morgenbladet, der tilsidst redigeredes af Otto Borchsenius, gik i 1892 op i Albertis Blad Dannebrog.

Dagsavisen, der udgik selvstændigt fra 1878—86, blev dette Aar optaget i Morgenbladet for derefter 1892 sammen med dette at gaa over i Dannebrog. De to første frisindede københavnske Blade endte altsaa begge hos Alberti og gik sammen med Dannebrog tilgrunde ved hans Fald.

Social-Demokraten, der foreløbig indtog en beskedent Stilling i den københavnske Presse, havde

i 1874 afløst »Socialisten« og blev med megen Forstaaelse og ikke ringe Takt redigeret af fhv. Købmand Mundberg. I 1881 overtog E. Winblad Redaktionen og hævdede gennem Aarene Social-Demokraten til et Organ af journalistisk Rang.

Af denne hastige Oversigt vil fremgaa, at den københavnske Presse omkring Firsernes Begyndelse i snævrere Forstand kun omfattede to konservative Foretagender, Berl. Tid. og Nationaltid. Fremdeles at de frisindede Blade, Morgenbladet og Dagsavisen var i Opløsning, og at Social-Demokraten repræsenterede et Befolkningslag, der endnu ikke havde naaet til større politisk Indflydelse.

Saaledes var Omstændighederne gunstige for det Blad, som V. Hørup i Efteraaret 1884 grundede i København.

ET LIVLIGT FORAAR

Gennem min Opvækst havde jeg nu og da taget Dæksplads til Stettin og derfra 4. Klasses Bane til Berlin. Det var en billig Rejse, og i Pretzlaue Kvarteret lejede man et smukt lille Værelse for ugentligt 4 Mark. Paa disse Udflugter erhvervede jeg mig et godt Kendskab til Berlin, der efter den fransk-tyske Krig befandt sig i en rivende Udvikling. Flere Gange havde jeg hørt Bismarck tale i Rigsdagen og havde fattet dyb Beundring for denne Statsmand, der ved sin blotte Fremtræden gjorde et overvældende Indtryk. Jeg prøvede mig frem, blev Korrespondent, og Indtægterne tillod mig snart at optræde mere standsmæssigt. I Sommeren 1885 begyndte jeg at sende Politiken Korrespondancer og fortsatte med aldrig hvilende Flid at supplere mine Kundskaber og almindelige Dannelse. Om Vinteren aftjente jeg min Værnepligt i Marinen, og lige returneret til Tyskland modtog jeg ud ad Foraaret 1886 fra Politikens ene Udgiver Herman Bing, et Brev, hvori han bad mig komme hjem og indtræde i Bladets Redaktion.

Mit kæreste Ønske blev dermed opfyldt. Jeg kom hjem Aftenen efter og gik op i Integade, hvor Hørup var travlt beskæftiget i det lille Redaktørværelse. Han modtog mig med stor Venlighed, takkede mig for mine Korrespondancer og til-

føjede: »De er nu fast ansat i Politiken med en Løn af 350 Kr. om Maaneden og kan etablere Dem med det samme. Klokken er 8. Vil De efter Aftale med Redaktionssekretæren gaa ud paa Dagmarteatret, hvor der nok er en Nybesættelse.«

Jeg gik i Teatret, og ud ad Aftenen afleverede jeg en Anmeldelse til den gamle Redaktionssekretær Hr. Thrane med det løjerligt forskrækkede Ansigt. Han lagde straks Benene over kors og hengav sig til Studiet af min Bedømmelse.

Men i Bladet stod den ikke næste Morgen; da jeg desangaaende vendte mig til Hr. Thrane, dækkede han sig bag Disken og sagde: »Den var jo aldeles vild! Vi maa skam her i Bladet tage Fru N. N. alvorligt« —

Jeg følte mig stærkt brødebetyngt og bad Hr. Thrane undskylde. Øjensynlig var han en venlig gammel Herre, der gerne vilde protegere mig. »Jeg har en anden fin Opgave til Dem,« sagde han. »Den 18. Marts om Eftermiddagen holder Højres Ledere Møde hos Larsen paa St. Annæ Plads. Dette Møde er saa hemmeligt, at intet Højreblad faar Adgang. Nu tænkte jeg mig, De kunde indfinde Dem i Restaurationen og hos Tjenerskabet snappe et og andet angaaende Deltagerne og Mødets Karakter.«

Den angivne Dag ved Tretiden befandt jeg mig i de Larsenske Pauluner, hvor General Tvermoes havde overtaget Bevogtningen af Døren til den store Sal. Jeg nærmede mig og spurgte temmelig ligegyldigt: »Er det tilladt at gaa ind, Hr. General?« Og aandsfraværende svarede Generalen:

V. Hørup, efter Maleri af Prof. Julius Paulsen.

»Behag at tage Plads!« Jeg lod mig ikke dette sige to Gange men gik ind og satte mig i en Kreds af Herrer, mellem hvilke jeg genkendte Professor Matzen og Carl Ploug. Nu blev Døren laaset af, og Generalen, der senere dirigerede, holdt en Velkomsttale. Ordet blev derefter givet til Carl Ploug, til Ryssel, Prof. Matzen og Tvermoes. Referatet, som ingen egentlige Hemmeligheder røbede, men afslørede en Del Taabeligheder i Højres Ledelse, stod i Bladet den 19. og vakte en Del Opsigt. Thrane var umaadelig forskrækket, men Hørup kommenterede Dagen efter Referatet med en

Artikel, der gnistrede af den Art Humor, der er en Blanding af Aand og Intellekt.

— Ved denne Tid — i Foraaret 1886 — havde den saakaldte Selvbeskatning travlt i Nordsjælland. Opmuntret af Estrup og navnlig af Krigsminister Jesper von Bahnson, gravede Selvbeskatterne milelange Grave og Grøfter, der skulde tjene til ved Lejlighed at oversvømme Landet. Desuden byggede de Caponièrer og Fæstninger under Feltraabet: Det er lige meget, hvad det koster, bare Bahnson morer sig! Midtpunktet for disse Anlæg var den gamle Kæmpehøj ved Ermelunden, Garderhøjfortet, beliggende i Sognegrænsen mellem Gentofte og Lyngby. Højen, der oprindelig hed Løfthøj, var 41 Meter hævet over Havet og stammede fra Bronzealderen. Den havde i Aarhundreder ligget her, tæt dækket med Tjørnekrat, og indvendigt beboet af Grævlinger. Nu havde velhavende Mænd af Højre erhvervet den og sammen med et Jordtilliggende paa 14 Td. Land foræret den til Selvbeskatningen. Befæstningsarbejdet var saa vidt fremskredet, at man i Anledning af det første Spadestik forberedte en Højtidelighed.

Men imens var Selvbeskatternes Ledere blevet uenige, bl. a. om hvem der skulde grave dette første Spadestik. Højtideligheden var ansat til d. 27. Marts, og i Offentligheden beskæftigede man sig livligt med Listen over de Indbudne, mellem hvilke Holger Drachmann mærkeligt nok befandt sig (det var i Ostende-Brügge Perioden). Han havde endog bidraget med en Sang, der skulde synges, og endelig havde han faaet — eller fik han -- Ridderkorset. Da man endnu d. 26. om Aftenen

ikke vidste, hvem der skulde føre Ordet og grave Spadestiket, bad Thrane mig tage ud paa Fortet for at skaffe Oplysninger. Jeg begav mig straks paa Vej og befandt mig en Time senere staaende mellem Volde og Grave, hvor Jordarbejderne netop var i Færd med at rejse en Talerstol, hvori de stillede en Spade. Det faldt da helt naturligt, at jeg greb Spaden, holdt en lille Tale til de lyttende Jordtrillere og gravede det første Spadestik!

Da jeg ved min Hjemkomst meddelte Thrane disse Narrestreger, blev han svedig og tømte det meste af en Vandkaraffel.

Næste Morgen refererede vi i Alvor det passerede, mens Højres kjoleklædte Spidser samledes paa Garderfortet. Ministeriet var repræsenteret af Hr. von Bahnson, af andet Horonatiores i den straalende Forsamling befandt sig Geheimekonferensraad Kmh. E. Emil Rosenørn og Generalerne Glahn, Ernst og Schroll, fremdeles Oberstløjtnant Sommerfeldt, Kaptajnerne Bauditz og Tuxen, af Civilister Birkedommeren i nordre Birk, Schouw, Gros. Claus L. Smidt, Entreprenør Niels Andersen, Søholm, og af Redaktører Fred. Hansen (fra Prof. Matzens nystiftede Blad »Avisen«), C. Carstensen, Hiort-Lorenzen, Dr. Manicus og Grove. Geheimekonferensraaden holdt Talen men overlod derefter smilende Spaden til Formanden for Selvbeskatningen Gros. Vilh. Nissen. Referatet af Højtideligheden fremkom i Politiken under Overskriften »Det andet Spadestik«.

— At kun saa faa af Hovedstadens Beboere havde Telefon, beredte Reporterne ved Byens Blade Vanskeligheder, der ikke kendes nutildags.

I Anledning af en Retssag var Hørup en Aften sent kommet i Forlegenhed. Han kunde ikke slutte sin Artikel uden at have vekslet Ord med et af Vidnerne i Sagen, en Kæmner E. Hansen, der boede i Nyhavn. Jeg ilte paa hans Anmodning til Kvarteret, hvor jeg efter nogen Søgning fandt en Portner, der lukkede mig ind i en af Gaardene og viste mig, hvor Hansen havde sit Soveværelse. Det var paa 2. Sal. Da Vægteren nu bestemt vægrede sig ved at lukke op for Trappen, var der ingen anden Udvej end at vække Kæmneren ved at lave Støj. Jeg gjorde mit bedste, gøede og miavede men uden anden Virkning, end at en kolerisk Herre i Natdragt viste sig i et Vindue nedenunder. Da Vægteren i den Anledning blev bange og vilde lukke Porten, besluttede jeg at vække den slumrende E. Hansen, ved at kaste en Sten op til ham, men da der ingen Sten var, og da det nu for Alvor presserede, trak jeg en Støvle af og hev den op igennem Ruden. Nu kom ikke alene Hansen frem i Lyset men ogsaa andre Herrer og Damer i Natdragt, og flere af dem, og ikke mindst den koleriske, gav ondt fra sig, alt medens jeg underkastede Kæmneren et Interview. Da dette lykkeligt var tilende, bad jeg ham høfligst returnere mig min Støvle, men til min Overtalelse blev Manden i den Anledning vred og højt talende. »De kan hente den i Morgen,« raabte han, og yderligere opmuntret af den koleriske, der skræppede op forneden, talte han sig saa edderspændt, at han tilsidst kastede Støvlen ned i Hovedet paa mig og var lige ved at ramme Vægteren. Næppe et Par Minutter efter var jeg i Integade, hvor Hørup desværre, ked af at vente, havde kastet sin paa-

begyndte Artikel i Papirkurven og var gaaet hjem.

Paa den Tid fandtes der i Hovedstaden saa faa egentlige Journalister, at man næppe kunde tale om en Journaliststand. En Del af Redaktionsarbejdet udførtes af pensionerede Embedsmænd, andet af Kontorfolk og studerende Personer, for hvem Bladarbejdet var en Biting. De egentlige Journalister, der levede af Pressen, var enten Bohèmere eller Mennesker, som nød ringe Anseelse. Af saadanne fandtes i Politiken to hver for sig begavede og ejendommelige Mennesker, Frits Cetti og Thomas Graae. Cetti, hvis kendte Mærke var C & 10, led under det for ham skæbnesvangre Tilfælde, at alle Mennesker forgudede ham. Hans Liv var som en Sommerdag; da det blev Vinter, døde han i Kulden. Sidste Gang, jeg saa ham, var en Junimorgen tidlig, da jeg paa Vejen hjem passerede en Sporvogn, der var løbet af Sporet og stod paa Brostenene. I et af Vognens Hjørner sad Cetti i stiv Galla, Kjole og hvidt. Han sov sødt, og da jeg slog paa Ruden, aabnede han de skælmske Øjne og sagde: »Kør kun — men vil De standse ved Amalienborg!«

Cand. jur. Thomas Graae var en velbegavet Mand med mange Kundskaber. Som ung landede han af ukendte Grunde i St. Thomas, hvor han blev konstitueret Politiassistent. I denne Egen- skab kom han paa Kant med Chefen for den dansk-vestindiske Hærstyrke og gik angrebsvis tilværks. »Thomas« erklærede Danmark Krig, og Chefen for Militsen maatte lade de danske Jæn- ser møde hans sorte Politibetjente i aaben Kamp. Efter denne Udaad blev han sendt hjem paa

Dæksplads. Med pudsig Fortællerkunst skildrede han denne Oplevelse, og alle vidste, at han under Fortællingen skulde græde og fælde rigtige Taa-
rere to Gange, samt drikke en »Soda and Whisky«
tre Gange. Det sidste forsømte han i alt Fald ikke.

En af den københavnske Presses interessanteste
Typer forsvandt med Thomas
Graae.

Thomas Graae, der i Re-
daktionerne gik under
Navnet »Thomas«, med
stærk Betoning paa o'et.

En anden af Tidens Journa-
lister var J. C. Henriksen, en
lidt ældre Mand af landligt
Udseende. Han hørte til den
bestemte Kreds, der samledes
om Decker, som endnu erin-
dres. Det var en Øjnenes Lyst
at se disse Mænd af Pressen,
naar de om Formiddagen mød-
tes i de smaa Beværtningsha-
ver ved Ladegaardsaaen. Spi-
sebordet, der mindede om en
Viktualiehandlers Udstillings-

vindue, stod dækket mellem grønne Piletræer,
hvorunder Aaen sagte rislede. En hjærtelig, næ-
sten kærlig Tone prægede deres Sammenkomster,
hvor muntre Historier fra det offentlige Livs Ku-
lisser forhøjede Nydelsen af den kolde Andesteg
og Snaps. Naar Henriksen lidt op ad Eftermiddag-
en indfandt sig i Redaktionen, havde man vans-
keligt ved at finde hans Øjne, der skjulte sig i
Ansigtet som smaa gule Perler, og selv var han saa
inderlig glad, at han var lige ved at sprække. I
denne Stemning kunde han sætte sig hen og skrive
en politisk Petitartikel, som Bladets Læsere troede
skyldtes Hørup.

Smaa hyggelige Beværtninger ved Ladegaardsaaen.

De betydeligste Medarbejdere ved Politiken i disse Aar var følgende Edvard Brandes, Peter Nansen og Gustav Esmann. Brandes havde i Reglen en Artikel i hvert af Bladets Numre og ofte bragte han en ny Ide. Et fortroligt Venskab knyttede ham ved denne Tid til Nansen; de lagde i Forening adskillige Planer, som Hørup billigede og lod gennemføre. Nansen var lige indtagende som Menneske og Skribent; han var fattig og efter Dagens Arbejde i Redaktionen sad han i Reglen til langt ud ad Natten, beskæftiget med Oversættelser. Hans Flid var uden Sidestykke, og her som i adskillige andre Henseender betegnede han Modsetningen til Gustav Esmann, der en Tid var Bladets Redaktionssekretær. Han lod sig temmelig ofte friste ned i Strøgvrillen, hvadenten det nu gjaldt at hilse paa en lille Dame, eller blot det gjaldt at lægge Vejen hen omkring à Porta, ledsaget af en fornem Ven.

Sædvanlig var Hørup i Redaktionen en Timestid om Eftermiddagen; han læste lidt i Bladene, snakkede med gamle Thrane og nikkede venligt til os unge, tændte sig en Cigar og gik. Kun sjældent talte han til os, men en Dag kom han mig venligt i Møde og sagde: »Georg Brandes skriver til mig fra Varshav og spørger, hvem der skjuler sig under Mærket »Signe«. Det vil glæde mig at præsentere Dem for ham, naar han vender hjem.«

»Signe« var et Mærke, jeg havde begyndt at anvende, naar jeg skrev om Livjægerne. Det feminine i Mærket tog Sigte paa de sarte Krigere, der ikke taalte masculin Behandling. Hvad selve Livjægerkorpset angik, da var det skabt af dem, der havde brudt Forfatningen og nu — dybt krænkende for Folkefølelsen — lod det latterligt uniformerede Korps paradere i Byens Gader som en betroet Kongevagt.

Men opefter i Befolkningen kan det nok siges, at Livjægerne hurtigt skuffede de Forventninger, hvormed de straks blev modtaget. Hertil bidrog ikke mindst, at der imellem Livjægerne befandt sig adskillige mindre heldige Personer. Det kom straks for Dagen i en Retssag, som her kortelig skal omtales.

En Nat ved Totiden, midt i Februar, stod tre Venner, cand. jur. Anders Hvass, cand. jur. Lund og Overretssagfører Phister paa Halmtorvet (Raadhuspl.) og passiarede. Som de stod og talte, kom de pludseligt til at smile ad en Livjæger, Allan de Nully Brown, der ledsaget af en Dame, Frøken Alexandra Andersen, kom anstigende i fuld Livjægeruniform med Suppeterrin paa Hovedet og Slire ved Lænd.

Hr. de Nully Brown, som ønskede at tages alvorligt, følte sig krænket og yppede Klammeri med Herrerne, hvorunder han trak sin Dyrendal og huggede vildt i Luften med den. Hr. Lund, der vilde berolige ham, kom derved til at skære sin Haand paa Sablen, saa der flød Blod.

Fra alle Sider stimlede Folk til, tog Parti i Striden og raabte og skreg, men forinden nogen endnu var gaaet over til egentlige Haandgribeligheder, indfandt Politiet sig, og samtlige de nævnte Herrer og Dame bragtes til den daværende Politistation paa Graabrødre Torv.

En længere Forhandling førtes paa Stationen og fortsattes i to Møder i den offentlige Ret. Af de udførlige Referater, som Bladene bragte, vil det være nok at anføre de sidste Linier:

»Assessor Andræ foreslog nu at ordne Sagen i Mindelighed, men Hr. Brown forlangte Dom. Ja, naar De endelig vil have Dom, sagde Assessoren, saa maa jeg tage Hensyn til de forudgaaende Begivenheder (bøjer sig over Protokollen). De har været her tre Gange før. Ikkesandt?

Hr. de Brown nikkede bifaldende.

De har én Gang faaet en Mulkt paa 15 Kr. for Gadeuorden.

Hr. de Brown nikkede atter med et erindrende Smil.

Assessoren fortsætter: De har én Gang faaet en Bøde for Beruselse og for at have forfulgt en Dame.

Overvældet af Minder bad Hr. de Brown nu om Rettens Tilladelse til at afgøre Sagen i Mindelighed. Munterheden blandt Tilhørerne var da saa tydelig, at den næsten krænkede Rettens Værdighed«.

— Kort Tid efter oprandt Livjægerkorpsets længe i Forvejen forberedte Festdag, der skulde have Karakteren af en kongelig Indvielse. Prinsesse Marie, som endnu ikke syntes fortrolig med Forholdene i Landet, havde broderet en Fane, som hun højtideligt vilde overrække Korpset paa Kongens Fødselsdag d. 8. April.

Denne Faneoverrækkelse gav Anledning til en voldsom Bataille mellem Politiken og de konservative Blade og endte med en regulær Belejring af Politiken's Hus i Integade, Forsøg paa Vold mod Hørup, Udfordring til Duel og Fængselsstraf paa Kristianshavn.

Overrækkelsen af Fanen, der udførligt skildredes af »Signe«, havde samlet et første Klasses Premièrepublikum paa Slotspladsen ved Amalienborg. »Hornfiskene«, som de grønne Krigere kaldtes, viste sig paa Pladsen, tappert anførte af en gammel Oberst, der under Opmarchen vejrede en Kammerherretitel, som heller ikke udeblev. Glansfuld blev denne Opmarch, der paa engang afslørede fine strategiske Evner og gav Plads for smaa pudsige Episoder. Saaledes forvildede en Hund sig ind mellem de grønne Ben og var et Øjeblik paa Nippet til at vælte fire fem Hornfisk. Da dette paagaende Dyr af tililende Politibetjente blev draget ud i Dagslyset, viste det sig at være en 8 Tommer lang Silkepudel! Paa Opmarchen til Slottet satte de Grønnes Orkester i med fuld Musik, men denne standsede brat: Skindet paa den store Tromme revnede med et Knald, saa Oberstens Rosinante forskrækket satte i Galop. Efter denne Optakt, der var saa meget nydeligere gennemført, som den var improviseret, steg Ober-

sten med en mægtig Buket i Haanden op i Slottet, hvor han — om man tør tro »Signe« — med nogen Vanskelighed holdt en Tale paa Fransk. Det værste Besvær havde han med Verberne, som han bøjede efter Grammatiken: »Jeg overrækker, han og hun overrækker, vi og I overrækker og de overrækker«. Prinsessen smilede og takkede paa Dansk, hvorefter Obersten snublede i Sablen og udtalte: Jeg takker, han og hun rapper, vi og I pakker og de hakker — — — Prinsessen smilte paa ny. Nu forstod hun, at hun ikke havde behøvet at lære det danske Sprog.

Paa Slotspladsen var Trængselen imedens livsfarlig, klemt flade som Rødspætter bevæger Hornfiskene sig ned ad Gothersgade, hvor Obersten tilsidst studser ved et uhyggeligt Syn: En Skrædermester, der nyder Formiddagskaffen for aabent Vindue, kaster i Overgivenhed et Stykke hvidt Sukker ned til Krigerne. Den gamle, ædle Militær kan ikke overleve denne haanlige Optræden af en Mand, hvis Sidevaaben er en Synaal. Han sporer sin Hest og konjugerer: »Vi flygter, I flygter, de flygter — og jeg er brødflov og længes efter Frokosten. Adjøs!«

Alt dette var en stor Kommers, der morede Byen. Men i den brede borgerlige Befolkning skabte dette Foraar 1886 en politisk Harmen, der ved enhver tilfældig Anledning gav sig stærke Udslag. I 1877 havde Uenigheden mellem Folke- og Landsting for første Gang hindret en regelmæssig Finanslov, men Estrup havde dog dengang indskrænket sig til at tage »de nødvendige løbende Udgifter efter de hidtil gældende Regler«. Det skærpede Provisorium af 1885 derimod gik ud paa

»at opkræve de bestaaende Skatter og Afgifter og foreløbig at afholde de til Statsstyrelsens forsvarlige Førelse nødvendige Udgifter.«

I det følgende Aars Provisorium (af 20. Marts 1886, offentliggjort i Berl. Tid. 3. April) fandtes da ogsaa saakaldte »Nybevillinger« (bevilgede af Estrup) t. Eks. 1.285,000 Kr. til Oversvømmelsen ved Garderhøjfortet. Denne Udvidelse af Provisoriet paa en Tid, da Berg sad i Blegdamsvejens Fængsel, vakte rundt om i Landet en Harme, der øgedes ved flere Lejligheder, som da Borgerrepræsentationen nægtede Byens Fattigfolk en Understøttelse, men bevilgede 1000 Kr. til Livjægerne.

Under dette blev Sproget i Bladene voldsomere, og Aften efter Aften samledes Folk til Møder, hvor Talerne brugte stærke Ord. Det mest bevægede af disse Møder var det, der holdtes i den nyopførte Cirkusbygning d. 1. Maj 1886. Da Dagen nærmede sig, forsøgte vel Politidirektøren, Hr. Crone, at forhindre Mødet, idet han i en Skrivelse meddelte Forpagteren Hr. de Fine Mathiesen, at Lokalet ikke maatte benyttes til politiske Sammenkomster. Men da der paa dette Tidspunkt var solgt 3000 Billetter, og da Kongens Foged, Hr. Birch, lovede at stille sig til Disposition for Lejeren, trak Hr. Crone i Land, blot at han dog forbød Tobaksrygning!

De 3000 Pladser blev taget med Storm, og da Dirigenten, Folketingsmand Schøttz, bød Velkommen, udtalte han sin Glæde over, at Cirkusbygningen nu politisk skulde indvies af det københavnske Frisind. Under stærk stigende Bevægelse i Forsamlingen talte derefter Octavius Hansen, Kapt. Rambusch (om Spørgsmaalet »Hvad skal

Gruppebillede af Venstres 5 Førere under Forfatningskampen. Øverst fra højre F. Bojsen og Sofus Høgsbro, i Midten Christen Berg, fornedet V. Hørup og Holstein Ledreborg. Op gennem Firserne blev dette Billede solgt i Tusindvis; det hænger endnu paa Landet, indrammet, i mange Hjem.

det nytte?«), Kapt. Dinesen (Boganis), Hørup, Prof. Steen, N. Neergaard og Folketingsmand Harald Holm. Hørup begyndte med at sige til Rambusch: »Hvad nytter Deres Sagkundskab Dem, naar De ikke kan sige os, hvad det skal nytte«. Disse Ord tog stærkt Bifald, men voldsomme Protester hørtes spredt i Salen mellem Bravoraab, da Hørup i sin næste Sætning erindrede Rambusch om »de blodige Strimer«. Mange Højremænd befandt sig i Forsamlingen, og det er vanskeligt at

beskrive deres Vrede. En ældre velklædt Herre, der lænede sig til Referentlogen, blev saa rasende, at han fik Krampeslag og rullede ned imellem Referenterne. Vi lagde ham paa en Overfrakke, og da han bed, stak vi ham en Blyant mellem Tænderne; imens steg Vreden i Forsamlingen til fuldkomment Raseri.

Mødet d. 1. Maj gav Anledning til en Pressekampagne, der fra Dag til Dag tog til i Skarphed, og at man ogsaa nu begyndte at slaa løs med Næverne, erfarede jeg en Aften, da jeg tilfældig overværede en Forestilling i Cirkus Renz.

For som jeg fredelig sad og saa paa Hestene fra min Plads, kom en af Inspektørerne i Cirkus, Hoffmann, op imod mig og begyndte til almindelig Overraskelse for alle nærmestsiddende at tampe løs paa mig. Det uvante i Situationen overraskede mig i den Grad, at jeg endnu ikke havde faaet slaaet igen, før en Herre, der sad paa Rækken nedenunder, tildelte Hoffmann en Kindhest saa eftertrykkelig, at han trillede. Alle rejste sig, Musikken tav og Forestillingen blev afbrudt. Pludseligt hørte man da i Spektaklet en Stemme raabe: »Han er fra Politiken a'. Slaa ham ned!« Det kogte i Cirkus i dette Øjeblik, det susede i Luften med knyttede Næver, men bortset fra enkelte Knubs og Stød blev jeg dog uden egentlig Overlast trængt hen til en af Udgangene, hvor Hohlenberg, en kendt lang Figur fra Strøget, fløj løs paa mig med rasende Skældsord. I det samme indfandt to Betjente sig og eskorterede mig ud paa Gaden, hvor Udsmidningen gav Anledning til et større Opløb.

Den Artikel, »Berideruvornhed«, der Dagen efter, d. 14. Maj, stod i Politiken, var skrevet af

Hørup. Udarbejdelsen havde voldt ham meget Bryderi. Han rettede og skrev og skrev om igen saa længe, at Bladet kun i sidste Øjeblik naaede at komme med Posten. Anledningen til Overfaldet blev aldrig rigtig opklaret, ihvorvel det viste sig, at Hoffmann var Fader til to Artistinder, som Politikkens Anmelder havde omtalt køligt men ikke uvenligt. Forresten sagdes det, at gamle Renz nu og da — som Ekstranummer paa Programmet — lod Hoffmann gennemprygle en prøjsisk Redaktør.

Personligt var jeg dybt krænkede, og i Særdeleshed ærgrede det mig, at Hohlenberg med svingende Knytnæve havde raabt mig ind i Øret: »Respekt for Kongens Jægere, Knaldidiot!« Jeg var ophidset og skrev Artiklen »Det krøllede Lomme-tørklæde«, som Hørup dog nægtede at trykke. Men Uheldet vilde, at Nansen fandt Artiklen i Papirkurven og fik Hørup til at forandre sin Beslutning. »Det krøllede Lomme-tørklæde« (Livjægerfanen) stod i Bladet d. 15. Maj om Morgen, og om Aftenen blev der Optøjer foran Politikkens Hus.

Vi havde fra Morgenstunden bemærket Vagtposter, der til Rædsel for gamle Thrane blev opstillede i Integade, ligesom vi noget senere ved Besøg af skumle mistænkelige Personer havde Formemmelsen af, at et eller andet forberedtes. Nu saa vi om Eftermiddagen flere kendte Livjægere spankulere op og ned ad Østergade og samle sig ved Politikens Hjørne, som de lidenskabeligt betragtede. Samtidigt bredte Rygtet sig om et Krigsraad der afholdtes i »Avisen« paa Hjørnet af Østergade og Pilestræde.

I Løbet af Aftenen modtog vi paa Bladet Besøg af mange Venner, bl. a. af Georg Brandes, der,

som han sagde, var drejet om ad Lille Kongensgade. Han mødte bevæbnet med en Pistol af interessant antikt Udseende, og da den efter hans Paastand var ladet med Kugle, betragtede man den fra alle Sider med Uro. Flere og flere Mennesker stillede op paa Gaden, hvor Vognfærdselen tilsidst standsede; Medlemmer af den liberale Vælgerforening og Fremskridtsklubben ankom, bevæbnede med Paraplyer og Stokke. Studentersamfundet, der ogsaa ønskede at deltage i Forsvaret, havde sendt en foreløbig Delegation paa tre Medlemmer, der dog nærmest vakte Munterhed. Det var tre blege 18 aarige Studenter, som i Følelsen af deres dumdristige Adfærd allerede rystede af Skræk.

Ved 11 $\frac{1}{2}$ Tiden om Natten myldrede Gaden af Mennesker, hvorimellem de ledende Livjægere Faaborg, Gustav Brock og Geersdorff. Hørup var nu færdig med sit Arbejde, og langsomt snoede Følget sig ned ad Politiken's smalle Trapper og fyldte Integade. Sidst kom Hørup og hans Medarbejdere, der var bevæbnet med Brevpressere og Metalfødder til Petroleumslamper. Endnu havde ikke alle indordnet sig i Toget, før det kom til Sammenstød med en Flok Livjægere, der beherskede den anden Side af Gaden. Men derefter fortsatte Toget i nogenlunde Orden henad Østergade, Købmagergade, Kultorvet, Frederiksborggade, hvor det overalt vakte Forundring. Fire Politibetjente, der gik i Spidsen, bemærkede ikke, at en Medarbejder ved Avisen blev kastet ud af Rækkerne, og at det flere Gange kom til Klammeri med Livjægerne paa Fortovet. Det anselige Følge, i hvis Hale flere Drosker fulgte, drejede med en

næsten militær Holdning ind i Nørresøgade, hvor Hørup havde sin Bolig. Tililende Betjente vilde afspærre Gaden, men dette lykkedes ikke. Hørup blev fulgt til Dørs, og alt vilde hermed være endt i Fred, om der ikke fra Toget havde lydt et kraftigt »Leve Hørup!« og samtidigt fra Livjægerne ude mellem Træerne et »Ned med Landsforræderen!« I alle Ruder blinkede nu Lysene, og efter at der var blevet raabt Hurra og pebet, opstod et livligt Slagsmaal, hvorunder Politibetjentene tumlede omkring i Mørket mellem de stridende Grupper, der havde vanskeligt ved at skelne Ven fra Fjende.

Omsider ophørte dog dette Slagsmaal, og Politiet medtog en Herre, der havde pryglet Gustav Brock. Omkring den anholdte samlede sig en skrigende og hujende Flok, som med Forvalter Blauenfeldt i Spidsen paakaldte Politiets Bistand. Uroen var dog nogenlunde stilnet af, da syv »Lyseblaa« (Gendarmer) med Geværer og Chacot i stiv Takt marcherede hen og stillede sig som Æresvagt ved Hørups Gadedør.

Dette skete Natten til Søndag den 16. Maj og gav Anledning til en yderligere ophidset Bladkampagne, der endte med, at Livjæger Viggo Prosch udfordrede Hørup til Duel. Hørup sendte Brevet til Politidirektør Crone med følgende Skrivelse:

Hr. Etatsraad Politidirektør Crone. K. DM.

I Sammenhæng med de Trusler og Ophidselser til personlige Overfald, som i forskellige Blade har været rettede imod mig i de sidste Dage og som — hvad der vil være Hr. Etatsraaden bekendt — har ført til truende Opløb udenfor Politikens Kontor, er der idag bragt mig hoslagte Kartel i Huset.

Jeg anser det for rettest at tilstille Dem dette til videre Foranstaltning efter Deres gode Skøn, idet jeg dog tilføjer, at der ikke fra min Side gøres nogen særlig Paastand mod den mig ubekendte Person, der har underskrevet samme.

Ærbødigst

V. Hørup.

At Hørup saaledes sendte Hr. Prosch's Udfordring til Politidirektøren gav Anledning til de stærkeste personlige Angreb, han i dette Foraar var Genstand for. Længst ude laa som sædvanlig Frederik Hansen, der efterhaanden arbejdede sig op til en fuldkommen Delirium. Hørup havde ingen Forstaaelse af Ære, han var fejj, han løb, en Pjalt! Det var Raabet, og Ekkoet svarede som en Selvfølgelighed tilbage: Se til Frederik, han springer ud af Buret som en Panter!

Under disse Forhold laa det nær for mig, der ogsaa daglig blev æreskændet i Avisen, at sætte Frederik Hansens Mod paa Prøve. En Pennefejde kan være af den Art, at en korporlig Afgørelse melder sig som uundgaaelig. Desuden fandt jeg — og finder — at Pressens Mænd nærmest bliver komiske, i Fald de ikke i Diskussionens Hede kan tænke sig at forsvare Standpunktet med Kaarde i Haand.

Derfor sagde jeg til Hørup, at jeg vilde udfordre Frederik Hansen, og da han forbød mig det, indgav jeg min Demission og forlod min Plads. Samme Aften havde Frederik Hansen mit Kartel og saa sig i den ubehagelige Nødvendighed at skulle sende det til Crone og altsaa kvalificere sig selv til samme Uforskammetheder, hvormed han netop havde overdænget Hørup. Det gik Avisens Trommeskind som Livjægernes. Det revnede, og det

saa ubestrideligt, at alle kunde se det og more sig derover. Under Overskriften »Duellanten« bragte Politiken Dagen efter følgende Artikel:

»Duel« — »Æresoprejsning« — »alvorlig Tugtelse« — »ingen ærekær Mand finder sig i« — »villig til at staa til Ansvar« — »fejg Kryben i Skjul« — »danske Æresbegreber« — »Mod i Brystet« — »Hjærtet i Bukserne«: alle disse Bravader og Opæggelser er kun et sparsomt Udvalg af de Skryderier, hvormed Avisens Redaktør i den sidste Tid afvekslende har hidset og haanet Officerer og Livjægere til at begaa Dumheder overfor Politikens Redaktion.

Saa fik han i Forgaars den skønneste Lejlighed til at give de forsagte et glørværdigt Eksempel og gaa i Spidsen for at vise, hvordan danske Mænd værner egen Ære og modigt tager Følgerne af at krænke andres.

Politikens Medarbejder, Hr. Cavling, begav sig nemlig i Torsdags, efter at have fratraadt sin Stilling ved Bladet for at kunne optræde fuldstændigt som Privatmand, op paa Avisens Kontor og overrakte Hr. Frederik Hansen en motiveret Udfordring. Hr. Cavling følte sig fornærmet baade paa egne Vegne og paa Hr. Hørups, hvem han ærede som sit Partis Fører, og hvem han ikke vilde finde sig i blev insulteret. Efter Avisens tidnok hævdede Principer ansaa Hr. Cavling det for givet, at en Afgørelse for deres Mellemværende som af ham saaledes foreslaact, øjeblikkelig vilde blive akcepteret af Hr. Hansen, og udbad sig derfor kun Meddelelse om, naar det nærmere fornødne kunde arrangeres.

Hr. Hansen var forhindret i at svare i Øjeblikket og efter formodentlig at have raadført sig med Kok, Knauer, Buntzen og andre danske Æresborgere, sker igaar det vidunderlige, eller ganske naturlige om man vil, at den storeskrydende, duelfordrende æreskildne Ordfører for Højres Klopfægttere, med en flov og usand Forklaring i sit skidne Blad trækker Poterne til sig og afslaar Udfordringen.

At der forelaa Fornærmelser i tilstrækkeligt Omfang baade mod Hr. Cavling og Hr. Hørup til efter Avisens Doktriner at begrunde en Duel er lige saa overflødigt at fastslaa, som det for alle Tider vil være tilstrækkeligt denne ene Gang at betegne Hr. Hansen som den fladeste og sølleste Dumrian, der har ladet sig føde til et Mandfolk.

Alle hans fede Ord hænger ham nu ud af Halsen som Tungen paa en ihjelsparket Spædekalv. Hvis han nogensinde oftere vover at oplade sin Mund om Duel, vil selv den mest lammehjærtede Højremand skynde sig at bede ham lukke den.

Nu kogte Højrebladene over. Dagen efter udsendte de følgende i sin Karakter vistnok enestaaende Erklæring:

Paa given Foranledning tilkendegiver vi undertegnede Redaktører, at vi af nærliggende Grunde ikke ser os i Stand til for de af os ledede Blade at modtage Indbydelsér til Festligheder eller lignende, til hvilke der af Vedkommende samtidigt er sendt Indbydelse til Bladet Politiken.

C. Carstensen.

P. C. Grove.

Frederik Hansen.

H. R. Hiort-Lorenzen.

E. Manicus.

Som man ser, er Fædrelandet ikke med i denne Henvendelse til Offentligheden, men Carl Ploug skrev i en ledende Artikel for egen Regning:

»Saalænge der er Folk, hvis Begreber om Ære og Skam er i den Grad udviskede, at de kan holde et saadant Blad (som Politiken) staar det ikke i den øvrige Presses Magt at faa det til at ophøre. Det vil først ske, naar det gaar op for Publikum, at *der sker Politiken's Holdere altfor stor Ære, hvis ordentlige Folk spytter dem i Ansigtet.*«

For Livjægerne havde Kampagnen den Virkning, at de var blevet latterlige og faktisk ikke mere turde vise sig i Uniform paa Gaden. De bedre unge Mænd, der i god Hensigt havde indmeldt sig i Korpset, meldte sig ud igen, og de, der blev tilbage, kunde kun bidrage til en hurtig Oplosning. Hvad mig angik, fik jeg en Uges Fængsel for mit Duelforsøg, der fra anden Side indbragte mig megen Paaskønnelse. Selv var jeg klog nok til ikke at tage dette Livjægerpostyr alvorligt. Det

faldt mig saa meget lettere, som helt andre Spørgsmaal beskæftigede mig. Vinteren havde været streng i København. Der var ingen rationel Understøttelse for Fattige, og i 10 Artikler (»Nøden«) skildrede jeg, hvad jeg personlig havde set paa Nattevandringer i de fattige Kvarterer, og disse Skildringer vakte en ualmindelig Opsigt. Jeg modtog Breve rundt om fra Mennesker, der øjensynligt ikke hørte til Politiken's daglige Læsere, og det er senere blevet sagt, at Filantropien ved denne Lejlighed knæsattes i den københavnske Presse; sikkert er det, at den senere ofte skabte en Kappelstrid, der forenede alle Blade i en god Gærning og vel ogsaa virkede forsonende i Dagens Strid. En anden lille Erfaring gjorde jeg i disse Dage: Kvindens letvakte Interesse for Spørgsmaal, der ligger inden for hendes Følelsesomraade. De gamle Blade regnede udelukkende med Mandfolk, skønt Kvinderne dog, i alt Fald Kvinderne af Overklassen, har mere Tid til Bladlæsning og, bortset fra det politiske, har en stærkere almen Bladinteresse end Mændene.

Nu ansattes jeg efter mit eget Ønske som Politiken's rejsende Korrespondent med Bopæl i Paris. Min første Rejse gjaldt med kort Varsel München, hvor Kong Ludvig af Bajern under mærkelige Omstændigheder havde begaaet Selvmord. Det var betegnende for Bladforholdene herhjemme, at Dagbladet, der værdigede at omtale min Rejse, fandt den skabagtig og sagde: »Han kommer nok hjem«.

Efter at jeg fra München havde skildret Kong Ludvigs gaadefulde Tragedie, rejste jeg til London, hvor Gladstones Homerulelov i Forsommeren

1886 fremkaldte en Valgkamp, der var uden Side-
stykke. Jeg hørte Gladstone tale og fulgte ham i
dyb Beundring fra By til By. Ofte fremkaldte han
modsætningsvis Erindringen om Bismarck. At
have hørt disse to Statsmænd og selv at kunne
stille dem Side om Side, gav mig en Nøgle til For-
staaelse af de dybe afgørende Egenskaber i Ver-
dens to største Folk.

Jeg hjemsendte en Række Skildringer fra denne
Valgkampagne og ud ad Efteraaret vendte jeg til-
bage til Paris.

NED MED ESTRUP

Det var i Vinteren 1886—87, at George Boulanger, den populære General og Krigsminister, truede Ordenens Opretholdelse i den franske Republik. Midt under denne revolutionerende Bevægelse, der frembød et enestaaende Bladstof, og heldigvis heller ikke blev til andet, bad »Politiken« mig komme hjem. Jeg rejste og læste undervejs i tyske Blade, at Estrup havde opløst Folketinget og udskrevet Valg til d. 28. Januar 1887.

Der var til Valgdagen et Par Uger, og i »Politiken« arbejdede allerede Valgmaskinen for fulde Sving. Højre, som tørstede efter at oprette Nederlaget ved Valget i 1884, havde øjeblikkeligt kastet sig ind i en Valgbevægelse, der prægedes af komplet Ligegladhed for Midlerne og en fast Tro paa at tage København.

Danmarks Mussolini, Forstmand, Landmaaler, Godsejer og Politiker Jacob Brønnum Scavenius Estrup, Ejer af Kongsdal ved Holbæk og Skaføgaard ved Randers, regnede formodentlig med nogen Træthed i »Det forenede Venstre«, som dengang omfattede baade moderate og radikale Venstremænd. I 8 Aar havde han opløst 6 Gange; det var da i god Overensstemmelse med hans Sædvane, naar han nu skred til en ny Opløsning, endda han kun raadede over 19 Højremænd i det af 102 Medlemmer bestaaende Folketing.

Hørup og E. Brandes holdt Møder i Valgkre-

sene, og automatisk overtog Nansen og jeg den daglige Ledelse af Bladet. Byen var i mægtigt Opør, og fra Provinsen modtog vi Visitter af Foreningsformænd og politiske Tillidsmænd, der især kom for at faa en Taler med ud i Kresen og for selv lejlighedsvis at profitere lidt af Redaktionens velovervejede Raad. Antagelig havde Nansen og jeg ikke ladet det skorte paa god Vilje i saa Henseende, men Bladet skulde passes, og helt let faldt det ikke i de smaa Stuer, hvor støjende Sjællændere og tavse Jyder tog Plads og dampede som Tærskæværker. Man bogstavelig talte tilsidst røg os ud af Hulen, og for mit Vedkommende blev det i Iversens Kaffehus i St. Kongensgade, jeg ved en stimulerende Kop Java anslog Instrumentet til den noksom bekendte Opsang: »Ned med Estrup!«

Det første Vælgermøde, jeg overværede, var i »Femte«, den store Nørrebrokreds, hvor Ryssel kæmpede mod P. Holm. Ryssel var en tungere Person, der drev en lille Herreekviperingshandel i Griffenfeldtsgade og som Paaskønnelse havde faaet overdraget Trykningen af Statsbanernes Billetter. Hans Modstander, P. Holm, socialdemokratisk Skrædermester, optraadte med en vis ydre Fornemhed, der ikke forringedes ved, at han paa Grund af ringe Højde forlængede sig med en anseelig høj Hat. Efter en voldsom Valgkamp i 1884, tog han den store Kres fra Goos. Nu kæmpede han som en rasende for at bevare den, men Højre satte saa voldsomt ind paa ham, at man næsten maatte regne med hans Fald.

Mødet blev holdt i Rømersgades overfyldte Festsal, hvor Socialisterne i Spænding afventede Rysseles Komme. Heldigvis viste han sig ikke. Han

var ellers blevet slaaet fordærvet. Nu skete der ikke andet, end at hans Udeblivelse vakte en uskadelig Indignation.

Behageligt beroligende virkede under disse Omstændigheder Højesteretssagfører Octavius Hansen, Formanden for Den liberale Vælgerforening og Leder af det københavnske Venstre. Han var en Mand, der optraadte med værdig ydre Holdning, præget af en alvorlig Myndighed, men da han ubestrideligt var lidt vidtløftig og aldeles savnede Sans for Humor, blev han ofte trættende. Mærkeligt nok var det, at »Octavius«, hvis Anskuelser i al Almindelighed var udpræget konservative, af Højre betragtedes som en lille Robespierre.

— En af de Krese, der under dette Valg omfattedes med særlig Interesse, var 4. Her opstillede Oppositionen Gustav Philipsen, der siden 1880, med anerkendt literær Dygtighed, men ikke med særlig merkantil Evne, drev en Boglade og Forlagsforretning paa Højbroplads. Som Borgerrepræsentant og frisindet Akademiker stod han i Gruppe med Arbejderne, men det var ikke foreneligt med hans udprægede Selvstændighedsfølelse at indrullere sig i det politiske Socialdemokrati. Han ejede ingen Sans for Dogmatik og havde ikke saa meget erhvervet sig sin sociale Opfattelse hos Karl Marx og Engels som hos Bernhard Shaw og Sidney Webb. Gustav Philipsen blev staaende i den fabiske Nølersocialisme, og Udviklingen gik imens sin Gang. Selv sagde han, at han blot ønskede en Plads i Skyggen for Intellektualismens Fane, men det var ikke Sandheden om hans Formaal. I Virkeligheden havde han fra sin tidligste Ungdom ønsket sig en Plads i Kamplin-

jen, og endelig i Dag naaede han sine Ønskers Maal. Nu havde han brudt med alle Hensyn og stillede sig i 4 Kres mod Nationaløkonomen William Scharling, Professorpartiets ansete og vel nok mest betroede Politiker.

Philipsens første Møde, hvortil kun Vælgerne havde Adgang, blev afholdt i Hotel Phønix og lignede ikke andre Vælgermøder. Forsamlingen var foruden af Grosserer-Societet og Akademi væsentligt præget af den frisindede Aandskultur, som Indbyderen repræsenterede. Philipsens ydre Personlighed, der lige saa lidt svarede til hans Begavelse som til hans Ærgerrighed, lagde ham straks ved det første Møde Hindringer i Vejen. Et Øjeblik Usikkerhed og Standsning i Foredraget gav hans Modstandere Anledning til at le ad ham, men da han tog sig sammen og fortsatte, varede det ikke længe, før de hørte ham. Hans timelange Tale vidnede om en aandelig trænet Mands nøje Kendskab til de politiske Spørgsmaal. Han talte sig efterhaanden op og sluttede: Deler De mine Anskuelser, saa vælg mig. Deler De derimod Regeringens Anskuelser, skal De ligesaa lidt vælge mig som Prof. Scharling. De skal slet ingen vælge (Bifald). Hellere den rene skære end den maskerede Absolutisme. Hellere Frederik den Sjette end Estrup (Hyssen og Tilslutning).

Det var Gustav Philipsens første Optræden som Politiker. Han stillede sig fremdeles i den samme Kres mod Scharling 1890, 1892, 1895, og endelig slog han ham i 1898; Philipsens betydende Plads blev dog ikke i Rigsdagen, men i Byens Magistrat.

Som Dagene gik, voksede Travlheden i Redaktionen, og det blev vanskeligere og vanskeligere

for Nansen og mig at holde Hovedet oven Vande. Det meste i Bladet beroede paa Tilfældigheder, og snart det eneste Lyspunkt i Dagens Oplevelser var et Besøg af Hørup, der med det samme skrev et Par politiske Artikler. Vi havde i Integade vort eget Sæteri paa Kvisten, men Bladet blev trykt i Gothersgade. Om Natten ved 2-Tiden maatte man da bære Formen ned ad de smalle Trapper og lægge dem i en Trækvogn, der ad Lille Kongensgade og Kongens Nytorv naaede Rasmussen & Olsens Trykkeri. Jeg fulgte som Regel Vognen. En vred Højremand kunde med et Spark have væltet den og ekspederet hele Dagens Indsats ned i Rendestenen. Bedre var et stort Blads Fremstilling ikke tilrettelagt her i Staden i Aaret 1887.

— Grosserer Christopher Hage, der i 1881 var blevet valgt i 7. Kres som liberal Højremand og i 1884 som liberal Løsgænger, stillede sig nu i samme Kres som renlivet Venstremand. Han havde til sit første Møde i Kæden ved Kort indbudt Kresens Vælgere uden Hensyn til Partiopfattelse, og nu paa Mødeaftenen bemærkedes mange fremragende og kendte Mænd, der ikke blot fulgte Hage med Interesse, men tog Del i Bifaldet for ham, selv om de ogsaa under Foredraget havde afbrudt ham med Tilraab, der tog Sigte paa hans Fortid som liberal Højremand.

Disse Tilraab samledes hen mod Mødets Slutning af en Tilstedeværende, Redaktør C. Carstensen, der var kommet for det samme og udtalte:

»Maa jeg paa Baggrund af Deres Foredrag, Hr. Hage, spørge Dem, hvorledes De i sin Tid kunde

stille Dem som Højremand paa Falster? Og hvorledes kunde De i sin Tid opfordre til Dannelsen af Højres Arbejds- og Vælgerforening?»

Der blev Tavshed i Salen, og Hage rejste sig og svarede:

»Jeg skal gøre Rede for, hvordan jeg mellem 1877—87 fra Højremand er blevet Venstremand. Det ligger deri, at jeg er blevet 10 Aar ældre, at jeg har lært af Udviklingen, og at jeg har set, at Ministeriet Estrup ikke kæmper for Fædrelandet, men for Magten. Vend Deres Blik ud i Europa, Hr. Carstensen, og De vil se, at én Slags Mennesker gaar fra Højre til Venstre, det er dem, som følger med Tiden. Men ét er at gaa fra Opposition til Magten; et andet er at gaa i modsat Retning. Spørg blot dem, der hviler blødt paa Magtens Pude«. (Bifald). Hage havde en sjælden Evne til at føre Vælgerne over paa sine Synspunkter. Hans lidt hæse Røst ejede de hemmelige Klange, der fortryller Menneskene, og dette desto stærkere, som de her støttedes af personlig Charme, Veltalenhed og Forstand.

— Det vakte en ualmindelig Glæde i Venstre, da det rygtedes, at Chr. Hostrup vilde stille sig i 3. Kres mod General Tvermoes. Herman Bing, den tidligere Venstrekandidat i Kresen, anbefalede paa det varmeste den populære Digter, der siden 1881, da han forlod Hillerød, havde levet som Pastor emeritus paa Frederiksberg. Iøvrigt havde han ved denne sin aabenlyse Tilslutning til Partiet Venstre vakt Vrede mellem en Del af sine Venner, de gamle Grundtvigianere, der her som andet Steds fornægtede Grundtvig for at tækkes Estrup.

Der herskede en festlig Stemning i Blanchs store Sal d. 19. Januar 1887, da den gamle Digter med de lange tynde Lokker holdt sit første Vælgermøde. Studenter med røde Skærf fungerede

De sidst ankomne Tilhørere.

(Dette og de følgende Valgbilleder fremkom i Illustreret Tidende for den 23. Januar 1887, tegnede af den unge Kunstner Alfred Schmidt).

som Ordensmarskaller og modtog Hostrup, da han ledsaget af sin Hustru møjsommeligt banede sig Vej til Talerstolen. Nu rejste Herman Trier sig op og sagde: »Hostrup hører til dem, der vakte det første Frihedsliv i Danmark, men ikke til dem, der alt for snart frygtede for Konsekvenserne. Han blev ikke angst, da han gensaa Ungdomsdrømmens virkelige Billeder.«

Nu traadte Hostrup frem i Lyset, og der rejste

sig et bragende Bifald, som varede Minutter. Digteren stod et Øjeblik, saa sagde han med sit kønne Smil: »Efter denne Modtagelse behøver jeg vist ikke at præsentere mig. Jeg synes at være kendt.« (Ja! Bifald). Derefter holdt han et Fore-

Kandidaten.

drag, der varede en Time og fængslede til sidste Ord. Hostrup præsenterede sig som Patriot, Forsvarsven og Kristen, og da han nærmere havde belyst enhver af disse Egenskaber, gav Forsamlingen ham stærk Tilslutning. Under endeløse Hurraraab maatte den fejrede Digter vise sig Gang paa Gang. Tilsidst forsøgte han at takke, men Ordene forsvandt under Forsamlingens stærke Handklap. Alle rejste sig og sang begejstret Hostrups Grundlovssang, der i 1877 var hans Hilsen til Estrups første Provisorium.

Saa ophidset som Stemningen var, kunde det ikke undgaas, at Højrebladene faldt over Hostrup, Professor Matzens Blad, »Avisen«, skrev:

»Hr. Hostrup var engang en vakker Vise- og Lystspildigter. Hr. Hostrup var senere i grundtvigske Krese en afholdt Præst; men nu er Hr. Hostrup en gammel Pensionist, aandelig affældig, og en saadan »*abgedankter Soldat*« vover man at kalde en værdig Kandidat til Folketinget!«

Det var imidlertid en uklog Valgpolitik at insultere en Mand som Hostrup. »Avisens« Angreb paa ham vakte almindelig Indignation.

Nansen og jeg var imedens blevet svært medtagne af Nattevaagen. Vi søgte en Journalist til Hjælp de sidste Dage, og da det knob haardst, fik vi uventet én, der ikke hørte til de almindelige: Georg Brandes! Valgbevægelsen syntes at interessere ham, han havde i disse Dage ofte aflagt os Besøg, og da vi bad ham skrive et og andet, slog han ikke blot til, men eksploderede af vild Arbejdslyst. Det var fortræffeligt. Værre var det, at der i Gnistregnen om hans Artikler forekom Detonationer, som Justitsminister Nellesmann næppe kunde overhøre, og som krævede, at vi maatte bremse ham. Det var selvfølgelig ikke lige at løbe til. »Vi er ude at svømme,« sagde Nansen, »vi maa lægge Sukker for ham«. Og Nansen, der ejede en mærkelig stilfærdig Sikkerhed i Forholdet til andre Mennesker, fik G. B.s Tilladelse til at »tilrettelægge« et Par af hans Artikler, der dog alligevel forblev temmelig pebrede. G. B. kom nu hver Eftermiddag hen i Integade, usædvanlig oplagt, glad, vittig, ondskabsfuld og drilende, men ofte opdragende i sine Drillerier, et enestaaende begavet Menneske, letpaavirkeligt, uberegneligt, Geni og Barn.

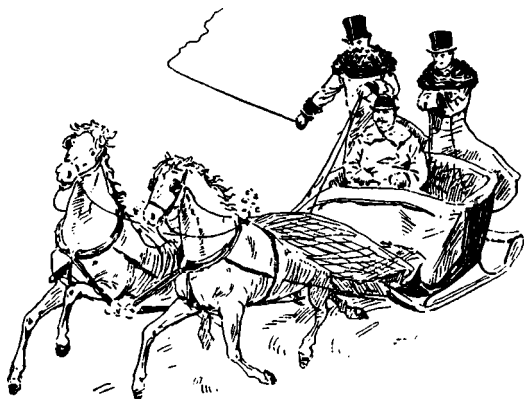

Tilhørere.

En Aften undervejs til Kapt. Fischers Vælger-

møde i Kæden, mødte jeg ham paa Kongens Nytorv, og da han hørte, hvorhen jeg gik, sagde han: »Jeg havde ogsaa tænkt at gaa til Mødet. Jeg er en god Ven af Fischer.«

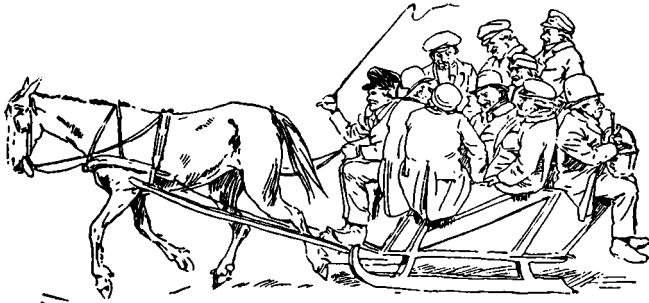
Vi gik gennem St. Kongensgade, og Brandes begyndte at tale om »Der var engang« — som et Par Aftener forinden havde haft *Première* paa

Fra Landet: Herremanden kører til Valgbordet.

Det kgl. Teater, — og at fortælle Historier om Drachmann, den ene mere vanvittig end den anden. Hvert Øjeblik standsede han, stampede i Jorden og var vred, men han blev straks god igen, og der var heller ingen Anledning til egentlig Vrede, hvor det blot gjaldt, at Dagbladet kaldte Estrup Landinspektør, naar han dog kun var Landmaaler. Om sin Ven Fischer, der havde stillet sig i 6. Kres mod Gad, gav Brandes flere indiskrete Oplysninger, bl. a. at Kaptajnen gik med Sølvbane og at han i Middagsselskaber tog den ud imellem Retterne. Fischer var ellers, sagde Brandes, meget respektabel, men et Fæ.

Kæden var pakkende fuld af Vælgere, og paa Talerstolen stod Otto Borchsenius, som dirigerede. Brandes betragtede ham og sagde spodsk: »Revolutionsfaaret mellem Lamaer, der ikke spytter!« Ordet blev nu givet til Kapt. Fischer, der præsenterede sig som kongetro, men blot befrygtede, at Estrup kunde svække Hs. Majestæts

Fra Landet: Husmændene vil ogsaa være med.

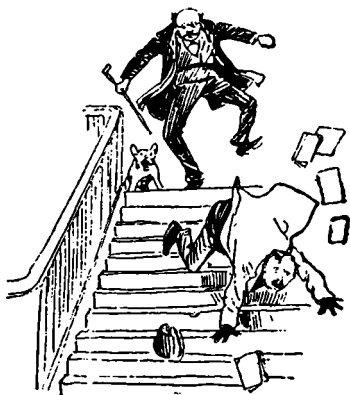
Anseelse. Kaptajnen hørte derfor til dem, der ønskede, at Majestæten vilde søge sig en anden Regering. Brandes blev under denne latterlige Tale flere Gange utaalmodig, og næppe havde Fischer forladt Tribunen, før han besteg den, modtaget med stærke Haandklap fra Forsamlingen.

Hans Udseende var glimrende, som han med iltre Bevægelser, spillende mellem Had og Humor, kastede sig mod Forsamlingen i det flakkende Gaslys. Han havde fuldstændigt Magten over sine Tilhørere. Han fanatiserede dem med dristige Billeder, og underforstaaede Personer, som da han tilsidst talte om Kong Nobels Land:

»Reinecke Fuchs, som jo oprindelig var tysk, er udvandret og har andetsteds gjort Karrière. Jeg ved ikke ret hvor, i Kong Nobels Land tror jeg. Det er et Land, hvis oprindelige

Forfatning blev givet en smuk Foraarsdag i Juni; mange Aar efter lykkedes det Reinecke ved snu Benyttelse af Folkets Nedslaaethed efter en Krig, hvori det havde forblødt sig — ved falske Løfter at faa Forfatningen forandret i Ræveklassens Interesse — som jo iøvrigt efter hans Overbevisning faldt sammen med Statens Vel.«

Paa Vejen hjem til Redaktionen var Georg Brandes endnu ophedet og dirrende af Bevægelse.

Agitationen ved Dørene.

Han syntes, skønt ofte hyldet paa Talerstolen, at føle en særlig Glæde ved sin Debut paa Valgtribunen. Da, pludselig, sprang han i Vejret, stammede i Flisen og raabte arrigt: »Jeg glemte at sige tre af mine bedste Ting« — og han nævnte en Mand blandt Tilhørerne, der ved et Tilraab havde

distraheret ham og tilføjede: »Han er Byens største Hanrej! Han lufter fra Morgenstunden sine Horn paa Østergade; han kan stange med dem over Kongens Nytorv!« Derpaa gentog han: »Mine tre bedste Ting!« Jeg foreslog ham, at vi satte dem ind i Referatet, og som Svar rakte han mig et Manuskript. Det var hans Tale, der altsaa ikke som antaget var improviseret. Jeg var endnu ikke fortrolig med dette gule sirligt sammenlagte Ark, han aldrig glemte at fremdrage, naar han havde, — man kan godt sige, — improviseret en skrevet Tale. Det var nemlig hans spe-

cielle Kunst, naar han tog Ordet, ved smaa Indskud, at indgyde den skrevne Tale Øjeblikkets Aktualitet.

— Valgdagen var naaet til det Punkt, hvor Pressen skyder Argumenterne til Side og gaar over til Personligheder, og hvor Talerne paa Vælgermøderne trakterer hinanden med regulære Skældsord. Højrebladene truede endogsaa med det rent sjofle. Listeførerne, der var udnævnte af den konservative Borgerrepræsentation, vidste hvem enhver Mand stemte paa, og »Avisen« kunde da ved et Valg oplyse, at Professor Gertz be-

Besværlige Referater.

fundt sig mellem dem, der havde stemt paa Skræder Holm. Det var en virkningsfuld Trusel mod frisindede Embeds- og Bestillingsmænd!

Men til den ydre Uhygge svarede den indre Hygge. Ud ad Natten, naar Bladet var gaet til Sætning, samledes frisindede Stillere, Kandidater og Talere til et Stykke Smørrebrød i Redaktionen, og her herskede en saadan hjertelig Stemning, som Sammenslutningen af sig selv skaber i en Løbegrav. Den mest udprægede Politiker ved disse beskedne Sammenkomster var Højesterets-sagfører Octavius Hansen, hvis brede Korpus og mægtige Ansigt med de stærkt blinkende Briller gav Udtryk for Alvor og Højtidelighed. Han lo

kun, naar han selv sagde noget morsomt, og saa lød det: »Hø, Hø, Hø!« Naar Julius Schiøtt derefter fortalte noget, som virkeligt var morsomt, og som ingen lo af, efterlignede han Octavius, men sagde: Halm, Halm, Halm!

Da Vælgermøderne trak ud til efter Midnat, var det uheldigt, at Politiet med Strenghed vaa-gede over Lukketiden. Nød bryder alle Love, og en Del Natkluber oprettedes i obscure Kældere, hvor man kom ind mod Forevisning af Medlemskort, der kostede en Kr. om Aaret. Den største af disse Natkluber var Rydbergs Kælder, Østergade 13, hvor der om Natten blev levet et ugudeligt Leben med livlig Tilslutning af den lettere Dameverden. En Natrestauration paa Kongens Nytorv, der især søgtes af Teatrenes Kunstnere og Journalister, var à Porta, hvor der blev lukket Kl. 12; dog, befandt Politiassistent With sig mellem Gæsterne, hvad han i Reglen gjorde, var der aabent til den lyse Morgen. Dagens travle Arbejde og Nattens hastige Selskabelighed knyttede mig i disse Timer nærmere til Nansen og blev Udgangspunktet for et Venskab, der fra begge Sider trofast bevaredes i de 8 Aar, han arbejdede i Politiken. Nansens Konstitution var ikke stærk, og han taalte ikke det anspændte Liv, en Journalist maa leve. Endnu som ung følte han sig ofte træt og maatte bruge stimulerende Midler.

Det var E. Brandes og Nansen, det især skyldtes, at vi i Politikens første Aar skrev enhver Linje. Maaske gik vi nu og da for vidt, men at skrive selv den ligegyldigste Notits var blevet en Sport. Jeg ser en Aften sent Nansen gennemlæse Listen over Valgbestyrelsernes Formænd, hvor

Oberstløjtnant Sommerfelt og Kommandør Gjødesen var blevet indsat som ny Medlemmer. En Medarbejder havde skrevet under Listen:

»Offentligheden vil med Beklagelse se disse to gamle Dumpekandidater indtræde i Stillinger, hvor de vil misbruge deres Indflydelse.«

Nansen tog træt en Pen og skrev i Stedet:

»Et heldigere Valg til disse Tillidsposter havde vel været muligt. Men maaske har man ønsket at give de 2 vragede Højrekandidater Lejlighed til at vise, at der intet Nag bor i deres Sjæle. Paa Valgdagen vil deres Upartiskhed skinne med forhøjet Glans og kaste blide Straaler ned over deres trøstesløse politiske Bane«.

Vi strøede under Valgkampagnen mange smaa Valgartikler ud i Bladet, og Georg Brandes hjalp os troligt. Han har i sit »Levned«, andet Bind, optrykt et Par af disse anonyme Bidrag, og her skal gengives det, der paa Valgdagen den 28. Januar stod i Politiken. Til Forstaaelse maa erindres, at Byens 10 konservative Kandidater havde unddraget sig de offentlige Møder. Brandes skriver:

A A B E N B A R I N G

Idag aabenbares med ét Slag for Københavns og Frederiksbergs Vælgerfolk de ti paa lukkede Møder hengemte Højrekandidater, med hvilke det samme Vælgerfolk ikke før har staaet Ansigt til Ansigt.

Ti velskabte og velbaarne Statuer afsløres paa én Gang.

Ti forpjuskede Natugler trækkes paa én Gang frem i det fulde Dagslys.

Ti falmede Højrefaner, der omhyggeligt opbevarede i de lukkede Møders Futteraler, udfoldes med et Smæld.

Ti Pragtstykker, ti dyrebare Familieklenodier, som Husmoderen gemte i Skabets mørkeste Lukke, drages frem for Børnenes undrende Blik.

Det er et Skuespil, der har sin burleske og sin højtidelige Side.

Det mangler ikke Humor, Skuet af disse ti Hankatte, der hensad i deres respektive lukkede Tønders Mørke, og som nu alle paa én Gang slaas af Tønden og slippes ud. Der er heri som en Luftning af den sig nærmende Fastelavn.

Men Skuet har ogsaa sin hemmelighedsfulde Poesi, svarende til den Januar-Dag, paa hvilken Dramaet spiller.

Til dagligt Brug er de brave Højrekandidaters Blod som størknet. Ingen Berøring med Venstremænd eller Venstrekritik har sat det i Bevægelse. I de lukkede Møder flød det tykt i deres Aarer, indtil Blodumløbet standsede helt.

Saaledes er i Syden i den skønne By Neapel den hellige Januarius's Blod til dagligt størknet og stivnet.

Kun én Gang om Aaret bringes det ud af sit Lukke, ud for Folkets Øjne og se! da bliver det med ét Slag flydende.

Den hellige Januarius's Aand er over dem. Idag sker Miraklet.

Det var bitterligt koldt Fredagen d. 28. Januar, da Valgdagen oprandt, og Valget mange Steder forberedtes under aaben Himmel. I Københavns 1. Kres stod Herman Trier over for Overretsassessor Florian Larsen. Triers Stiller var Grosserer Lachmann. Valghandlingen foregik i Kristiansborg Slots Ridehus, der var opfyldt af Vælgere. I 2. Kres var Ploug Stiller for Højremanden Kapt. Wagner, Vekselerer A. F. Lamm Stiller for den frisindede Modkandidat Overretssagfører Gustav Christensen, Valghandlingen lededes af Borgmester Borup. I 3. Kres, der mødte i Casino, anbefalede Alfred Christensen Digteren Hostrup, Prof. Ussing stillede General Tvermoes. Mellem Vælgerne paa første Række sad Professor Matzen, der med forbløffende Hensynsløshed havde ledet Højres københavnske Valgkampagne. I 4. Kres anbefalede Bagermester Jacob Marstrand

Gustav Philipsen, Kapt. Direktør Suenson Højres Kandidat Prof. Scharling. Den unge Apoteker Otto Benzon interPELLerede i skarpe Ord Professore. I 6. Kres anbefalede Red. Otto Borchsenius Kapt. Fischer, Forfat. Vilh. Bergsøe stillede Højremanden Marinus Gad. I 7. Kres endelig stod C. Hage over for Advokat Halkier. Johan Ottosen rettede et Spørgsmaal til Advokaten angaaende den meget mltalte FejøsSag (to Piger, som ved Advokatens Ligegyldighed blev idømt Tugthusstraf). Da Halkier ikke svarede, vilde Ottosen gentage sin Forespørgsel, men standsedes af Formanden.

Den Kres, der frem for alle andre interesse-rede Københavns Befolkning, var Københavns 5., hvor Billettrykker Ryssel under Opsangen »Op, I brave Rysselianer« gik løs paa Skrædermester P. Holm. Valghandlingen, der overværedes af 30,000 Mennesker, foregik uden Hensyn til Vinterkulden paa Gothersgades Eksercerplads, Afstemningen senere i det lange Eksercerhus. Borgmester H. N. Hansen ledede Valget, og for P. Holm talte Socialdemokraten Hurup og Venstremanden Sproglærer Michelsen. Ryssel, der under Valgkampagnen havde holdt sig til de lukkede Møder, blev modtaget med et øredøvende Spektakel, der straks udelukkede enhver Antydning af normal Valghandling.

Ikke desmindre holdt begge Kandidater lange Taler, som dog ingen kunde høre. Det nyttede ikke, de raabte. Ordene druknede i sælsomme Lyde, der mindede om glade Kannibalers Frydeskrig og vilde Dyrs sultne Brøl. Endnu længe før »Valghandlingen« var til Ende, begyndte Væl-

gerne at stille op i Eksercerhuset, og ud ad Eftermiddagen blev disse Rækker længere og længere, alt mens der samlede sig Tusinder af Uvedkommende, som spærrede Adgangen til Valgbordene. De første Bogstaver, der optaltes, viste stort Flertal for Ryssel, og da det ud ad Aftenen rygtedes, at Tvermoes havde sejret over Hostrup, blev Arbejderne grebne af bange Anelser og styrtede ud til Forstæderne, hvorfra de slæbte de ligegyldige og syge Vælgere ind til Eksercerhuset. Her havde Socialdemokraterne omringet Valgbordene med de almindelige Navne og raabte til enhver Ankomende: »Efter Kl. 9 stemmes kun paa Holm!«

Da jeg ved Nitiden om Aftenen gik ned ad Strøget, var Spændingen paa det højeste og alle Gader vrimplende fulde af Mennesker. Paa Østergade mødte jeg Hørup, valgt i Køge med 1201 Stemmer mod Pastor Müllers 771. Hørup, der kom fra Toget, var undervejs til Gothersgade, hvor han i sidste Øjeblik stemte. Nu kom Resultaterne som Bomber, der sprang, med Nederlag for Oppositionen: Faldet var Oppositionens 3 Folketingsmænd Trier, Hørdum og Nyholm. Ikke valgt var: Hostrup, Gustav Christensen, Kap. Fischer, Gustav Philipsen, C. Hage og A. C. Meyer. Da hylede Højremændene af Glæde og haabede ogsaa paa at tage 5. Kres. Man optalte netop Bogstaverne Nielsen, Petersen, Hansen og Jensen, og Holms Stemmetal hævedes op mod Ryssels, men endnu ved Nitiden stod Vælgere i Rækker, og først da Spændingen en Time senere var steget til det ulidelige, traadte Borgmesteren frem og meddelte, at Holm havde faaet 6757 Stemmer,

Vittighedsbladet Punch: Hørup og Holstein, der besøger Valpladsen (efter Vereschschagins Billede fra Slaget ved Scheinovo: »Præsten velsigner de faldne.«).

Ryssel 6727, Holm var altsaa valgt med 30 Stemmers Majoritet.

Og som en Ild foer det nu gennem Mængden: Han er valgt! Der løftede sig et Sejersskrig, som hørtes viden om, og tusinde Hænder fløj i Vejret. Den haarde Skal bristede om den danske Mand: Gamle Gubber hulkede med klare Taarer i Øjnene over den dyrt tilkæmpede Sejr — denne Scene i det usikre Lys paa den store Plads, mellem de ængstelige og de overraskede, de rasende

og de sejrserbuste — alt dette blandede sig sammen til et ubeskriveligt Billede — man gled ind i fremmede Stemninger og troede sig ikke mere i København.

Nogen øjeblikkelig politisk Betydning kunde Valget ikke faa, uden forsaavidt som den forestaaende københavnske Udstilling i Somren 1888 nu vilde blive præget stærkere af Højre. Denne Udstilling iøvrigt var en saa betydelig Indsats, at man fra alle Sider var enig om at holde den uden for Forfatningskampen, og endelig kunde det heller ikke nægtes, at selve den aarelange Kamp efterhaanden trættede Befolkningen. Valget 1887 gav Anledning til de fortrolige og senere aabnede Forhandlinger, der dog først i 1894 endte med Estrups Fald.

Nutiden har vanskeligt ved at forstaa, hvad der egentlig foregik i hine Aar. Man maa da ikke forglemme, at Stilstanden i Lovgivningen («Vise-nepolitiken») havde givet Estrup rigelige Penge-midler i Hænde, og at Kongefamilien med den russiske Kejser paa Fredensborg, en russisk Flaade paa Inderreden og i det hele formedelst Slægtskabsforbindelser ved mange Hoffer, indtog en Stilling, der med Tilsidesættelse af Forfatningen gav Kongen samme Indflydelse som i sin Tid en Enevoldsregent. Hvad specielt Befæstningsspørgsmaalet angik havde Kong Christian fra Krigen i 64 bevaret visse Erindringer om Betydningen af Befæstninger under en Forsvarskrig.

Man vil i saa Henseende med Forundring læse følgende Memorandum, som københavnske Blade bragte efter Valget d. 3. Februar:

Kongen og Krigsministeren (von Bahnson).

Højres Arbejder- og Vælgerforening fejrede i Fredags Aftes Krigsministerens Valg paa Skydebanen og afsendte under Festen følgende Telegram til Hs. Maj. Kongen:

»Vælgere i Københavns Amts 1ste Valgkreds, samlede for at fejre Hs. Ekscellence Krigsministrens Valg, beder Ds. Majestæt modtage vor undersaatlige Hyldest. Vi vide ved dette Valg at have glædet Ds. Majestæts Hjærte ved at gavne vort elskede Fædreland. Gud bevare Konge og Fædreland.«

Hs. Majestæt svarede følgende gennem sin jourhavende Adjutant:

»Hans Majestæt Kongen har med Glæde modtaget Deres Telegram og takker hjærteligt baade Dem og alle de Vælgere, der har medvirket til Krigsministerens Valg, hvilket Hans Majestæt betragter som et Tegn paa, at der kan opnaas den Enighed, der er nødvendig for vort elskede Fædrelands Held og Lykke.

Güldenchrone,
Adjutant du jour.«

Som sædvanligt diskuterede Bladene Valgets Resultater, og da »Dagbladet« kaldte Sejren »en god Begyndelse« svarede Hørup:

»Ja, ligesom et Hjul er en god Begyndelse til en Vogn. Naar man blot faar samlet tre Hjul til og en Fading og en Agestol og et Par Heste, saa er man meget godt kørende.«

— — —

Et Par Dage senere bad Hørup mig rejse et eller andet københavnsk Spørgsmaal, der kunde bringe Diskussionen over i en anden Gade. Det

faldt mig ikke vanskeligt. Jeg havde levet 4 Aar paa Nørrebro og havde Emner nok. Det var dengang ikke almindeligt, at man i Pressen »rejste Sager«, især naar Sagerne skulde søges uden for det politiske. Bladene fulgte Loven og holdt sig tilbage, hvor den svigtede. Min Tanke var modsat den, at Bladenes fornemste Opgave var at falde ind, hvor Loven ingen Beskyttelse ydede Borgeren, eller hvor den vel endog blottede Borgeren og udsatte ham for økonomisk og moralsk Skade og Ruin.

Til Rejsning og Behandling af saadanne Spørgsmaal, der dengang som Ukrudt groede i Samfundet, var det ikke vanskeligt at faa den københavnske Offentlighed i Tale, og det var mig kært at faa Lejlighed til at slaa ned paa Spørgsmaal, som jeg kendte: Møbellaan, Laanekontorer, Haandfast Pant, faldne Kvinder, Plejebørns Anbringelse etc. Da de Artikler, jeg hurtigt efter hinanden udsendte, ikke var akademiske, men hentede fra Livet med Navns Nævnelser af Møbellaanere, Blodsugere, Plejemødre for ikke at tale om de ansete Mænd, der ejede »de mørke Huse«, saa maatte de vække — og vakte — en betydelig Opsigt. Myndighederne begyndte at beskæftige sig med Aagerkarlene, fire fem kendte Møbellaanere fallerede, en Møbellaaner-Bank oprettedes, Foreninger til Beskyttelse af Plejebørn dannedes og Justitsministeren forelagde en Aagerlov, som dog ikke vandt Bifald, da den var af tysk Oprindelse. Et andet tilsyneladende ringe Spørgsmaal, jeg i denne Artikelrække rejste, var Spørgsmaalet om Ugelønnens Udbetaling om Fredagen i Stedet for om Lørdagen. Denne Tan-

ke, der straks mødte Modstand, sejrede ikke destomindre gennem Aarene. Om de først nævnte Spørgsmaal er der siden i alle Blade skrevet Artikler, uden at Emnet den Dag i Dag er udtømt, thi Talen er her om Skader, der skifter Udseende og lever videre fra Slægt til Slægt.

Tidens fornemmere Journalister, de smaa uskadelige Johan Ludvig Heiberg'ere, der leverede Æstetik til Datidens Blade, betegnede mig som »amerikansk Reporter«. Det var mig kun kært. Min Hu havde netop længe staaet til Amerika, hvis Presse saa afgjort blændede ved Ungdom, Galskab, Vovemod og Geni. Jeg kendte fra Billeder *The Worlds* Skyskraber og havde kun altfor ofte drømt mig staaende dér, midt i det glubske Oprør, der skaber det amerikanske Blad. I Politiken var der intet Forhold mellem de aandelige og de tekniske Kræfter. I *The World* udspyrede Rotationspressen en Million tredivesidede illustrerede Blade, mens vi, som omtalt, paa Trækvogne befordrede Satsen til et Bogtrykkeri.

Imedens savnede Bladet mig i Paris, hvor Boulanger var naaet saa langt ud, at han pønsede paa at fremkalde en Revanchekrig. Aftenen før jeg rejste, havde Politiken's Medarbejdere indbudt mig til et Afskedsgilde, som ved sin varme kammeratlige Tone blev uforglemmeligt staaende i min Erindring. Gildet fandt Sted hos Kammerraad Nimb. Peter Nansen indledede tørt vittigt med sin lidt fornemt snøvlende Stemme, og Georg Brandes, der gnistrede af Liv og Lune, holdt Tale paa Tale, strøede om sig med barokke Anekdoter og Historier. Cetti havde skrevet en Sang, hvoraf jeg husker første Vers:

Da kære Cavling
De vil afsted til de Franske,
saa ber vi Dem ta en Hilsen med fra de Danske.
De skilles, ved De, fra mangen Ven,
som gerne snart vil ha Dem her igen
helt og ganske.

Altfor hurtigt fløj disse uforglemmelige Af-
skedstimer; det var Morgen, da vi med Thomas
Graae i Spidsen fulgte Georg Brandes til hans
Hjem. Derefter spadserede vi paa Langelinie, og
jeg tog Formiddagstoget til Paris.

Anden Del af »Efter Redaktionens Slutning«, der udkommer ad Aare, indledes med Udstillingssommeren 1888 og føres op til Tiden efter Verdenskrigen.